

โครงการวิจัย การปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร และคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะวิจัย

หัวหน้าโครงการ

อาจารย์ ดร. ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ ^{(1), (3)}

หัวหน้าโครงการร่วม

รศ. ดร. อารี วิบูลย์พงศ์ ^{(2), (3)}

นักวิจัย

อาจารย์ลักขมี วรชัย ^{(2), (3)}

ประทานทิพย์ กระมล ⁽³⁾

อาจารย์นันทมน ชีระกุล ^{(1), (3)}

ผู้ช่วยนักวิจัย

สายรุ้ง เสาร์ปัน ⁽³⁾

(1) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(2) ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

(3) ศูนย์วิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตทางเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำนำ

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ชีตความสามารถในการแข่งขัน และความเข้มแข็งทางด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กรของผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้าน อันจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้ของหน่วยประกอบการและการจ้างงานในท้องถิ่น

รายงานฉบับนี้มุ่งศึกษาในระดับจุลภาค คือ ระดับผู้ประกอบการ หรือกลุ่มประกอบการ โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลของ กลุ่มผลิตภัณฑ์ผักตบชวาบ้านปางใต้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้บทเรียนจากความสำเร็จ หรือปัญหาอุปสรรคของหน่วยประกอบการ อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางปรับปรุงธุรกิจของหน่วยประกอบการเป็นสำคัญ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณประธานกลุ่ม คณะกรรมการ และสมาชิกทุกท่าน ที่ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี และตอบข้อซักถามด้วยความเต็มใจ รายงานฉบับนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยปราศจากความร่วมมือของท่าน ตลอดจนการอนุญาตให้เสนอรายงานได้ตามความเป็นจริง

คณะวิจัย

มีนาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
คณะวิจัย	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	2
1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล	2
1.4.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่ศึกษา	2
1.4.3 วิวิธีวิเคราะห์	5
1.5 ทบทวนเอกสาร	10
1.5.1 ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน	10
1.5.2 ผลิตภัณฑ์จักสาน	13
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน	30
2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์	30
2.1.1 สภาพทางกายภาพ	30
2.1.2 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก	30
2.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	31
2.3 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ	32
2.3.1 สภาพทางสังคม	32
2.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ	34
2.4 ทูทางสังคมและภูมิปัญญาชาวบ้านของประชากรในหมู่บ้าน	34
2.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	34
2.6 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านและสภาพปัญหา	35
2.6.1 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน	35
2.6.2 สภาพปัญหาและการแก้ไข	35
2.7 ศักยภาพการพัฒนาของหมู่บ้าน	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มฯ	38
3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มฯ	38
3.1.1 ชื่อสถานประกอบการ	38
3.1.2 สถานที่ตั้ง	38
3.1.3 ผู้นำคนสำคัญของกลุ่มฯ	39
3.2 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มฯ	39
3.3 บทบาทของกลุ่มฯ ต่อชุมชน	40
3.4 การจัดการองค์กรและการบริหารงานของกลุ่มฯ	40
3.4.1 การบริหารและจัดการองค์กรของกลุ่มฯ	40
3.4.2 ปัญหาการจัดการองค์กรของกลุ่มฯ	46
3.5 แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ	46
3.6 ศักยภาพการจัดการองค์กรของกลุ่มฯ	47
บทที่ 4 การผลิตและเทคโนโลยีการผลิต	49
4.1 ผลิตภัณฑ์	49
4.2 การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิต	50
4.2.1 การบริหารการผลิต	50
4.2.2 การวางแผนการผลิต	50
4.3 การจัดหาปัจจัยการผลิต	51
4.3.1 วัตถุดิบ	51
4.3.2 วัสดุและอุปกรณ์การผลิต	55
4.3.3 บรรจุภัณฑ์	56
4.3.4 การตรวจสอบคุณภาพและการเก็บรักษาปัจจัยการผลิต	57
4.4 แรงงานและการจ้างงาน	58
4.4.1 การใช้แรงงานในการผลิต	58
4.4.2 การจ้างงาน	59
4.5 ต้นทุนและผลตอบแทน	59
4.6 กรรมวิธีการผลิต	100
4.7 การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต	110
4.8 สภาพและผังของสถานที่ผลิต	111
4.9 การจัดการของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต	113
4.10 การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์	113
4.11 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต	113

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.11.1 ปัญหาด้านการผลิต	113
4.11.2 ความต้องการทางการผลิตของกลุ่มฯ	114
4.12 ศักยภาพการผลิต	115
4.12.1 ศักยภาพของผลิตภัณฑ์	115
4.12.2 ศักยภาพของปัจจัยการผลิต	115
4.12.3 ศักยภาพของกระบวนการผลิต	115
บทที่ 5 การตลาด	119
5.1 การบริหารการตลาดและการวางแผนการตลาด	119
5.1.1 การบริหารการตลาด	119
5.1.2 การวางแผนการตลาด	119
5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์	121
5.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย	122
5.3.1 ช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่มฯ	122
5.3.2 ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์	124
5.4 ราคาและการตั้งราคา	130
5.5 การส่งเสริมการขาย	139
5.5.1 วิธีการรักษาลูกค้าเก่า	139
5.5.2 วิธีการหาลูกค้าใหม่	139
5.6 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการตลาด	140
5.6.1 ปัญหาด้านการตลาด	140
5.6.2 ความต้องการทางการตลาดของกลุ่มฯ	140
5.7 ศักยภาพทางการตลาด	140
บทที่ 6 การเงิน	142
6.1 การบริหารการเงินและการวางแผนการเงิน	142
6.1.1 การบริหารการเงิน	142
6.1.2 การวางแผนการเงิน	144
6.2 แหล่งเงินทุน	144
6.3 ผลการดำเนินงานและสถานภาพทางการเงิน	145
6.3.1 ผลการดำเนินงาน	145
6.3.2 สถานภาพทางการเงิน	146
6.4 ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการเงิน	148
6.4.1 ปัญหาด้านการเงิน	148

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.4.2 ความต้องการทางการเงินของกลุ่มฯ	148
6.5 ศักยภาพทางการเงิน	149
บทที่ 7 SWOT Analysis ของกลุ่มฯ	152
7.1 จุดแข็ง	152
7.1.1 การจัดการองค์กร	152
7.1.2 การผลิต	152
7.1.3 การตลาด	153
7.1.4 การเงิน	153
7.2 จุดอ่อน	153
7.2.1 การจัดการองค์กร	153
7.2.2 การผลิต	154
7.2.3 การตลาด	155
7.2.4 การเงิน	156
7.3 โอกาส	156
7.4 ข้อจำกัด	156
บทที่ 8 บทสรุป	157
8.1 สรุปผลการศึกษา	157
8.1.1 การจัดการองค์กร	157
8.1.2 การผลิต	157
8.1.3 การตลาด	157
8.1.4 การเงิน	158
8.2 ศักยภาพการพัฒนา	158
8.3 ข้อเสนอแนะการปรับปรุง	159
8.3.1 การจัดการองค์กร	159
8.3.2 การผลิต	159
8.3.3 การตลาด	160
8.3.4 การเงิน	161
เอกสารอ้างอิง	162
ภาคผนวก ก รูปภาพ	
ภาคผนวก ข การคำนวณต้นทุนและอัตราส่วนทางการเงิน	
ภาคผนวก ค ต้นทุนและผลตอบแทน	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 จำนวนผู้ผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน	4
1.2 จำนวนตัวอย่างในการศึกษา แยกตามรายผลิตภัณฑ์	4
1.3 พื้นที่ศึกษาหัตถกรรมแต่ละประเภท แยกตามรายจังหวัด	5
2.1 จำนวนประชากรแยกตามช่วงอายุของบ้านสาางใต้ หมู่ 1	33
2.2 ระดับการศึกษาของประชากรบ้านสาางใต้ หมู่ 1	33
2.3 กลุ่มเศรษฐกิจในหมู่บ้านสาางใต้ หมู่ 1	33
2.4 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน	35
3.1 สมาชิกในครัวเรือนของประธานกลุ่มฯ	39
3.2 โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผักตบชวาบ้านสาางใต้ ปี 2544	44
3.3 แหล่งให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่กลุ่มฯ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน	47
4.1 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ	49
4.2 ปริมาณการผลิตในปี 2544 และกำลังการผลิตของกลุ่มฯ	52
4.3 ช่วงระยะเวลาการผลิตและกำลังการผลิตที่กลุ่มสามารถผลิตสินค้า	52
4.4 การจัดหาวัตถุดิบในการผลิต	54
4.5 ช่วงเวลาในการจัดหาปัจจัยการผลิต	55
4.6 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต	58
4.7 การใช้แรงงานในการผลิต	59
4.8 การเปรียบเทียบอัตรากำไรจากการผลิต	73
4.9 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ	75
4.10 วัตถุดิบ วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมวัตถุดิบ	101
4.11 วัตถุดิบ วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการย้อมสี	103
4.12 วัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ทุกชนิด	105
4.13 ศักยภาพผลิตภัณฑ์	117
5.1 ยอดจำหน่ายสินค้าในแต่ละเดือนของกลุ่มฯ	120
5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ	122
5.3 ช่องทางการจำหน่ายกระเป๋ากี้อเครื่องวงกลม	124
5.4 ช่องทางการจำหน่ายกระเป๋ากี้อทรงหอยแครง	127
5.5 ช่องทางการจำหน่ายกระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม	128
5.6 จำนวนและปริมาณการจำหน่ายกระเป๋าทรงรีลายตัว /ลายดอก	129
6.1 ผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ ในปี 2544	145
6.2 อัตราส่วนทางการเงินของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผักตบชวาบ้านสาางใต้	150

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
3.1 ที่ตั้งของสถานประกอบการ	38
3.2 โครงสร้างองค์กร	41
4.1 การบริหารและการวางแผนการผลิต	51
4.2 ขั้นตอนการเตรียมผักตบชวา	102
4.3 ขั้นตอนการขี้อมสี	104
4.4 ขั้นตอนการขึ้นรูปกระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม	106
4.5 การสานและขึ้นรูปกระเป๋าทรงสี่เหลี่ยม	106
4.6 การสานและขึ้นรูปกระเป๋าทรงหอยแครง	107
4.7 การสานและขึ้นรูปกระเป๋าสะพายครึ่งวงกลมเล็ก	108
4.8 การสานและขึ้นรูปกระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม	109
4.9 การสานและขึ้นรูปกระเป๋าลายดำ / ลายดอก	110
4.10 สภาพและผังของสถานที่ผลิต	112
5.1 ช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่มฯ	123
5.2 ช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋าทรงวงกลม	126
5.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายกระเป๋าทรงหอยแครง	127
5.4 ช่องทางการจำหน่ายกระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม	128
5.5 ช่องทางการจำหน่ายกระเป๋าสะพายทรงรีลายดำ / ลายดอก	129
6.1 ความเชื่อมโยงของการบริการการเงินของกลุ่มฯ	143

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

หัตถกรรมนับเป็นการผลิตนอกการเกษตรที่มีความสำคัญของไทย เนื่องจากสามารถรองรับแรงงานได้ถึง 5.24 ล้านคน ในปี 2543 (สำรวจรอบที่ 1 (ก.พ.) โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ) หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28.59 ของแรงงานนอกภาคเกษตรทั้งหมด และการจ้างงานในสาขาหัตถกรรมได้เพิ่มขึ้นจากปี 2541 ร้อยละ 14.46 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสาขาการผลิตดังกล่าวเป็นที่พึ่งพิงของกำลังแรงงานได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้สินค้าหัตถกรรมยังเป็นที่นิยมของชาวต่างประเทศและทำรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมาก และการพัฒนาอุตสาหกรรมหัตถกรรมในระดับชุมชนยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบทซึ่งเน้นหนักในเรื่องของธุรกิจชุมชน เพื่อยกระดับรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน นอกจากนี้การส่งเสริมอุตสาหกรรมหัตถกรรมในชุมชนจะมีส่วนช่วยอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ

แม้อุตสาหกรรมหัตถกรรมในภาพรวมจะมีการเติบโตค่อนข้างดีในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา แต่ในระดับจุลภาควิธีการดำเนินงานหัตถกรรมในแต่ละชุมชนค่อนข้างแตกต่างกันทั้งในด้านการประกอบการเชิงธุรกิจ อันนำมาซึ่งรายได้ของผู้ประกอบการ หรือกลุ่มประกอบการ ตลอดจนคุณภาพของงานฝีมือและการใช้เทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เข้าสู่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งปรากฏว่า ผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันมีคุณภาพแตกต่างกันอย่างมาก และแม้แต่ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับคัดเลือกเข้าสู่โครงการแล้วก็ยังมีศักยภาพที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปได้อีกมาก จากการสำรวจเบื้องต้นได้พบว่า แม้งานหัตถกรรมทุกประเภทได้เกี่ยวเนื่องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมแล้วก็ตาม แต่ผู้ผลิตงานหัตถกรรมยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน อาทิเช่น ปัญหาด้านวัตถุดิบในงานปั้น เทคโนโลยีเตาเผาของเครื่องปั้นดินเผา การย้อมสีในผ้าฝ้าย การกำหนดราคาในงานผลิตภัณฑ์กระดาษสา และการจัดการองค์กรของกลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

สำหรับรายงานฉบับนี้ มุ่งศึกษาในระดับจุลภาค คือ ระดับผู้ประกอบการ หรือกลุ่มประกอบการ ทั้งนี้เพื่อให้ได้บทเรียนจากความสำเร็จ หรือปัญหาอุปสรรคของหน่วยประกอบการ อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางปรับปรุงธุรกิจของแต่ละหน่วยประกอบการเป็นสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ชีตความสามารถในการแข่งขัน และความเข้มแข็งทางด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กรของผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้าน อันจะส่งผลต่อการยกระดับรายได้ของหน่วยประกอบการและการจ้างงานในท้องถิ่น

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เฉพาะกล่าวคือ

1. เพื่อทราบถึงสภาพปัจจุบันและพัฒนาการของงานหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะลึกถึงผู้ประกอบการแต่ละราย (รายเดี่ยวหรือรายกลุ่ม) ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ โครงสร้างการผลิต โครงสร้างการตลาด โครงสร้างทางการเงิน การระดมทุน ลักษณะการประกอบการหรือการดำเนินธุรกิจ รูปแบบการจัดองค์กร เทคโนโลยีการผลิต/แปรรูป การเงิน และศักยภาพในการขยายธุรกิจและขยายตลาด รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งหมายรวมถึงเทคโนโลยีที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย
2. เพื่อทำแผนการปรับปรุงโครงสร้างการผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กรที่เหมาะสมให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง สามารถแข่งขันและสร้างรายได้อย่างยั่งยืน
3. เพื่อจัดทำ Website สำหรับใช้ในการส่งเสริมการขายให้แก่ผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้าน และเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับผู้ประกอบการในด้านเทคโนโลยี สถาบันการเงิน และการตลาด

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาการปรับปรุงโครงสร้างธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านในรายงานนี้ เป็นการศึกษาแบบเจาะลึกเป็นรายผู้ประกอบการและรายผลิตภัณฑ์ในลักษณะกรณีศึกษา ทั้งนี้เพื่อทราบสภาพการผลิตและการตลาด รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริงและชัดเจนของผู้ประกอบการแต่ละราย และผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

1.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้จะมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นสำคัญ ซึ่งจะได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้าน ประกอบกับวิธีการสังเกตการณ์ โดยเยี่ยมสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหลายครั้ง (multiple visits)

1.4.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง และพื้นที่ศึกษา (ของโครงการหลัก)

พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ที่เลือกทำการศึกษา ได้แก่ จังหวัดในภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีจำนวนผู้ผลิตหัตถกรรมรวมทั้งสิ้นถึง 1,403 ราย (ตารางที่ 1.1)

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน

เลือกผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านที่จะศึกษาโดยพิจารณาจากพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น และยึดรูปแบบการจัดประเภทตามแบบของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ทั้งสิ้น 5 ประเภท ได้แก่ :

- (1) เครื่องปั้นดินเผาและเซรามิค
- (2) ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า
- (3) กระดาษสาและผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา
- (4) ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย และเส้นใยพืช
- (5) ไม้แกะสลักและผลิตภัณฑ์จากไม้

จำนวนตัวอย่างของผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทจะถูกกำหนดให้มีทั้งรายกลุ่มและรายเดี่ยว โดยจะให้น้ำหนักกับจำนวนของผู้ประกอบการรายกลุ่มมากกว่าโดยเปรียบเทียบ ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ต้องการศึกษาธุรกิจชุมชน (ตารางที่ 1.2) สำหรับธุรกิจเชรามิคและเครื่องปั้นดินเผา และธุรกิจไม้แกะสลักและผลิตภัณฑ์จากไม้นั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายเดี่ยวซึ่งมีขนาดใหญ่ (ระดับโรงงาน) ดังนั้นสัดส่วนจำนวนตัวอย่างที่เลือกทำการศึกษาต่อจำนวนผู้ผลิตทั้งหมด จึงน้อยกว่าผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ

ผู้ประกอบการ

ตัวอย่างผู้ประกอบการที่ถูกเลือกเพื่อศึกษาในเชิงกรณีศึกษานั้น มีทั้งสิ้น 40 ราย (ทั้งผู้ประกอบการรายกลุ่มและรายเดี่ยว) ซึ่งจะเน้นถึงผู้ประกอบการธุรกิจระดับชุมชนประเภทกลุ่มเป็นสำคัญ โดยตัวอย่างผู้ประกอบการรายกลุ่มมีจำนวน 35 ราย (ร้อยละ 87.5 ของตัวอย่างทั้งหมด) ส่วนตัวอย่างผู้ประกอบการรายเดี่ยวมีทั้งสิ้น 5 ราย (ตารางที่ 1.3) โดยมุ่งเน้นไปที่ธุรกิจชุมชนที่สามารถเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาได้

สำหรับการคัดเลือกตัวอย่างจะพิจารณาจาก

1. กรณีผู้ประกอบการรายกลุ่ม

-: ผู้ประกอบการต้องผ่านเกณฑ์การพิจารณาต่อไปนี้ อย่างน้อย 1 ข้อ

1. เป็นผู้ประกอบการที่มีชื่อเสียง หรือได้รับรางวัลหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่น
2. เป็นผู้ประกอบการที่อยู่ในโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม
3. เป็นผู้ประกอบการที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 หรือศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา ให้คำแนะนำว่ามีศักยภาพทั้งทางด้านการผลิตและการตลาด และมีลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ตลาดให้ความสนใจ
4. กิจกรรมของผู้ประกอบการตั้งอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ
5. กิจกรรมของผู้ประกอบการ มีความต้องการความช่วยเหลือในการปรับปรุงโครงสร้างของกิจการ

2. กรณีผู้ประกอบการรายเดี่ยว

-: ผู้ประกอบการต้องผ่านเกณฑ์การพิจารณาต่อไปนี้ อย่างน้อย 1 ข้อ

1. เป็นผู้ประกอบการที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 ให้คำแนะนำว่ามีศักยภาพ และมีลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ตลาดให้ความสนใจ
2. กิจกรรมของผู้ประกอบการตั้งอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ

ทั้งนี้อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าธุรกิจดังกล่าวมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ (ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น)

ตารางที่ 1.1 จำนวนผู้ผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน

ประเภทผลิตภัณฑ์	จำนวนผู้ผลิตในภาคเหนือตอนบน (ราย)									
	แม่ฮ่องสอน	เชียงราย	เชียงใหม่	ลำพูน	ลำปาง	พะเยา	แพร่	น่าน	ตาก	รวม
เครื่องปั้นดินเผาและเซรามิค	-	9	82	1	163	7	1	2	1	266
ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	18	55	212	67	18	25	65	32	6	498
กระดาสา และผลิตภัณฑ์จากกระดาสา	5	9	83	8	21	2	13	7	-	148
ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย และเส้นใยพืช	11	8	35	18	18	28	16	30	9	173
อัญมณี	2	16	41	1	-	1	-	7	1	69
ไม้แกะสลัก และผลิตภัณฑ์จากไม้	-	3	103	22	5	1	15	2	-	151
เครื่องเงิน	-	-	22	-	-	-	-	-	-	22
อื่น ๆ	2	4	42	1	15	-	11	-	1	76
รวมรายจังหวัด (ราย)	38	104	620	118	240	64	121	80	18	1,403

ที่มา : สรุปจากข้อมูลของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1, 2542

ตารางที่ 1.2 จำนวนตัวอย่างในการศึกษา แยกตามรายผลิตภัณฑ์

ประเภท	จำนวนผู้ผลิต (ราย)	จำนวนตัวอย่าง (ราย)		
		กลุ่ม	รายเดี่ยว	รวม
เครื่องปั้นดินเผาและเซรามิค	266	3	1	4
ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	498	14	2	16
กระดาสาและผลิตภัณฑ์จากกระดาสา	148	5	1	6
ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย และเส้นใยพืช	173	11	1	12
ไม้แกะสลักและผลิตภัณฑ์จากไม้	151	2	0	2
รวม	1,236	35	5	40

ตารางที่ 1.3 พื้นที่ศึกษาหัตถกรรมแต่ละประเภท แยกตามรายจังหวัด

ประเภทผลิตภัณฑ์	จังหวัด	จำนวนตัวอย่าง (ราย)		
		กลุ่ม	รายเดี่ยว	รวม
เครื่องปั้นดินเผาและเซรามิค	ลำปาง	1	-	1
	เชียงราย	2	-	2
	เชียงใหม่	-	1	1
	รวม	3	1	4
ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า	เชียงราย	1	-	1
	พะเยา	2	-	2
	แพร่	2	-	2
	น่าน	2	-	2
	เชียงใหม่	5	2	7
	ลำพูน	2	-	2
	รวม	14	2	16
กระดาษสา และผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา	ลำปาง	3	-	3
	เชียงใหม่	2	1	3
	รวม	5	1	6
ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย และเส้นใยพืช	เชียงใหม่	2	1	3
	ลำปาง	1	-	1
	ตาก	2	-	2
	พะเยา	6	-	6
	รวม	11	1	12
ไม้แกะสลัก และผลิตภัณฑ์จากไม้	เชียงใหม่	2	0	2
รวมทั้งหมด		35	5	40

1.4.3 วิวิเคราะห์

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมหัตถกรรมพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบนนี้ ครอบคลุมทั้งในส่วนของผู้ประกอบการ และผู้ซื้อ โดยทางด้านผู้ประกอบการนั้นจะประกอบด้วยการศึกษาโครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารงานของผู้ประกอบการทั้งรายเดี่ยวและรายกลุ่ม โครงสร้างการผลิต โครงสร้างการตลาด และโครงสร้างทางการเงิน

ในการศึกษาโครงสร้างแต่ละด้านของผู้ประกอบการ มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

โครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารงาน

การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการจัดองค์กรและการบริหารงาน จะใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการแต่ละรายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกิจการ วัตถุประสงค์การจัดตั้ง และลักษณะของธุรกิจ (รายกลุ่ม หรือรายเดี่ยว) และสำหรับธุรกิจประเภทกลุ่ม การศึกษาครอบคลุมรูปแบบการจัดองค์กร ขนาดของธุรกิจโดยพิจารณาจากจำนวนสมาชิก ลักษณะการกระจายการถือหุ้น และความสอดคล้องกันระหว่างหน้าที่ตามตำแหน่งงานกับงานที่ปฏิบัติจริง

โครงสร้างการผลิต

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างการผลิตนั้น จะประกอบด้วยความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การคัดคุณภาพของวัตถุดิบ การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิต และความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต รวมถึงศักยภาพของผลิตภัณฑ์ อันประกอบด้วย ศักยภาพในการทำกำไรต่อหน่วย ศักยภาพทางด้านยอดขาย และศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวม

1. ชนิดและสัดส่วนของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด เพื่อแสดงถึงความหลากหลายของผลิตภัณฑ์
1. การคัดคุณภาพของวัตถุดิบ การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิต จะศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์จากผู้ประกอบการแต่ละราย ว่ามีวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร และนำมาประมวลผลร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปที่ชัดเจน
3. ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิต

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตจะใช้วิธีการคำนวณดังนี้

 - 3.1 ต้นทุนรวมต่อการผลิต

$$\text{ต้นทุนรวมต่อครั้ง} = \text{ต้นทุนผันแปรต่อครั้ง} + \text{ต้นทุนคงที่ต่อครั้ง}$$
 - 3.2 ต้นทุนต่อหน่วย

$$\text{ต้นทุนต่อหน่วย} = \text{ต้นทุนรวมต่อครั้ง} / \text{ปริมาณการผลิตต่อครั้ง}$$
 - 3.3 ผลตอบแทนสุทธิต่อการผลิต

$$\text{ผลตอบแทนสุทธิต่อการผลิต} = \text{รายได้รวมต่อครั้ง} - \text{ต้นทุนรวมต่อครั้ง}$$
 - 3.4 ผลตอบแทนสุทธิต่อหน่วย

$$\text{ผลตอบแทนสุทธิต่อหน่วย} = \text{ผลตอบแทนสุทธิต่อครั้ง} / \text{ปริมาณการผลิตต่อครั้ง}$$
 - 3.5 ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรต่อครั้ง

$$\text{ผลตอบแทนเหนือต้นทุนผันแปรต่อครั้ง} = \text{รายได้รวมต่อครั้ง} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อครั้ง}$$
4. ความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิต จะศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการแต่ละราย และนำมาประมวลผลร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปที่แน่ชัดในระดับอุตสาหกรรม

5. ศักยภาพในการทำกำไรต่อหน่วย

การศึกษากำไรต่อหน่วย ประกอบด้วย อัตรากำไรต่อราคาขาย และอัตรากำไรต่อต้นทุน

5.1 อัตรากำไรต่อราคาขาย

$$\text{อัตรากำไรต่อราคาขาย} = (\text{กำไรต่อหน่วย} / \text{ราคาขายต่อหน่วย}) \times 100$$

5.2 อัตรากำไรต่อต้นทุน

$$\text{อัตรากำไรต่อต้นทุน} = (\text{กำไรต่อหน่วย} / \text{ต้นทุนต่อหน่วย}) \times 100$$

6. ศักยภาพทางด้านยอดขาย

การศึกษาศักยภาพทางด้านยอดขายนั้น พิจารณาจากยอดขายเฉลี่ยต่อรายต่อปี

$$\text{ยอดขายเฉลี่ยต่อรายต่อปี} = \text{ยอดขายรวมตลอดปีของผู้ประกอบการทุกราย} / \text{จำนวนผู้ประกอบการ}$$

7. ศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวม

การศึกษาศักยภาพทางด้านยอดขายรวมและกำไรรวมประกอบด้วย ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักเฉลี่ยต่อรายต่อปี อัตรายอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อยอดขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมรวม อัตรากำไรจากหัตถกรรมต่อยอดขายทั้งหมดของกิจการ ยอดขายรวมเฉลี่ยต่อรายต่อปี และยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่หัตถกรรมเฉลี่ยต่อรายต่อปี ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์หลัก หมายถึงผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีศักยภาพมากที่สุดของผู้ประกอบการ และมีการผลิตเป็นระยะเวลานานพอสมควร

7.1 ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักเฉลี่ยต่อรายต่อปี

$$\text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักเฉลี่ยต่อรายต่อปี}$$

$$= \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักตลอดปีของผู้ประกอบการทุกราย} / \text{จำนวนผู้ประกอบการ}$$

7.2 อัตรายอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อยอดขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมรวม

$$\text{อัตรายอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อยอดขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมรวม}$$

$$= (\text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หลักต่อปี} / \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์หัตถกรรมรวมต่อปี}) \times 100$$

7.3 อัตรากำไรจากหัตถกรรมต่อยอดขายทั้งหมดของกิจการ

$$\text{อัตรากำไรจากหัตถกรรมต่อยอดขายทั้งหมดของกิจการ}$$

$$= (\text{กำไรจากหัตถกรรมต่อปี} / \text{ยอดขายทั้งหมดของกิจการต่อปี}) \times 100$$

7.4 ยอดขายรวมเฉลี่ยต่อรายต่อปี

$$\text{ยอดขายรวมเฉลี่ยต่อรายต่อปี} = (\text{ยอดขายรวมทั้งปีของผู้ประกอบการทุกราย} / \text{จำนวนผู้ประกอบการ})$$

7.5 ยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่หัตถกรรมเฉลี่ยต่อรายต่อปี

$$\text{ยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่หัตถกรรมเฉลี่ยต่อรายต่อปี}$$

$$= \text{ยอดขายผลิตภัณฑ์อื่นทุกชนิดที่ไม่ใช่หัตถกรรมรวมทั้งปีของผู้ประกอบการทุกราย} / \text{จำนวนผู้ประกอบการ}$$

โครงสร้างทางการเงิน

การศึกษาถึงโครงสร้างการเงินนั้น ประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับ การตัดสินใจในด้านการบริหารการเงิน การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงิน การวางแผนการใช้จ่ายเงิน และศักยภาพทางการเงิน

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับ การตัดสินใจในด้านการบริหารการเงิน การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงิน และการวางแผนการใช้จ่ายเงินนั้น จะใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ประกอบการแต่ละราย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และสรุปเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้พิจารณาประกอบกับข้อมูลด้านศักยภาพทางการเงิน

การศึกษาศักยภาพทางการเงินนั้น จะมีการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน ดังนี้

1. **อัตราส่วนแสดงสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)** ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพคล่องระยะสั้นของธุรกิจ ประกอบด้วยอัตราส่วนดังต่อไปนี้

- 1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (หรืออัตราส่วนเดินสะพัด)

$$= \text{สินทรัพย์หมุนเวียน} / \text{หนี้สินหมุนเวียน (current ratio)}$$

$$= CA / CL \quad (\text{เท่า})$$
- 1.2 อัตราส่วนสภาพคล่องระยะสั้น (หรืออัตราส่วนทุนหมุนเวียน หรืออัตราส่วนฉับพลัน) (Acid Test Ratio หรือ Quick Ratio)

$$= (\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงคลัง}) / CL = \text{สินทรัพย์สภาพคล่อง} / CL \quad (\text{เท่า})$$
- 1.3 อัตราส่วนสภาพคล่องของกระแสเงินสด (Cash Flow Liquidity Ratio)

$$= (\text{เงินสด} + \text{หลักทรัพย์} + \text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน}) / CL \quad (\text{เท่า})$$
- 1.4 ทุนหมุนเวียนสุทธิ (Working Capital) = CA – CL (บาท)

2. อัตราส่วนแสดงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Activity / efficiency Ratio)

อัตราส่วนต่อไปนี้ชี้ให้เห็นประสิทธิภาพและสภาพคล่องระยะยาวของธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย:

- 2.1 อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า (Accounts Receivable Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขายเชื่อ} / \text{ลูกหนี้การค้าถัวเฉลี่ย} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$
- 2.2 ระยะเวลาเฉลี่ยในการเก็บหนี้ (Average Collection Period)

$$= 365 \text{ วัน} / \text{อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้า} \quad (\text{วัน})$$
- 2.3 อัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า

$$= \text{ยอดซื้อเชื่อ} / \text{เจ้าหนี้การค้าถัวเฉลี่ย} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$
- 2.4 ระยะเวลาเฉลี่ยในการชำระหนี้

$$= 365 / \text{อัตราการหมุนเวียนเจ้าหนี้การค้า} \quad (\text{วัน})$$
- 2.5 อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง (Inventory Turnover Ratio)

$$= \text{ต้นทุนสินค้าขาย} / \text{สินค้าคงคลังเฉลี่ย} \quad (\text{ครั้ง หรือ รอบ})$$
- 2.6 อายุสินค้า หรือระยะเวลาที่เก็บสินค้าไว้ก่อนขาย (Inventory Turnover in days)

$$= 365 \text{ วัน} / \text{อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงคลัง} \quad (\text{วัน})$$
- 2.7 1 รอบธุรกิจ (Operating Cycle)

$$= \text{ระยะเวลาเฉลี่ยในการเก็บหนี้} + \text{อายุสินค้า} \quad (\text{วัน})$$

2.8 อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งหมด (Total Asset Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขาย} / \text{สินทรัพย์ทั้งหมด} \quad (\text{ครั้ง หรือ เท่า})$$

$$= S / \text{Total Asset หรือ } S / (CA+FA)$$

2.9 อัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Assets Turnover Ratio)

$$= \text{ยอดขาย} / \text{สินทรัพย์ถาวรสุทธิ} \quad (\text{ครั้ง หรือ เท่า})$$

$$= S / FA$$

3. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการกู้ยืม หรือความเสี่ยงในการกู้ยืม

(Debt Ratio or Leverage Ratio)

3.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ทั้งหมด (Debt Ratio)

$$= (\text{หนี้สินทั้งหมด} / \text{สินทรัพย์ทั้งหมด}) \times 100\%$$

3.2 หนี้สินต่อส่วนของเจ้าของ (D/E)

$$= \text{หนี้สิน} / \text{ส่วนของเจ้าของ} \quad (\text{เท่า})$$

3.3 อัตราส่วนหนี้ระยะยาวต่อเงินลงทุนรวม (Long - Term Debt/Total Capitalization)

$$= \text{หนี้ระยะยาว} / (\text{หนี้ระยะยาว} + \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}) \quad (\text{เท่า})$$

3.4 อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Times Interest Earning or Interest Coverage Ratio)

$$= \text{กำไรจากการดำเนินงาน} / \text{ดอกเบี้ยจ่าย} = EBIT / I \quad (\text{เท่า})$$

3.5 อัตราส่วนแสดงความสามารถในการจ่ายค่าใช้จ่ายประจำ

$$(\text{Fix Charge Coverage Ratio})$$

$$= (EBIT + \text{ค่าเช่า}) / (I + \text{ค่าเช่า}) \quad (\text{เท่า})$$

3.6 Degree of Financial Leverage

$$= EBIT / (EBIT - I) = EBIT / EBT \quad (\text{เท่า})$$

4. อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio)

4.1 อัตราส่วนกำไรสุทธิต่อยอดขาย (Net Profit Margin)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{ยอดขาย}) \times 100\%$$

$$= (EAT / S) \times 100\%$$

4.2 อัตราส่วนกำไรเบื้องต้นต่อยอดขาย (Gross Profit Margin)

$$= (GP / S) \times 100\%$$

4.3 อัตราการจ่ายเงินปันผล (Dividend Payout Ratio)

$$= (\text{เงินปันผลต่อหุ้น} / \text{กำไรสุทธิต่อหุ้น}) \times 100\%$$

5. อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึง อัตราส่วนแสดงความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio) และผลตอบแทนแก่ผู้ลงทุน (Return to Investors)

5.1 อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (Return on Investment : ROI)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{สินทรัพย์รวม}) \times 100\%$$

$$= (\text{EAT} / \text{Total Assets}) \times 100\%$$

$$= ((\text{EAT}/\text{S}) \times (\text{S}/\text{TA})) \times 100\%$$

5.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Total Assets : ROA)

$$= (\text{กำไรจากการดำเนินงาน} / \text{สินทรัพย์รวม}) \times 100\%$$

$$= (\text{EBIT} / \text{Total Assets}) \times 100\%$$

5.3 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity : ROE)

$$= (\text{กำไรสุทธิหลังหักภาษี} / \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}) \times 100\%$$

$$= (\text{EAT} / \text{Equity}) \times 100\%$$

5.4 กำไรต่อหุ้น (Earning per Share)

$$= \text{ผลตอบแทนแก่หุ้นสามัญ} / \text{จำนวนหุ้นสามัญทั้งหมด} \quad (\text{บาท/หุ้น})$$

5.5 ราคาตลาดต่อหุ้นต่อกำไรต่อหุ้น หรืออัตราส่วนราคาหุ้นต่อผลกำไร

$$(\text{Price to Earning Ratio})$$

$$= \text{ราคาตลาดต่อหุ้น} / \text{กำไรสุทธิต่อหุ้น} \quad (\text{เท่า})$$

5.6 อัตราผลตอบแทนของเงินปันผล (Dividend Yield)

$$= (\text{เงินปันผลต่อหุ้น} / \text{ราคาตลาดต่อหุ้น}) \times 100\%$$

โครงสร้างทางการตลาดของผู้ประกอบการ

การศึกษาโครงสร้างการตลาดของผู้ประกอบการ เป็นการศึกษาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และ ยอดขายโดยเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดในแต่ละช่องทางตลาด โดยสัมภาษณ์ผู้ประกอบการถึงกระบวนการตลาดของผลิตภัณฑ์ทุกชนิดที่ผู้ประกอบการทำการผลิต ข้อมูลส่วนนี้สามารถนำมาประมวลเพื่อสรุปเป็น แนวทางการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดต่อไป

1.5 ทบทวนเอกสาร

1.5.1 ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

สมถวิล เจริญทรัพย์ (2539) และวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527) ได้ให้ความหมายของ “ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน” ไว้ว่า หมายถึง ศิลปหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากฝีมือของช่างในท้องถิ่น การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตาม เทคนิควิธี และรูปแบบที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ โดยมีการเรียนรู้เฉพาะภายในครอบครัว มิได้มีการ ถ่ายทอดให้บุคคลอื่น เพราะทำขึ้นใช้ภายในครอบครัวเป็นหลัก และการเรียนรู้จะถ่ายทอดในช่วงเวลาที่ว่างจากการ เกษตร ซึ่งแต่ละครอบครัวมีเวลาว่างไม่ตรงกัน จึงทำให้ไม่มีการถ่ายทอดให้ครอบครัวอื่น

การกำเนิดงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

สมถวิล เจริญทรัพย์ (2539) วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527) และไทยล้านนา (2541) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านว่ามี 3 ประการ คือ

1. เกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน
2. เกิดจากสภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
3. เกิดจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และการนับถือศาสนาของคนในชุมชน

ลักษณะเฉพาะของศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน

ศิลปหัตถกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะตามที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2527) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย
2. สร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก
3. ต้องมีราคาที่เหมาะสม
4. ต้องมีลักษณะเฉพาะถิ่น
5. เป็นผลผลิตของช่างฝีมือ (craftsman) ธรรมดา มิใช่จากฝีมือศิลปินชั้นเยี่ยม

ประเภทของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านแบ่งออกได้เป็น 10 ประเภท (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2527) ได้แก่

1. เครื่องเคลือบดินเผา (Ceramics)

เครื่องเคลือบดินเผามีอยู่เกือบทุกภาคของประเทศ ซึ่งจะมีกรรมวิธีการผลิตและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แตกต่างกันไป เช่น การปั้นโอ่ง อ่าง กระถางเคลือบลายมังกร ของ จ.ราชบุรี เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อ.โซคชัย จ.นครราชสีมา และเครื่องปั้นดินเผาของ จ.เชียงใหม่ เป็นต้น

2. การทอผ้าและการเย็บปักถักร้อย (Textile and Embroidery)

การทอผ้าและการเย็บปักถักร้อย ได้แก่ การทอผ้าในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น การทอผ้าไหมของภาคเหนือ และภาคอีสาน การทอผ้าเกาะยอ ของ จ.สงขลา การทอผ้าพุมเรียง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี รวมถึงการเย็บ ปัก ถัก ร้อย เพื่อการตกแต่ง เช่น การทอยกดอก การทอจก และการประดับตกแต่งด้วยลูกปัดและกระจก รวมถึงการทอธง หรือตุ๊ก ของภาคเหนือ และภาคอีสาน

3. การแกะสลัก (Carving)

งานหัตถกรรมประเภทแกะสลัก ได้แก่ การแกะสลักเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น การทำครกหิน ที่อ่างศิลา จ.ชลบุรี การแกะสลักไม้สำหรับทำเครื่องเรือน เครื่องตกแต่งอาคารของภาคเหนือ การแกะสลักไม้เป็นรูปเคารพของภาคอีสาน การแกะสลักตัวหนังสือของภาคใต้ เป็นต้น

4. หัตถกรรมโลหะ (Metal Works)

งานหัตถกรรมโลหะ ได้แก่ การทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยเหล็ก เช่น จอบ เสียม มีด พร้า อาวุธ และการปั้นหล่อรูปเคารพ การทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยทองเหลือง ทองแดง สำริด ตะกั่ว รวมถึงการทำ

เครื่องประดับตกแต่งด้วย เงิน ทอง เป็นต้น การทำหัตถกรรมโลหะในปัจจุบันมีอยู่ทั่วไป เช่น การทำมีดอรัญญิก ของ จ.อยุธยา การทำบาตร ที่บ้านบาตร กรุงเทพฯ และการทำเครื่องเงิน ของ จ.เชียงใหม่

5. เครื่องจักสาน (Basketry หรือ Mat)

เครื่องจักสาน ได้แก่ การสานและการถักภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ด้วย ไม้ไผ่ หวาย กก เชือก ป่าน ปอ กระจุต ใบลาน ใบลำเจียก ใบเตย ย่านลิเภา ฯลฯ การทำเครื่องจักสานเป็นหัตถกรรมที่ทำกันอย่างแพร่หลายที่สุด และกระจายอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศ

6. การก่อสร้าง (Architectures)

การก่อสร้าง ได้แก่ งานสถาปัตยกรรมพื้นบ้านทั่วไป เช่น เรือนเครื่องสับ หรือเรือนไทยของภาคกลาง เรือนกาแลของภาคเหนือ เรือนเสาลอยของภาคใต้ และเรือนพื้นบ้านของภาคอีสาน เป็นต้น รวมถึงที่พักอาศัยชั่วคราว เช่น เพิง กระต๊อบ กระต่อม เถิงนา ของภาคเหนือ เถียงไร่เถียงนาของภาคอีสาน และหน้าของภาคใต้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานศิลปกรรมทางพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ หรือ สิม ของภาคอีสาน ซึ่งมีลักษณะของท้องถิ่นเด่นชัด

7. ภาพเขียน (Painting & Drawing)

หัตถกรรมประเภทภาพเขียน ได้แก่ งานจิตรกรรมหรือภาพเขียนระบายสี และภาพลายเส้น ซึ่งมักเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา เช่น การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังตามโบสถ์และอุโบสถต่างๆ ที่แสดงให้เห็นลักษณะของฝีมือช่างพื้นบ้านอย่างเด่นชัด (เช่น ภาพเขียนภายนอกสิม หรือ โบสถ์ วัดไชยศรี อ.เมือง จ.ขอนแก่น) นอกจากนี้งานจิตรกรรมที่ถือว่าเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน คือ การตกแต่งเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวชนบท เช่น การตกแต่งเกวียน หรือ กระทะ ของภาคเหนือ

8. การปั้นรูปและลวดลายประดับ (Sculpture and Decorating motive)

การปั้นรูปและลวดลายประดับ ได้แก่ งานประติมากรรมทั้งหลาย เช่น การปั้นพระพุทธรูป การปั้นรูปเคารพ และปั้นตุ๊กตาต่าง ๆ เช่น ตุ๊กตาเสียดบาล เป็นต้น งานปั้นจะเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการปั้นลวดลายประดับที่นอกเหนือจากการตกแต่งอาคารทางพุทธศาสนานั้นไม่ค่อยปรากฏ

9. การทำเครื่องกระดาด

การทำเครื่องกระดาดพื้นบ้าน เช่น การทำกระดาดสาของภาคเหนือ การทำกระดาดข่อยของภาคกลาง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทำกระดาดสำหรับใช้ตกแต่งในงานเทศกาล หรืองานนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ ซึ่งมักตัดเป็นริ้วธง และรูปพวงมาลัย ดอกไม้นานาชนิด รวมถึงการทำร่ม ว่าว หวีชน และหน้ากาก

10. ประเภทเบ็ดเตล็ด

เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ไม่แพร่หลาย และไม่สามารถจัดเข้าประเภทใดได้แน่นอน เช่น การจัดดอกไม้ การแกะสลักผลไม้ การแทงหยวก การทำหุ่นกระดาด การทำเครื่องดนตรี การทำยานพาหนะ เช่น เกวียน ล้อ เสื่อน กระทะ เป็นต้น

ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภาคเหนือ

งานศิลปหัตถกรรมของภาคเหนือที่เกิดขึ้นตามลักษณะภูมิศาสตร์ของท้องถิ่นที่เห็นได้ชัด (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2527) ได้แก่

1. แกะสลัก เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่อุดมด้วยป่าไม้ ชาวเหนือจึงนิยมทำเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยไม้
2. จักสาน เนื่องจากการบริโภคข้าวเหนียว ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่น ทำให้เกิดเครื่องมือเครื่องใช้ในการทวงหรือนึ่งข้าวเหนียว ได้แก่ หวดนึ่งข้าว ก่องข้าว และแอบข้าว นอกจากนี้เนื่องจากตามบ้านเรือนในภาคเหนือจะมีบ่อน้ำสำหรับใช้และดื่ม เป็นบ่อน้ำที่ขุดลึกลงไปใต้ดิน จึงต้องใช้น้ำฟุ้ง หรือน้ำถุ้ง ผูกเชือกหย่อนลงไปบ่อเพื่อตักน้ำ
3. เครื่องปั้นดินเผา เกิดขึ้นจากวัฒนธรรมการบริโภค เช่น หม้อนึ่ง หม้อน้ำ เป็นต้น

1.5.2 ผลิตภัณฑ์จักสาน

การทำเครื่องจักสาน สันนิษฐานว่าเริ่มต้นตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อาจกล่าวได้ว่าเครื่องจักสานเป็น "มารดาแห่งเครื่องปั้นดินเผา" เพราะได้มีการค้นพบร่องรอยของเครื่องจักสานบนผิวของเศษภาชนะเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์หลายแหล่งในโลก เช่น ในประเทศจีนมีผู้ค้นพบเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีรอยภาชนะจักสานปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในระหว่างสมัยแห่งวัฒนธรรมจินยุคหินใหม่ เรียกว่า "ยางเซา" ประมาณอายุได้ 3,000 ปี ก่อนคริสตกาล (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2525) อีกทั้งจากรายงานการค้นพบของ เซอร์ เลโอนาร์โด วูลีย์ ได้พบรอยเครื่องจักสานปรากฏอยู่บนเครื่องปั้นดินเผาที่เมืองอูร์ ในประเทศเมโสโปเตเมีย อายุประมาณ 3,000 ปี ก่อนคริสตกาล ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หม้อใหญ่รูปร่างเดิมที่สร้างขึ้นโดยการไล่ดินเหนียวลงบนภาชนะจักสานให้หนาพอ เมื่อเผาเสร็จแล้วภาชนะจักสานก็จะไหม้สลายตัวไป เหลือแต่หม้อดินเผาที่มีลวดลายเครื่องจักสานปรากฏที่ผิว (นิจ วิทยุธีรนนท์, 2522)

ประเทศไทยได้พบร่องรอยเครื่องจักสานบนเครื่องปั้นดินเผาจากแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง

อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ประมาณอายุได้ประมาณ 4,900-5,600 ปี (หรือราว 2,900-3,600 ปี ก่อนคริสตกาล) นอกจากนี้ยังพบในแหล่งโบราณคดีในจังหวัดลพบุรี จึงเป็นไปได้ว่าเครื่องจักสานเป็นแม่แบบของเครื่องปั้นดินเผา (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2525 และวิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2535) หลักฐานอีกชิ้นหนึ่งที่กล่าวถึงเครื่องจักสาน คือนิยายปรัมปราซึ่งมีอายุกว่า 1,000 ปีมาแล้ว เกี่ยวกับบุญญาธิการของพระร่วง โดยกล่าวไว้ว่าได้มีการทำเครื่องจักสานเป็นภาชนะสำหรับใส่น้ำ สานขัดกันอย่างง่าย ๆ แล้วทาดด้วยชันเพื่อไม่ให้รั่ว เรียกว่า "กระออมครุ" หรือ "ครุ" เพื่อช่วยในการบรรพทุกน้ำศักดิ์สิทธิ์ไปส่งยังดินแดนขอม หลักฐานอื่น ๆ ที่แสดงประวัติความเป็นมาของการใช้เครื่องจักสานนั้นจะสามารถศึกษาได้จากจิตรกรรมฝาผนังตามวิหารในวัดต่าง ๆ เช่น วัดพระสิงห์ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ และวัดตะคุ (วัดพระธาตุ) อ. ปักธงชัย จ.นครราชสีมา เป็นต้น (คณะอนุกรรมการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย, 2532)

การทำเครื่องจักสานของมนุษย์ในชนชาติต่าง ๆ เท่าที่ปรากฏอยู่มีรูปแบบ และลวดลายในการสานที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายในการสานที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่มากมายนัก ซึ่งมีผลบังคับให้รูปทรงเครื่องจักสานมีลักษณะจำกัดที่ใกล้เคียงกันไปด้วย ลักษณะการสานในยุคเริ่มแรกนั้น มีตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเริ่มต้นด้วยการนำกิ่งไม้ ใบไม้ เปลือกไม้ มาขัดกันอย่างง่าย ๆ เช่น การนำใบ

มะพร้าวมาสานขัดกันเป็นตะกร้าของเปรู พวกหมู่เกาะนิวเฮบริเดส (New Hebrides) และชนพื้นเมืองของออสเตรเลีย โดยสานตามแนวราบใช้วัสดุขัดไขว้ไปมาอย่างง่าย ๆ ตามแบบที่เรียกว่า ลายขัด ทำเป็นภาชนะของใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ด้วยเหตุที่เครื่องจักสานทำจากวัสดุที่ผุพังง่าย หลักฐานของเครื่องจักสานจึงไม่มีใครเหลืออยู่ (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, 2524)

เครื่องจักสานของไทยหลายชนิดมีลักษณะร่วมกับ จีน ลาว และมาเลเซีย อย่างไรก็ตามไทยยังมีเครื่องจักสานอีกหลายชนิดที่มีเอกลักษณ์เป็นแบบฉบับของตนเอง เช่น กระเจดชนิดกันสอปากผาย กระบุงปากค้อม ฝาชีทรงดอกบัว กอบของภาคกลาง เครื่องจักสานย่านลิเภา และกระเป๋าลายขีด (พยุห ไม้สิกรัตน์, 2535)

แหล่งผลิตเครื่องจักสาน

สาวิตรี เจริญพงศ์ (2537) ราชาวดี งามสง่า (2540) และสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม (2542) ได้กล่าวถึงแหล่งผลิตเครื่องจักสานที่สำคัญของไทย ดังนี้

1. ตำบลสามง่าม และตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นแหล่งผลิตเครื่องจักสานด้วยหวาย และไม้ไผ่ ตามลำดับ โดยหมู่บ้านวัดยางทอง ต.บางเจ้าฉ่า ถือเป็นแหล่งทำเครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของไทย เพราะมีไม้ไผ่สีสุกเป็นจำนวนมากและงดงามกว่าที่อื่น ๆ
2. ตำบลบางนางร้า อำเภอบางปะหัน จังหวัดอยุธยา เป็นแหล่งผลิตงอบใบลาน โดยแต่ละหมู่บ้านจะแบ่งช่วงการผลิตกัน เช่น หมู่บ้าน 1 ผลิตเฉพาะรังอบที่ทำจากไม้ไผ่ หมู่บ้าน 2 ทำโครงงอบ ส่วนหมู่บ้านที่ 3 ทำกระหม่อมงอบ
3. ชุมชนมุสลิมริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นแหล่งผลิตปลาดะเพียนกรุงเก่า (ปลาดะเพียนใบลาน)
4. อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มจักสาน ช่วยกันผลิตและขาย
5. บ้านกลางแดด อ.เมือง จ.นครสวรรค์ เป็นแหล่งผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่
6. บ้านวังหลุม ต.วังหลุม อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร เป็นแหล่งผลิตภัณฑ์จากใบลาน
7. จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งผลิตเครื่องเงิน ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่สาน เคลือบด้วยรัก และเขียนลวดลายหรือปิดทอง ซึ่งพบเฉพาะในภาคเหนือ
8. จังหวัดปทุมธานี อยุธยา อ่างทอง สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร และพะเยา เป็นแหล่งผลิตเครื่องจักสานจากผักตบชวา

ประเภทของเครื่องจักสาน

เครื่องจักสานโดยทั่ว ๆ ไปในภาคต่างๆ ของไทย อาจแบ่งออกได้เป็น 7 ประเภท (สาวิตรี เจริญพงศ์, 2537) ตามมูลเหตุการใช้สอย ได้แก่

1. เครื่องจักสานที่ใช้ในการบริโภค เช่น กระดัง กระซอน ก่องข้าว หวดนั่งข้าวเหนียว เป็นต้น
2. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นภาชนะ เช่น กระบุง กระเจด ชะลอม ตะกร้า เป็นต้น

3. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องตวง เช่น กระออม และกระชู่ เป็นต้น
4. เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องเรือน และเครื่องปูลาด เช่น เสื่อต่าง ๆ เป็นต้น
5. เครื่องจักสานที่ใช้ป้องกันแดดฝน เช่น งอบ และหมวก เป็นต้น
6. เครื่องจักสานที่ใช้ในการจับดักสัตว์ เช่น ลอบ ไช และอีจู้ เป็นต้น
7. เครื่องจักสานที่ใช้เกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และศาสนา เช่น ก่องข้าวขวัญข้าว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เครื่องจักสานแต่ละประเภทในภาคต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียด เช่น วัสดุ ขนาด รูปร่าง และลวดลาย เป็นต้น แต่ก็มีเครื่องจักสานบางประเภทที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่ปรากฏที่อื่น เช่น เครื่องจักสานอันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมการบริโภคข้าวเหนียว ซึ่งเกิดจากวัฒนธรรมการบริโภคของภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ หวดหนึ่งข้าว ก่องข้าว หรือแอบข้าว และ โตก เป็นต้น แต่รายละเอียดของรูปแบบและลวดลายของภาชนะเหล่านี้ในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนืออาจแตกต่างกันไป (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2527) เครื่องจักสานของภาคเหนือมีเอกลักษณ์และรูปแบบที่หลากหลาย แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ด้วยเงื่อนไขที่มีส่วนกำหนด คือ วัตถุดิบ ความถนัดของช่างฝีมือจักสาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ สภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และประวัติศาสตร์ (คณะอนุกรรมการอนุรักษ์หัตถกรรมไทย, 2532)

เครื่องจักสานในภาคเหนือ

การผลิตเครื่องจักสานในภาคเหนือ ดังเช่นที่ จ.เชียงใหม่ และลำพูน ส่วนใหญ่เป็นการผลิตภายในบริเวณบ้านของผู้ประกอบการ และมีการกระจายการผลิตไปตามครัวเรือนต่าง ๆ เพื่อตัดปัญหาการจดทะเบียนและการเสียภาษีการค้า เทคนิคการผลิตเป็นการผลิตที่อาศัยมือและกำลังกายเกือบทุกขั้นตอน รูปแบบผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นแบบที่ทำสืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม (ไชยวัฒน์ รุ่งเรืองศรี และคณะ, 2528)

มานิช คงกะมันท์ (2477) ได้กล่าวถึงเครื่องจักสานในภาคเหนือที่น่าสนใจและมีใช้สอยทั่วไปว่ามีอยู่ 25 ประเภท ได้แก่

1. ข้าวหวด เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ สูงประมาณ 9 นิ้ว เส้นรอบวงประมาณ 30 นิ้ว ก้นเหลี่ยมปากกลม ใช้ใส่ข้าวเหนียวหลังจากแช่น้ำไว้จะนำมาใส่ข้าวหวด ปล่อยให้สะเด็ดน้ำ แล้วนำไปใส่ไหข้าวหนึ่ง
2. กัวะข้าว เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่คล้ายกระบุงสำหรับใส่ข้าวเหนียวหนึ่งที่สุกใหม่ ๆ แล้วใช้พายไม้คนให้ไอน้ำระเหยออกก่อนนำไปใส่ก่องข้าว เพราะนำไปใส่ก่องข้าวทันทีจะมีไอน้ำมากเกินไป ทำให้ข้าวแฉะ
3. ก่องข้าว เป็นภาชนะใส่ข้าวเหนียว
4. แอบข้าว เป็นภาชนะใส่ข้าวเหนียว แต่มีขนาดเล็กกว่าก่องข้าว
5. โตก เป็นที่วางกับข้าวคล้ายโต๊ะอาหารแต่มีรูปร่างกลมมีขาสูงประมาณ 1 ฟุต มีทั้งที่สานด้วยไม้ไผ่และหวาย และทำด้วยไม้สัก
6. กุ๊ป เรียกอีกอย่างว่า "หมวกงอบ" ภาคเหนือมีแหล่งสานกุ๊ป หรืองอบ ในหลายท้องที่ และรูปทรงของกุ๊ปจะต่างกันไป แม้จะสานด้วยใบตาล ใบลาน และไม้ไผ่เช่นเดียวกันก็ตาม

7. ก้วย เป็นภาชนะคล้ายเข่งของภาคกลาง คือ มักสานเป็นตาห่าง ๆ ใช้ใส่สิ่งของต่าง ๆ โดยมีชื่อเรียกและรูปทรงตามประโยชน์ใช้สอย เช่น ก้วยหมู ใช้ใส่ลูกหมูหาบเดินไปไกล ๆ ก้วยไก่ สำหรับใส่ไก่ และก้วยจัน เป็นก้วยสานง่าย ๆ สำหรับใส่ของชั่วคราว เช่น ถ่าน หน่อไม้ เป็นต้น
8. เข่งลำไย เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ที่ใช้ใส่ลำไย ก้นเหลี่ยม ปากกลม มีขอบปากแน่นด้วยตอกในตัว
9. ซ้าลอม หรือชะลอม เป็นภาชนะใส่ของสานด้วยลายเฉลตาห่าง ๆ ใช้ใส่ของเดินทาง เช่น ผลไม้
10. ซ้าตาห่าง คล้ายกระบุง หรือเปี๊ยะ แต่สานด้วยตอกไม้ไผ่ ลายสานห่าง ๆ แม้มขอบด้วยตอกในตัว ใช้ใส่ของใหญ่ ๆ เช่น ผัก หน่อ ไม้มากใน จ. น่าน และแพร่
11. ซ้าตาทึบ หรือบุงตึบ เป็นภาชนะที่คล้ายบุง หรือซ้าตาห่าง แต่ลายละเอียด ทึบ มีหู ไม่เข้าขอบแต่เก็บริมในตัว มีใช้มากใน จ. น่าน
12. น้ำถั่ง หรือน้ำทุ้ง เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ยาชัน คล้ายกรวยหงาย มีหูทำด้วยไม้ ใช้ตักน้ำและสาวขึ้นจากบ่อน้ำ
13. น้ำเต้า เป็นภาชนะใส่น้ำเดินทาง โดยใช้เปลี่ยนผลน้ำเต้าแห้ง แล้วสานหรือถัก หุ้มด้วยหวายให้คงทน
14. คุ หรือ ครุ เป็นภาชนะขนาดใหญ่สานด้วยไม้ไผ่คล้ายกระบุง หรือกระดังขนาดใหญ่ ใช้สำหรับนวดข้าว หรือตีข้าวเปลือกให้หลุดจากรวง
15. วี เป็นพัดขนาดใหญ่ ใช้พัดเอาเศษหญ้าและฟาง หรือขี้เถ้าออกจากข้าว ใช้คู่กับคุ
16. ต่าง สัด หรือถึงดวงข้าว รูปร่างคล้ายเปี๊ยะหรือบุง 1 ต่าง เท่ากับ 14 ลิตร สานด้วยไม้ไผ่และหวาย
17. เปี๊ยะ หรือบุง สานด้วยไม้ไผ่ คล้ายกระบุงภาคกลาง แต่เตี้ยป้อมกว่า เปี๊ยะของเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง มีขอบไม้ไผ่ที่ปาก แต่เปี๊ยะเมืองแพร่และน่านนั้นไม่มีขอบ แต่จะเก็บริมขอบปากด้วยตอกในตัว มักทำเป็นคู่ ๆ สำหรับหาบข้าว รำ ถั่ว งา และพืชผลอื่น ๆ โดยทั่วไปมี 3 ขนาด คือ เปี๊ยะหลวง (ใหญ่) เปี๊ยะฮาม (กลาง) และเปี๊ยะหน้อย (ขนาดเล็ก)
18. บุง หรือบุงข้าวเจือ มีขนาดใหญ่กว่าเปี๊ยะ ใช้สำหรับเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว
19. เปลเด็ก เป็นที่นอนสำหรับเด็ก คล้ายอ่างสี่ สานด้วยไม้ไผ่ มีหูสำหรับแขวนเพื่อให้กว้างไกลได้
20. เอ็บ เป็นภาชนะใส่เสื้อผ้าและของต่าง ๆ รูปร่างคล้ายกล่องสี่เหลี่ยมมีฝา สานด้วยไม้ไผ่และหวาย
21. ไส เป็นเครื่องจับดักสัตว์น้ำจำพวกกุ้ง ปู ปลา สานด้วยไม้ไผ่ มีรูปทรงและขนาดต่าง ๆ กันตามความต้องการ
22. สุ่ม เป็นเครื่องจับปลา รูปร่างคล้ายกรวยคว่ำ ตัดด้านแหลมเป็นช่องสำหรับใช้มือล้วงลงไปจับปลาในบริเวณแหล่งน้ำตื้น ๆ

23. ช้อง เป็นภาชนะสำหรับใส่สัตว์น้ำจำพวกกุ้ง ปู ปลา รูปทรงกลม ป่อง คอคอด ฝาครอบ มีงาสำหรับใส่ปลาสดลงไปได้โดยไม่ต้องเปิดฝา แต่ปลาจะออกไม่ได้เพราะติดงา มีหูสำหรับหิ้ว หรือสะพายบ่า ช้องมีรูปร่างต่าง ๆ กันไปตามความนิยมใช้สอย เช่น ช้องสำหรับใส่ปลา สำหรับสะพายบ่า ช้องสำหรับลอยน้ำได้ เป็นต้น
24. อีจู้ เป็นภาชนะสานด้วยไม้ไผ่ มีงาสำหรับดักปลาโดยใช้เหยื่อล่อภายใน
25. ผักมิด เป็นผักหรือปลอกมิด สานด้วยไม้ไผ่รูปร่างแบน ๆ มีปากสำหรับเสียบมิด ใช้พกพาติดตัว

วัสดุที่ใช้ทำเครื่องจักสาน

วัสดุที่ใช้ทำเครื่องจักสาน แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ เช่น เครื่องจักสานของท้องถิ่นที่มีฝนตกชุก มักจะใช้ใบมะพร้าว หรือใบพืชอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นแผ่นใหญ่ ส่วนเครื่องจักสานของท้องถิ่นที่มีภูมิประเทศแห้งแล้ง นิยมใช้วัสดุจำพวกต้นหญ้าแห้ง การทำเครื่องจักสานด้วยวิธีมัด (coiling) นิยมทำกันในประเทศอัฟริกา และอเมริกาเหนือ ส่วนการทำแบบมัดเป็นวง (spiral coiling) และการทำแบบสาน (weaving) จะมีในประเทศแถบร้อนทั่วไป (มานิช กงกะนันท์, 2477)

สำหรับประเทศไทย ในจังหวัดราชบุรี ช่างจักสานจะใช้ไม้ไผ่สีสุก ไม้ไผ่เหลือง และไม้ไผ่เลี้ยง ซึ่งอยู่ในสกุล *Bambusa* ส่วนไม้ไผ่รวกอยู่ในสกุล *Thyrsostachys* นอกจากนี้ยังมีวัสดุหลักอีก 2 ชนิด คือ หวาย และเถาวัลย์ ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษสำหรับใช้สร้างส่วนสำคัญเพื่อความคงทนแข็งแรง เช่น ใช้หวายทำก้นและขอบ ซึ่งหวายและเถาวัลย์มีมากในจังหวัดกาญจนบุรี

วัสดุที่ใช้ผลิตเครื่องจักสานในภาคกลางมีหลายชนิด ได้แก่ ไม้ไผ่ต่าง ๆ ใบตาล ใบลาน กก และหวาย ซึ่งส่วนมากเป็นวัสดุที่มีใช้ในภาคอื่น ๆ เช่นกัน และลักษณะการใช้ใกล้เคียงกัน สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะใช้ ไม้ไผ่ ใบลาน ใบตาล ก้านมะพร้าว และหวาย ทำเครื่องจักสาน ซึ่งคล้ายคลึงกันกับภาคเหนือและภาคกลาง ส่วนวัสดุที่ใช้ในภาคใต้บางชนิดจะมีเฉพาะในภาคใต้เท่านั้น เช่น ย่านลิเภา คล้า กระจุต เตยทะเล ใบลำเจียก เชือกกล้วย ยอดลาน และหางอวน แต่ไม้ไผ่ก็ยังเป็นวัสดุที่สำคัญในการทำเครื่องจักสานเช่นเดียวกับในภาคอื่น ๆ (สนไชย ฤทธิโชติ, 2539)

ไม้ไผ่

ไม้ไผ่ที่มีผู้นำมาทำเครื่องจักสานมีหลายชนิด (มานิช กงกะนันท์, 2477) ได้แก่

1. ไม้ไผ่บง เป็นไม้ที่มีลำต้นใหญ่ ลำต้นตรงไม่ค่อยมีหนาม ขึ้นอยู่ทั่วไปในภาคเหนือ ใช้ทำเครื่องจักสานประเภท เปียด บุง ช้า และกำวย ได้ดี
2. ไม้ไผ่หก เป็นไม้ลำต้นใหญ่ประมาณ 6 นิ้ว ขึ้นตามภูเขา ใช้สานแข่ง กระบุง ช้า และกระบะกอน้ำ ได้ดี
3. ไม้ไผ่เอี้ย เป็นไม้ไผ่ที่มีปล้องยาว ลำต้นบาง เนื้ออ่อน สามารถลอกเป็นเส้นตอกได้ดี มีมากในภาคเหนือ นิยมนำมาทำหมวก เสื้อ และโครงของเครื่องเงิน
4. ไม้ไผ่ซาง เป็นไม้ขนาดกลาง ขึ้นอยู่ทั่วไป นิยมนำมาทำตะกร้า ร้ว และตอกมัดข้าว

5. ไม้ไผ่รวกดำ เป็นไม้ลำต้นเล็ก ข้อตรง ขึ้นตามไหล่เขาทั่วไป ใช้ทำเครื่องจักสานสำหรับจับสัตว์น้ำได้ดี เพราะทนน้ำ ทนโคลนได้นาน
6. ไม้ไผ่สีสุก เป็นไม้ที่นิยมนำมาทำเครื่องจักสานมาก เพราะผิวสวย เนื้อแกร่ง เมื่อแกมีผิวเหลืองสวย มีมากในภาคเหนือ
7. ไม้ไผ่ป้าง เป็นไม้เนื้ออ่อนคล้ายไม้ไผ่เอี้ย มักขึ้นตามห้วย นิยมนำมาทำชะลอม เสื่อ กระเป๋า และหมวก

การเลือกไม้ไผ่สำหรับจักสาน

ในการจักสานนั้น ควรใช้ไม้ไผ่ที่เนื้อไม้มีความเหนียว ไม่อ่อนแอเกินไป (2-4 ปี) ไม่มีแมลง ลำต้นต้องตรงเพื่อให้ได้เส้นตอกดี และไม่ใช่ไม้ปลายดุ้น เพราะไม้ปลายดุ้นเมื่อนำมาจักและเหลาเป็นเส้นตอกแล้วจะได้เส้นตอกเสียว ใช้สานไม่ได้เป็นส่วนมาก ไม้ไผ่ที่อายุต่ำกว่า 2 ปี เมื่อทำเป็นเครื่องจักสานแล้ว มักมีตัวมอดไชไม้ ไม้ไผ่ที่จะนำมาทำเป็นเครื่องใช้ต้องการความคงทน ก่อนใช้ควรจะนำไปต้มหรืออบ เพื่อป้องกันเชื้อราหรือตัวมอด (เอนก บุญภักดี และพิสนธิ์ ใจสุทธิ, 2526)

การเก็บถนอมไม้ไผ่

ไม้ไผ่ที่ถูกตัดในระยะเวลาที่มีอายุเพียงพอจริง ๆ และเก็บไว้ในที่อากาศแห้งดีตามลักษณะปกติ จะมีข้อเสียหายน้อยที่สุด และผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ที่ตากแห้งสนิท ภายหลังที่ได้ต้มในน้ำร้อนประมาณ 10 นาที ก็จะสามารถทนทานไปนานหลายเท่าของไม้ไผ่ที่เก็บโดยไม่ได้ต้ม

1. การป้องกันแมลง

สนไชย ฤทธิโชติ (2539) ได้กล่าวถึงวิธีป้องกันแมลงซึ่งโดยทางปฏิบัติกระทำได้ดังนี้

1. ใช้ยาพิษหรือตัวยาเคมีพิเศษ
2. ขจัดออกเสียซึ่งธาตุแป้ง (Starch) และธาตุไข่ขาว (Albumins) ที่เป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหายจากแมลงมีพิษ
3. ร่มแก๊ส ให้สามารถป้องกันได้โดยถาวร หรือป้องกันได้ชั่วคราว
4. ป้องกันความเสียหายโดยวิธีสกัดกั้นความชื้นและเชื้อแบคทีเรียในอากาศ

การฉาบเคลือบ

ไม้ไผ่ส่วนมากมักเป็นตัวดูดความชื้นในอากาศได้อย่างสูง ผิวนอกซึ่งมีเยื่อหนาแน่นและแข็งแรงไม่ค่อยจะเป็นอันตรายจากแมลงและเชื้อราดินเท่าใดนัก แต่ผิวภายในซึ่งหยาบและอ่อนนุ่มนั้นมักจะเสียหายก่อนส่วนอื่น ๆ เสมอ ดังนั้นควรต้องฉาบยาให้ทั่วผิวด้านในและตามร่องของต้นไผ่ พร้อมทั้งเคลือบยาเพื่อป้องกันความชื้นในเวลาเดียวกัน เพื่อป้องกันมิให้เกิดเชื้อราขึ้นได้ ก่อนจะทำการเคลือบต้องเอาน้ำมันของไม้ไผ่ออกเสียก่อน

การทาและการชุบน้ำยาเคมี

น้ำยาเคมีสำหรับป้องกันแมลง ได้แก่ คอปเปอร์ซัลเฟต ซิงค์ซัลเฟต คอปเปอร์นิโคแอซิด เลดอะซิเตด บอแรกซ์ ฟลูออริกซิดา สารส้ม น้ำยาของคลอโรฟอสฟอรัส น้ำการบูร แนฟทาไลน์คลอไรด์ และเพนตาคลอโรฟีโนล เป็นต้น นำมาทาไม้ไผ่ หรือนำไม้ไผ่จุ่มลงในน้ำยาเคมีดังกล่าว เมื่อไม้ไผ่ถูกรักษาด้วยน้ำยาเคมีแล้ว จะเปลี่ยนสีผิวภายนอก กลายเป็นสีน้ำเงินเมื่อถูกน้ำยาคอปเปอร์ซัลเฟต เป็นสีค่อนข้างเหลืองเมื่อชุบน้ำยาบอแรกซ์ เป็นสีเหลืองอมน้ำตาลเมื่อชุบน้ำโซดาไฟ (คอสติกโซดา) หรือโซเดียมคาร์บอเนต ดังนั้นเมื่อต้วยยาเคมีที่ทาไว้ชนิดใดอ่อนลงไปเมื่อเทียบกับชนิดอื่น ๆ ก็ให้น้ำยาชนิดนั้นซ้ำอีก เมื่อจะต้องฟอกไม้ไผ่ด้วยแล้วก็ให้ใช้ผงฟอกขาว คลอริก บลิชชิงพาวเวอร์ (Chloric Bleaching Power) ผสมกับโซดาไฟ (Caustic Soda) จำนวนเล็กน้อยและโซเดียมคาร์บอเนต

วิธีการอื่น ๆ

1. เอาไม้ไผ่แช่ลงในน้ำ สำหรับไม้ซึ่งกรรมดาควรเอามาแช่น้ำไว้สัก 7-10 วัน และถ้าเป็นต้นไม้ทั้งต้นควรนำเอาไปแช่ให้นานวันกว่าที่กล่าวแล้ว ซึ่งป้องกันการผุเน่าโดยการแช่น้ำที่ไหลได้
2. ถ้าเป็นผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ให้เก็บบรรจุไว้ในหีบ ปิดฝาผนึกแน่น ใส่ยาฆ่าแมลงไว้ด้วย เช่น แนฟทาไลน์ เป็นต้น
3. การรมด้วยกำมะถันก็ได้ผลดีเช่นกัน

แมลงมีพิษสำหรับต้นไม้ ได้แก่ ไครโรฟอรัส ยะปอนนิกัส เซฟโรเรต (เซอแรมไบซิเด)

ล็คตัสบรันเนียส สติฟิโนสและไดโนเดอรัสมินูตัส ฟาบริเซียส (ล็คทีเด)

วิธีการป้องกันแมลงมีพิษและเชื้อราดินมีอยู่หลายวิธีดังกล่าวข้างต้น ซึ่งแต่ละวิธีมีผลดีและผลเสียแตกต่างกันไป ดังนั้นผู้ผลิตควรเลือกวิธีที่ดีและเหมาะสมสำหรับความมุ่งหมายที่จะตกแต่งผิวไม้ไผ่ให้สวยงาม ประหยัด และเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมด้วย

2. การป้องกันเชื้อราดิน

สนไชย ฤทธิโชติ (2539) ได้กล่าวถึงวิธีป้องกันเชื้อราดิน 2 วิธี ดังนี้

การเคลือบ

การเคลือบไม้ไผ่เพื่อป้องกันความชื้นนั้นใช้ชนิดเดียวกับยาเคลือบป้องกันแมลง และจำเป็นเฉพาะกับผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่เท่านั้น ไม่ค่อยนิยมใช้กับต้นไม้

การตากแห้ง

เชื้อราดินของผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ คือ แอสเพอร์จิลลัส และเพนนิสซิลเลียม ซึ่งเพนนิสซิลเลียมนี้มีอิทธิพลมาก เชื้อราดินมักแพร่ไปในอากาศมีอุณหภูมิ $28^{\circ} - 90^{\circ} \text{C}$ และมีความชื้นสัมพัทธ์สูงกว่า 80% ดังนั้นจึง

จำเป็นต้องรักษาลังสินค้าไม้ไผ่และสำรองที่สำหรับเก็บสินค้าให้มีอากาศแห้งอยู่เสมอ ทั้งต้องบรรจุเครื่องมือที่ดูความชื้น เช่น ปูนดิบ (Raw Lime) เป็นต้น โดยเอาใส่ถุงขนาดพอเหมาะแล้ววางไว้ในคลังสินค้านั้น และควรรักษาคุณภาพไม้ไผ่ให้ดีก่อนนำเข้าเก็บในคลังสินค้าด้วย การตากให้แห้งยังไม่เพียงพอที่จะป้องกันเชื้อราได้โดยสมบูรณ์

3. การฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ และการป้องกันเชื้อราดินด้วยวัตถุเคมี

สนไชย ฤทธิโชติ (2539) ได้กล่าวถึงการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ และการป้องกันเชื้อราดินด้วยวัตถุเคมี ซึ่งมีอยู่หลายวิธีดังนี้

1. น้ำมันสน (Turpentine Oil) ผสมกับน้ำมันมัสตาร์ด (Solution of Mustard Oil) 1% น้ำมันเตอรเป็นไทร์ ผสมกับน้ำมันกรอมเวล กรดเตอรเป็นไทร์ ซาลิซิลิกแอซิด ฯลฯ นำมาใช้ทาไม้ไผ่
2. นำไม้ไผ่มาต้มในน้ำยาผสมกรดบอราซิก (Boracic Acid Solution)
3. นำผงพาราฟอร์มัลดีไฮด์ (เป็นวัตถุเคมีของฟอร์มาลีน) ใส่ลงไปในหีบห่อที่บรรจุผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ โดยปริมาณ 1/3,000 ของปริมาตรในหีบห่อนั้น
4. การแช่ไม้ไผ่ในน้ำยาโซเดียมคาร์บอเนต แนฟทาลีน คลอไรด์ กำมะถัน และเพนตาคลอโรฟีโนล (P.C.P) ตามวิธีป้องกันแมลงนั้นก็ย่อมได้ผลสำเร็จสำหรับการป้องกันเชื้อราดินด้วยเหมือนกัน
5. การต้มไม้ไผ่ในน้ำสบู่มาเซล (Solution of "Marsel Soap") 0.1 – 10% หรือสบู่โซฟเลส (Soapless Soap)
6. การต้มไม้ไผ่ในน้ำโซดาไฟ (Caustic Soda) 0.1% และสบู่โซฟเลส 0.2% นานประมาณ 50-60 นาที

ตอกไม้ไผ่

ตอกไม้ไผ่ที่ใช้ทำเครื่องจักสาน มี 5 ลักษณะ ดังที่ เอนก บุญภักดี และพิสดาร ใจสุทธิ (2526) สนไชย ฤทธิโชติ (2539) และไพโรจน์ จิระพงษ์ (2539) ได้กล่าวไว้ คือ

1. ตอกปิ่น เป็นตอกที่จักโดยผ่าเป็นแนวขนานกับผิวไม้ ส่วนของท้องไม้จะไม่ใช้ ตอกชนิดนี้จะได้ผิวไม้เต็มหน้า แยกเป็นตอกผิว และตอกเนื้อไม้ มีขนาดกว้าง 1/4 หรือ 1 นิ้ว มักจะให้ความทนทานแข็งแรงมาก การเหลาตอกปิ่นต้องเหลาให้ทั้ง 2 ข้างอ่อนแอ่งหนาบางเสมอกันเสียก่อน แล้วจึงเหลาลบเหลี่ยมทั้ง 4 ที่ริมของเส้นตอกนั้นออก เส้นตอกนั้นจะคล้ายเมล็ดแตง เพื่อที่เมื่อนำมาใช้สานแล้วจะทำให้สามารถจัดเส้นตอกให้ชิดกันได้ดี
2. ตอกตะแคง จักโดยการหักปลายมิด หรือด้ามมิดเข้าหาศูนย์กลางเส้นรอบวงของลำไม้ไผ่ จะได้ตอกกว้างตามความหนาของเนื้อไม้ และเหลาให้มีขนาดเท่ากันตลอดเส้น ในเส้นตอกอาจจะมิดชิดก็ได้ หรือไม่ก็ได้ ตอกตะแคงมีลักษณะเล็กและแคบกว่าตอกปิ่น

3. ดอกกลม จะจักเป็นสี่เหลี่ยมด้านเท่า หรือผืนผ้าเล็กน้อย แล้วเหลาตามความยาวโดยรอบ จะได้ดอกหน้าตัดเป็นรูปกลม หรือรูปไข่ให้ความแข็งแรงและสวยงาม แต่สิ้นเปลืองแรงงาน และใช้เวลามาก
4. ดอกไฟล การเหลาดอกชนิดนี้ใช้วิธีเดียวกับดอกปั้นและดอกตะแคง แต่เป็นดอกที่มีขนาดเล็กกว่าดอกตะแคงลงไปอีกเท่านั้น
5. ดอกเหลี่ยม จะเป็นดอกปั้นหรือดอกตะแคงหรือดอกใด ๆ ก็ตาม วิธีเหลาดคล้ายกับดอกกลม คือ ไม่เหมือนกับวิธีเหลาดอกชนิดอื่น เป็นแต่เพียงเหลาให้เกลี้ยงเท่านั้นก็พอ ส่วนเหลี่ยมของเส้นดอกก็ไม่ต้องลบเหมือนดอกชนิดอื่น ๆ

หวาย

หวายที่นำมาใช้จักสาน

หวายที่สามารถนำมาใช้จักสานได้มีอยู่หลายชนิด (สนไชย ฤทธิโชติ, 2539) ได้แก่

1. หวายโป่ง มีขนาดใหญ่กว่าหวายชนิดอื่น ๆ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-2 นิ้ว หรือขนาดเท่าไม้รวก เคยปรากฏว่ามีการนำมาใช้ทำเฟอร์นิเจอร์
2. หวายขม มีลักษณะเปราะ เนื้อสีแดงแก่คล้ำ เสี้ยนหยาบแข็ง ขนาดลำประมาณหัวแม่มือ ใช้แทนเชือกผูกของได้
3. หวายตะค้า มี 2 ชนิด ได้แก่ ตะค้าทะเล หรือตะค้าทอง มีสีเหลือง มีมากในแถบภาคใต้ และตะค้าดอน มีผิวหน้าและสีเหลืองมากกว่า ค่อนข้างเหนียว
4. หวายหอม ขนาดค่อนข้างเล็ก ผิวเนื้อของหวายด้านนอกจะมีสีขาวมัว ๆ ส่วนภายในมีสีขาวเนื้อละเอียด
5. หวายชุมพร มีมากที่ จ.ชุมพร ผิวเนื้อดำ เหนียวมาก และทนน้ำได้ไม่นาน
6. หวายสะเดียง (หวายสะเดา หรือหวายสนิม) มีชุกชุมในป่าดงดิบแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จ. อุบลราชธานี และนครราชสีมา
7. หวายตะนอย (หวายหางหมู) ลำเล็กกว่าหวายชนิดอื่น คือ ขนาดประมาณ 0.5 ซม. ผิวเนื้อค่อนข้างแข็งแกร่ง ค่อนข้างเหนียว
8. หวายลิง มีอยู่ทางแถบตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จ. จันทบุรี มีลักษณะแปลก คือ ไม่มีหนาม และขึ้นได้ทั้งในน้ำจืดและน้ำเค็ม ลำต้นโตประมาณ 1-4 ซม.
9. หวายสามใบต่อ (หวายขมดง) ขึ้นเป็นกอใหญ่มีลักษณะต่างกับหวายชนิดอื่น คือ มีใบเล็กและใบเป็นหยัก 3 หยัก
10. หวายขี้ไก่ ไม่ค่อยเหนียว ใช้สานของต่าง ๆ ได้ แต่ไม่ค่อยสวย
11. หวายน้ำ (หวายแดง) มีผิวค่อนข้างแดง เนื้อหยาบ หยุน ๆ ไม่ค่อยเหนียว
12. หวายขี้ขาว ใช้ในการจักสานหรือประกอบกับหวายชนิดอื่นเพราะเนื้อขาว

การตัดหวาย

หวายที่ตัดไปขายมักเป็นหวายที่โตเต็มที่ ไม่อ่อนแก่เกินไป กาบใบของลำต้นหวายเริ่มร่วง หล่น อายุ 6-15 ปี เรียกว่า หวายรุ่น เนื้อหวายจะยืดหยุ่น เหนียว ผิวปลั่งแข็งเป็นมัน เงาม เลื่อม ความยาว ประมาณ 15-20 ฟุต ซึ่งเหมาะแก่การใช้งาน ถูที่เหมาะแก่การตัดหวายมากที่สุด คือ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง มีนาคม หวายที่มีคุณภาพดีที่สุด คือ หวายสิงคโปร์ (สนไชย ฤทธิโชติ, 2539)

การเตรียมหวายในงานจักสาน

หวายที่นำมาใช้งานจะต้องนำมาจักให้เป็นเส้นเข้าเครื่องเสียดให้มีขนาดเท่ากันตลอดทั้งเส้น เสียดก่อน จึงนำไปแช่น้ำเพื่อให้หวายอ่อนตัวและเหนียว แล้วนำไปใช้งาน ข้อปฏิบัติที่สำคัญอย่างยิ่งในการทำ เครื่องจักสานด้วยหวาย คือ จะต้องนำเส้นหวายมาตากให้แห้งสนิทเพื่อป้องกันการหดตัวในภายหลัง และป้องกัน มอดและแมลงบางชนิด (สนไชย ฤทธิโชติ, 2539 และ ราชาวดี งามสง่า, 2540)

ในงานจักสานจะสามารถใช้หวายทั้งชนิดที่เป็นเส้นหวายและดอก ส่วนใหญ่เส้นหวายจะถูก นำมาสานตะกร้าเท่านั้น ไม่นิยมนำมาสานภาชนะอย่างอื่น ส่วนหวายที่จักเป็นดอกนิยมนำมาผูกมัด ตกแต่ง และสานภาชนะบางอย่างได้ โดยทั่วไปหวาย 1 เส้น สามารถจักเป็นดอกได้ 8 เส้น

ย่านลิเภา

ย่านลิเภาเป็นพืชไม้เลื้อยชนิดหนึ่ง ขึ้นตามป่าธรรมชาติ มีสีน้ำตาลเข้ม สีนาก และสีดำ ลำต้น เหนียว ทนทาน มีชื่อเรียกอื่น ได้แก่ ย่านนิเภา ย่านยายเภา ย่านลำเภา หรือย่านเภา (สาวิตรี เจริญพงศ์, 2537) มี 2 ชนิด คือ ย่านลิเภาเล็ก มีลักษณะคดงอ พันกันใช้ทำเครื่องจักสานไม่ได้ นิยมใช้ผูกมัดเท่านั้น ส่วนย่านลิเภา ใหญ่ ลำต้นโตกว่าและไม่คดงอมากนัก จึงนิยมใช้ทำเครื่องจักสาน

วิธีการเลือกและเตรียม

วิเชียร ณ นคร และคณะ (2521) ได้กล่าวถึงการเลือกและเตรียมนิเภาว่ามีขั้นตอนดังนี้

1. ต้องเลือกย่านลิเภาที่แก่จัด มีขนาดยาวพองาม เด็ดใบทิ้งแล้วฉีกออกเป็น 2 ซีก เอาไส้ออก จากนั้นลอกเปลือกออกแล้วแขวนในที่ร่มจนค่อย ๆ แห้งไปเอง
2. การทำให้ย่านลิเภามีขนาดเท่ากันโดยการชุดเกลือตากแห้งใหม่

กระจุต

กระจุตเป็นพันธุ์ไม้จำพวกกก ขึ้นตามชายหนองบึง ลำต้นกลมขนาดราวดินสอดำ ก่อนจะนำมา สานเป็นเสื่อต้องนำไปแช่ลงในโคลน เพราะโคลนจะช่วยรักษาไม่ให้เปลือกกระจุตแตกและมีสีเหลืองสวยงาม หลังจากนั้นนำไปตากแดดจนเกือบแห้ง แต่ปัจจุบันนิยมย้อมสีกระจุตเป็นสีต่าง ๆ แล้วนำไปสานสลับลวดลาย แหล่งกระจุตที่สำคัญ คือ ตำบลทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง (สาวิตรี เจริญพงศ์, 2537)

ผักตบชวา

การเตรียมก้านผักตบชวาเพื่อทำผลิตภัณฑ์จักสานมี 6 ขั้นตอน ตามที่กองอุตสาหกรรมในครอบครัว (2541) ได้กล่าวไว้

1. การคัดเลือกลำต้น ควรเลือกลำต้นคุณภาพดี ขนาดความยาวตั้งแต่ 70 ซม. ขึ้นไป ถ้าลำต้นแก่ ขณะสดอยู่จะมีสีเขียวเข้ม เมื่อตากแห้งแล้วจะเป็นสีน้ำตาลแก่ แต่ถ้าเป็นต้นอ่อนสีจะเขียวตองอ่อน ปลายโคนของลำต้นเขียว เมื่อตากแห้งแล้วจะเป็นสีขาวนวล
2. การตัด ควรตัดให้ถึงปลายโคน และปลายใบ เพื่อจะได้ก้านของผักตบชวาที่ยาวเต็มที่
3. การล้าง
4. การผ่าซีก การสานผลิตภัณฑ์บางชนิดใช้ผักตบชวาทั้งเส้น แต่บางชนิดควรผ่าซีกก่อน โดยจะทำหลังจากล้างน้ำแล้ว วิธีผ่าใช้มีดคม ๆ ผ่าเป็น 2-4 ชิ้น แล้วนำไปตาก
5. การทำให้แห้ง มี 2 วิธี คือ การตาก และการอบแห้ง ซึ่งการตากนั้น มีทั้งการวางตากในแนวนอน และการตากโดยแขวนตามแนวตั้ง ส่วนการอบแห้ง มีทั้งการอบไอน้ำ และการอบแห้ง
6. การป้องกันเชื้อรา มี 2 วิธี คือ การใช้สารละลายบอริก แอซิด (Boric Acid) ในอัตราส่วน 30 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร และการชุบผิวด้วยแลกเกอร์แห้งตมในน้ำเดือด ผสมเกลือป่นและสารส้มเล็กน้อย ปล่อยให้แห้งก่อน แล้วใช้แปรงทาสีทาผิวเครื่องจักสาน และนำไปตากให้แห้ง

นอกเหนือจากการป้องกันเชื้อราด้วยวิธีดังกล่าว สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า มีสารเคมี 2 ชนิด ที่สามารถป้องกันเชื้อราในเส้นใยพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และปลอดภัยในการใช้มากที่สุด คือ Traetex 243 ซึ่งใช้สำหรับแช่เส้นใยผักตบชวาในปริมาณความเข้มข้น 1% โดยปริมาตร และ Acticide EP Paste ซึ่งใช้ผสมในแลกเกอร์ สำหรับทาเคลือบผิวภายนอกของผลิตภัณฑ์ ในปริมาณความเข้มข้น 2% โดยปริมาตร (กองอุตสาหกรรมในครอบครัว, 2541)

ไบลาน

ก่อนการนำไบลานมาใช้ทำเครื่องจักสานจะต้องผ่านขั้นตอนการเตรียมไบลาน การเลียดไบลาน การฟอกขาวไบลาน และการย้อมสีไบลาน (กองอุตสาหกรรมในครอบครัว, 2528)

1. การเตรียมไบลาน มีขั้นตอนหลัก 3 ประการ คือ การตัดยอดลาน การทอนไบลาน และการคัดเลือกไบลาน
2. การเลียดไบลาน เพื่อให้ไบลานเป็นเส้นตรงตลอดทั้งเส้น และได้ขนาดกว้างตามต้องการ
3. การฟอกขาวไบลาน ใช้น้ำยาเคมีฟอกขาว ได้แก่ โซเดียมไฮโดรซัลไฟท์ 100 กรัม ต่อน้ำหนักไบลาน 1 กิโลกรัม
4. การย้อมสีไบลาน โดยใช้สีย้อมเส้นใยพืช หรือสีย้อมไหม (สีแอซิด)

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจักสาน

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2525) ได้แบ่งเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจักสานออกเป็น 2 ลักษณะกล่าวคือ

1. เครื่องมือและอุปกรณ์สำคัญที่ใช้ทำเครื่องจักสานพื้นบ้านทั่ว ๆ ไป

เครื่องมือและอุปกรณ์สำคัญที่ใช้สำหรับทำเครื่องจักสานของชาวชนบท (มานิช กงกะนันท์, 2477; ไพโรจน์ จิระพงษ์, 2539 และ ราชวดี งามสง่า, 2540) ได้แก่

1. เลื่อยมือ ฟันละเอียด ใช้ตัดลำไม้ตามขวางให้มีขนาดความยาวเท่ากันก่อนจะผ่าเป็นไม้ซีก
2. มีดโต้ สำหรับฟัน ตัด ลิดกิ่ง เลาะปล้อง ผ่าไม้ เป็นมีดขนาดใหญ่ มีสันหนาคม น้ำหนักมาก มีความยาว 40-50 เซนติเมตร มี 2 ชนิด คือ ชนิดสันโค้ง และสันตรง ใช้จักตอกหยาบและหนา
3. มีดจักตอก เป็นมีดรูปเรียวแหลม ค่อนข้างเบา คม ปลายแหลม คมมีดโค้งตามสมควร ด้ามกลม ยาว 12-14 นิ้ว งอนไปตามข้อศอกเพื่อสามารถสอดเข้าไปขัดตามท้องแขน ช่วยในการบังคับคมมีดขณะเหลาตอก ใช้จักตอกละเอียดและบาง มีน้ำหนักเบา ช่างมักจะใช้เป็นมีดประจำตัว
4. คีมไม้ ซึ่งทำด้วยไม้แข็งและเหนียว เช่น ไม้ชิงชัน แก่นไม้มะขาม ใช้ดึงเส้นใยที่มือไม่สามารถจับได้
5. เหล็กหมาด มี 2 ชนิด คือ ปลายแหลม และปลายแบน ลักษณะคล้าย ๆ เหล็กไขควง แต่เส้นเล็กกว่า และมีด้ามไม้จับขนาดเหมาะสมมือ
เหล็กหมาดปลายแหลม - ใช้สำหรับเจาะรูร้อยเส้นตอก หรือเส้นหวาย ทำด้วยเหล็กกล้า เป็นรูปเรียวแหลม ยาวประมาณ 3 นิ้ว ส่วนด้ามจะลง
เหล็กหมาดปลายแบน - ใช้สำหรับจัด หรือ แะ เข้าไประหว่างเส้นตอกที่สานไว้แล้ว ทำด้วยเหล็กกล้าเป็นรูปเรียว ยาวประมาณ 4 นิ้ว มีด้ามยาว 1 ฟุต
6. เลื่อย ทำด้วยแผ่นเหล็ก สังกะสี หรืออลูมิเนียม เจาะเป็นรูกลมขนาดต่าง ๆ ตามต้องการ ใช้สำหรับหวายที่จะนำมาลบความคม เหลาเป็นเส้น เพื่อให้เส้นสม่ำเสมอ สำหรับผูกและถัก

สำหรับงานจักสานจากผักตบชวาจะใช้เครื่องมือและอุปกรณ์เพิ่มเติม (กองอุตสาหกรรมในครอบครัว, 2541) ได้แก่

1. เครื่องรีดผักตบชวา ซึ่งประกอบด้วยลูกกลิ้งโลหะ ใช้สำหรับรีดผักตบชวาให้แบนเรียบ
2. ฆ้อนหัวเหล็ก ใช้สำหรับทุบ หรือ ตอกตะปูลงบนหุ่นไม้
3. เข็มใหญ่ และเล็ก ใช้สอดเส้นใย หรือเย็บทำผลิตภัณฑ์
4. กรรไกร ใช้ตัดแต่งขนาดของเส้นผักตบชวา ก่อนนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ
5. ตะปูเข็ม ใช้ตอกลงบนหุ่นไม้

6. ขวดฉีดน้ำ ก่อนทำผลิตภัณฑ์ทุกครั้งควรใช้น้ำฉีดหรือพรมเส้นผักตบชวา เพื่อให้เส้นผักตบชวาขึ้น และนุ่ม
7. หุ่นไม้ รูปแบบต่าง ๆ ใช้กำหนดขนาดและรูปแบบต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์ที่ทำ

2. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมพัฒนาขึ้น

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้พัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ขึ้นเพื่อใช้ในงานจักสานโดยเฉพาะรวม 4 ประเภท

1. เครื่องจักตอกด้วยมือ ใช้เลียดตอกไม้ไผ่ให้มีความหนาบางตามต้องการ ไม้ไผ่ที่ใช้กับเครื่องมือนี้ต้องเป็นไม้ไผ่สดหรือไม้ไผ่แห้งที่แช่น้ำแล้วอย่างน้อย 2 วัน และหนา 5 มม. ตอกที่จักได้จะมีความหนา 0.5-2.5 มม. และกว้าง 3-35 มม.
2. เครื่องจักตอกแบบใช้มอเตอร์ไฟฟ้า ใช้เลียดตอกไม้ไผ่ให้มีขนาดหนาบาง เหมาะกับการนำตอกที่ได้ไปใช้ในงานสานหยาบ ๆ เช่น สานแข่ง หลัว เสือลำแพน เป็นต้น สามารถเลาะข้อและจักไม้ซึ่งยาว 3 เมตร กว้างไม่เกิน 1 นิ้ว ได้ตอกบาง 1 มม.
3. เครื่องเลียดบาง ใช้เลียดตอกไม้ไผ่หรือวัสดุอื่น ๆ ให้หนาบางตามต้องการ เหมาะกับการใช้เลียดตอกในงานที่ละเอียดประณีตมากขึ้น ในขั้นต่อจากการใช้เครื่องจักตอกด้วยมือหรือ ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า เพราะสามารถเลียดตอกไม้ไผ่ได้บางถึง 0.2 มม. และหน้าตอกกว้างได้ถึง 25 มม.
4. เครื่องเลียดด้วยมือ ใช้เลียดตอกไม้ไผ่หรือวัสดุอื่นให้มีขนาดกว้างแคบตามต้องการ สามารถเลียดตอกไม้ไผ่ได้กว้างถึง 11/16 นิ้ว (5 หุนครึ่ง) และสามารถปรับใช้เลียดบางได้แต่ต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

กรรมวิธีการจักสาน

แม้ว่าเครื่องจักสานจะมีเส้นทางวิวัฒนาการอันยาวนาน แต่รูปแบบและกรรมวิธีการผลิตในปัจจุบันยังคงไม่แตกต่างจากในอดีตมากนัก มาโนช กงกะนันท์ (2477) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเครื่องจักสานราชบุรี สรุปได้ว่ากรรมวิธีในการทำเครื่องจักสานนั้นยังคงเหมือนเดิม สำหรับกรรมวิธีในการจักสานนั้นโดยปกติมีการดำเนินการ 5 อย่าง คือ จัก ถัก เย็บ สาน และทอ

สำหรับงานที่ใช้ผักตบชวาจะเพิ่มกรรมวิธีอีก 3 ลักษณะ (กองอุตสาหกรรมในครอบครัว, 2541) ได้แก่ พัน ซึ่งประกอบด้วยการพันข้าม และการพันไขว้ ตีเกลียว และ ผูก เช่น การผูกเป็นรูปถุง หรือ ผูกเป็นรูปเปลยวน ซึ่งจะผูกตะแคงหรือตั้งก็ได้

ลายจักสาน

ลายจักสานนับเป็นส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของการขึ้นโครงสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน การเลือกใช้ลายจักสานใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ เช่น อาจใช้ลายขัตรีกรรมดา

เพื่อให้เกิดความแข็งแรงทนทานและความสะดวกในการสาน หรือถ้าต้องการสานภาชนะที่มีตาต่างๆ เช่น ชะลอม เข่ง มักสานด้วยลายเฉลว เป็นต้น (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2525)

หลักเกณฑ์ในการแบ่งแม่ลายจักสาน

หลักเกณฑ์การแบ่งแม่ลายจักสาน สามารถทำได้หลายลักษณะตามแนวคิดของนักวิชาการ จากการศึกษารวบรวมข้อมูลของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2525) พบว่ามีการจำแนกหลักเกณฑ์ออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 จากการศึกษาวิจัยของ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2524) ได้ใช้หลักเกณฑ์แบ่งแม่ลายจักสานเป็น 4 แม่ลาย คือ ลายขัด ลายทแยง ลายขด และลายอิสระ การแบ่งแม่ลายตามลักษณะนี้ พิจารณาจากการวางแผนเส้นตอกหรือวัสดุอื่นที่ใช้สานตามแนวต่าง ๆ เช่น แนวตั้ง แนวนอน และแนวทแยง

ลักษณะที่ 2 นิกร นุชเจริญผล (2525) ใช้หลักเกณฑ์แบ่งแม่ลายจักสานเป็น 10 แม่ลาย คือ ลายขัด ลายเฉลว ลายสอง ลายสาม ลายคุป ลายเวียนรัศมี ลายส้ม ลายไพล ลายกลม และลายเบ็ดเตล็ด

การแบ่งแม่ลายตามลักษณะนี้ แบ่งตามลักษณะวิธีการสาน และตามชื่อลายสานที่ปรากฏ เป็นลวดลายสำเร็จรูป และแบ่งการพัฒนาลายสานออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ลายแม่บท ลายพัฒนา และลายประดิษฐ์

ลักษณะที่ 3 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2525) ใช้หลักเกณฑ์แบ่งลายจักสานเป็น 4 แม่ลาย คือ ลายขัด ลายเหลี่ยม (ลายเฉลว) ลายพระจันทร์ (ลายหัวส้ม) และลายกันหอย การแบ่งแม่ลายตามลักษณะนี้ ใช้หลักเกณฑ์ตามวิธีการสานขึ้นลายจักสานของเส้นตอก หรือวัสดุอื่นที่ใช้ในการสาน

การมัดหวาย

งานจักสานส่วนใหญ่จะเสร็จลงไม่ได้ถ้าขาดการมัดหวาย หรือถักหวาย ซึ่งเป็นการนำหวายเส้นเล็ก ๆ มาผูกให้ลายสานไม่หลุดออกจากกัน เพิ่มความคงทนแข็งแรงให้กับเครื่องจักสาน และตกแต่งงานสานให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น เช่น ตรงขอบปากของภาชนะ มุมกันของภาชนะ และหูของภาชนะ เป็นต้น ลายมัดหวายมีหลายลายด้วยกัน ได้แก่ มัดหวายเดี่ยว มัดหวายคู่ มัดสามหวาย มัดห้าหวาย ลายจูงนาง ลายกระดุก สันปลาช่อน และกวางเหลียวหลัง

การรมควัน

ภายหลังจากการจักสานเครื่องใช้ขึ้นได้เสร็จแล้ว ควรนำไปรมควัน ซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ของฟางข้าวเพื่อให้เครื่องจักสานมีสีส้มสวยงามและมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ และยังทำให้สีของไม้ไผ่กลายเป็นสีเดียวกันทั้งหมด (สีส้มอ่อนขึ้น)

ช่องทางการจัดจำหน่าย

จากการศึกษาของ ราชวดี งามสง่า (2540) เกี่ยวกับอาชีพช่างจักสานในตำบลบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง พบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายเครื่องจักสาน ประกอบด้วย

1. พ่อค้ารวบรวม ซึ่งเป็นร้านค้าในหมู่บ้านจะรับสินค้าจากชาวบ้าน แล้วนำไปส่งต่อยังแหล่งรับซื้อต่าง ๆ
2. ติดต่อลูกค้าโดยตรง ซึ่งมีทั้งลูกค้าจาก อ.เมือง ต่างจังหวัด และกรุงเทพฯ สำหรับช่างที่มีฝีมือดีมากจะได้รับการส่งของผลงานในราคาสูง จนทำให้ปริมาณสินค้าไม่เพียงพอกับความต้องการตลาด
3. นักท่องเที่ยว โดยนำไปขายตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในจังหวัด

ปัญหาเกี่ยวกับงานจักสาน

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานจักสาน พบว่าในการพัฒนางานจักสานนั้นมีปัญหาอยู่หลายประเด็น ทั้งในด้านการผลิต การเงิน กฎระเบียบของรัฐและภาษีอากร การตลาด และการอนุรักษ์และส่งเสริมผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน (สาวิตรี เจริญพงศ์, 2537; ไชยวัฒน์ เปรมจิตต์ และคณะ, 2528; พยุร โมสิกรัตน์, 2535; กองอุตสาหกรรมในครอบครัว, 2528 และกองส่งเสริมหัตถกรรมไทย, 2537)

ปัญหาด้านการผลิต

1. การขาดแคลนวัตถุดิบ
 - ไม่ไผ่ขาดแคลนในบางพื้นที่ เนื่องจากเมื่อผู้ผลิตนำมาใช้แล้ว ไม่มีการปลูกทดแทน
 - หวายในไทยส่วนใหญ่ขึ้นในป่าสงวนและเป็นของป่าหวงห้าม ไม่สามารถตัดเป็นจำนวนมากได้ ทำให้หายขาดตลาด ต้องสั่งซื้อจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม อินโดนีเซีย ลาว และพม่า สำหรับได้หวาย ผิวหวาย ซึ่งมีสีนวลคุณภาพสูง และผ่านการกำจัดความชื้นแล้ว ต้องสั่งซื้อจาก อินโดนีเซีย และฮ่องกง
 - ผักตบชวา เริ่มหายาก เนื่องจากบางหน่วยงานให้การส่งเสริม ในขณะที่บางหน่วยงานกีดกัน
 - ดันลาน ในปัจจุบันมีเหลืออยู่น้อยมาก ป่าลานที่นับว่าสมบูรณ์ที่สุดแห่งสุดท้าย คือ บ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้านบุพราหมณ์ บ้านวังมิด ต.บุพราหมณ์ อ.นาดี จ.ปราจีนบุรี ซึ่งอุทยานแห่งชาติทับลานนั้นเป็นเขตหวงห้ามและใบลานถูกกำหนดให้เป็นของป่าหวงห้าม
 - ปอสา หายาก เพราะส่วนใหญ่ขึ้นในป่าสงวน ต้องสั่งซื้อจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า
 - กก ส่วนใหญ่ขึ้นเอง และบางส่วนชาวบ้านปลูกไว้เพื่อใช้ทำผลิตภัณฑ์ แต่มักประสบปัญหาโรคและแมลงทำให้เส้นกกมีคุณภาพต่ำ
2. การขาดแคลนแรงงานฝีมือ ช่างฝีมือเปลี่ยนไปประกอบอาชีพการใช้แรงงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากได้ค่าจ้างแรงงานสูง

3. ปริมาณการผลิตไม่แน่นอน เนื่องจากวัตถุดิบขาดแคลนจึงทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตได้เต็มที่
4. เทคโนโลยีการผลิต
 - เทคโนโลยีการผลิตไม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ช่างสานยังใช้เครื่องมือและวิธีการแบบดั้งเดิม ทำให้ทำงานได้ช้า งานบางชิ้นใช้เวลานานนับเดือนหรือหลายเดือน แต่ไม่สามารถตั้งราคาจำหน่ายให้คุ้มกับเวลาที่เสียไปได้ จึงไม่สามารถประกอบเป็นอาชีพหลักได้
 - เทคโนโลยีการผลิตเครื่องจักสานด้วยไบลาน
 - การย้อมสีไบลาน มักจะมีสีตก ไม่ได้สีตามที่ต้องการ
 - การเลียดไบลานทำได้ช้า เส้นลานไม่สม่ำเสมอ
 - การตัดทอนไบลาน มักมีเศษเหลือจำนวนมากและไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์
 - การเคลือบผิวผลิตภัณฑ์ ในปัจจุบันผู้ผลิตมักใช้แลคเกอร์ทาเคลือบผิว ทำให้เส้นลานกรอบ และผิวไบลานข้างแข็ง
 - ผู้ผลิตขาดความรู้เกี่ยวกับการกำจัดเชื้อราและมอด
5. ลักษณะของผลิตภัณฑ์มีแนวโน้มตามความต้องการตลาดทำให้เอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเริ่มสูญหายไป

ปัญหาด้านการเงิน

ขาดแหล่งเงินทุนหมุนเวียน

ปัญหาด้านกฎระเบียบของรัฐและภาษีอากร

1. ด้านภาษีการนำเข้าหวายจากต่างประเทศ
2. ด้านการตัดหวายซึ่งเป็นของป่าหวงห้าม และกำหนดจำนวนการมีไว้ในครอบครอง
3. ด้านการนำออกของป่าหวงห้าม
4. ภาษีอากรตาซัง ซึ่งเริ่มใช้ในปี 2537
5. พรบ. ปิโตป่า ทำให้ไม้ไผ่ขาดแคลน เพราะไม้ไผ่ที่ปลูกเองมีคุณภาพด้อยกว่าไม้ไผ่จากป่า

ปัญหาด้านการตลาด

1. การพึ่งพาพ่อค้าคนกลางซึ่งเข้ามารับซื้อในหมู่บ้าน นำไปสู่ปัญหาการกดราคา
2. การขยายตลาดไปสู่ตลาดบนทำได้ยาก
3. คู่แข่งส่งออกเครื่องจักสานมีหลายประเทศ เช่น จีน และฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะจีนนั้นได้เปรียบไทยในด้านค่าจ้างแรงงาน
4. ราคาจำหน่าย งานบางชิ้นใช้เวลาผลิตนานแต่ตั้งราคาขายได้ไม่สูง เช่น งานจักสานไม้ไผ่ ส่วนงานบางชิ้นใช้ฝีมือชั้นเลิศและถมทอง เช่น กระเป๋าย่านลิเภา จะตั้งราคาได้สูง

แต่ไม่สนใจให้คนซื้อ ช่างส่วนใหญ่จึงหันไปผลิตสินค้าที่ทำได้ง่าย ใช้เวลาน้อย เช่น กำไลข้อมือ

5. ข้อจำกัดในการใช้สอย เครื่องจักสานฝีมือสูงของไทยเน้นความงามและหรูหรา เช่น เครื่องสานย่านลิเภา เครื่องสานลายচিত และเครื่องสานยกดอก ซึ่งเหมาะแก่การใช้งานในบางโอกาส การแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ไทย และใช้ในสังคมชั้นสูงหรือผู้มีรายได้ดี
6. ผลิตรภัณฑ์จากไผ่สานที่มีขายในท้องตลาดปัจจุบัน บางอย่างขาดการออกแบบที่ดี และมักมีรูปแบบซ้ำ ๆ อีกทั้งมีปัญหาคาการบรรจุหีบห่อ และการขนส่งด้วย
7. ขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาดที่ต่อเนื่อง

ปัญหาด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต การผลิตเครื่องจักสานบางชนิดจึงลดลง เช่น หนังสื่อไผ่สาน ตาลปัตรไผ่สาน และไม่มีการผลิตเพื่อประโยชน์ใช้สอยดังเคยทำในอดีต เช่น หางอวน อีกทั้งขาดการแนะนำส่งเสริมให้นำเครื่องจักสานแบบดั้งเดิมที่ควรอนุรักษ์มาพัฒนาปรับปรุงผลิตใหม่เพื่อจำหน่าย ส่วนผลิตภัณฑ์ในสมัยใหม่มักขาดความประณีตสวยงาม ไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านโบราณมักขาดการอนุรักษ์ เช่น คัมภีร์โบราณของวัดเก่า ๆ ในภาคเหนือ

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้าน

2.1 สภาพทางภูมิศาสตร์

2.1.1 สภาพทางกายภาพ

บ้านสาบใต้ หมู่ที่ 1 ต.บ้านสาบ อ.เมือง จ.พะเยา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองพะเยา ห่างจากศูนย์กลางของจังหวัดไปตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1193 เป็นระยะทางประมาณ 13 กม. (ภาพที่ 2.1) มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	บ้านจัวใต้	หมู่ที่ 6 ต.บ้านสาบ
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านเหล่า	หมู่ที่ 9 ต.บ้านต๋น
ทิศตะวันออก	ติดกับ	บ้านสาบเหนือ	หมู่ที่ 2 ต.บ้านสาบ
ทิศตะวันตก	ติดกับ	บ้านม่อนแก้ว	หมู่ที่ 9 ต.บ้านสาบ

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบลบ้านสาบเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ด้านทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ราบสูงติดกับภูเขา ทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญได้แก่ กว๊านพะเยา ลำน้ำสาบและลำน้ำล่องบวบ ซึ่งใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และการประกอบอาชีพด้านการประมงของตำบล

บ้านสาบใต้มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 624 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรประมาณ 514 ไร่ รองลงมาเป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 110 ไร่ ซึ่งพื้นที่การเกษตรที่มีอยู่ทั้งหมดเป็นที่นาปลูกข้าวในฤดูฝน ในฤดูแล้งที่ผ่านมาของปี 2544 ชาวบ้านปลูก ขิง หอมแดง กระเทียม และถั่วลิสงไว้บริโภคในครัวเรือน ประมาณ 98 ไร่

2.1.2 สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

การคมนาคมขนส่งติดต่อกับชุมชนอื่นๆ ในตำบลที่ชาวบ้านใช้เป็นประจำ คือ ถนนทางหลวงหมายเลข 1193 ภายในหมู่บ้านเองมีถนนลาดยางยาวประมาณ 1 กม. ถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ยาวประมาณ 700 เมตร ส่วนถนนลูกรังภายในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้านที่ใช้ขนส่งพืชผลเกษตรยาวประมาณ 4 กม

น้ำกินน้ำใช้ ในการเกษตรอาศัยลำน้ำสาบในการเพาะปลูก และส่วนใหญ่ขาดน้ำในการผลิตช่วงเดือนมีนาคม – มิถุนายน ของทุกปี ส่วนน้ำบริโภคของชาวบ้านได้มาจากบ่อน้ำตื้นที่ชาวบ้านขุดขึ้นใช้เอง โดยส่วนใหญ่มีเกือบทุกครัวเรือนหรือถ้าบ้านอยู่ใกล้กันก็ใช้ร่วมกัน

ไฟฟ้า ทุกครัวเรือนในหมู่บ้านทั้งหมด 147 ครัวเรือน มีไฟฟ้าใช้

โทรศัพท์ มีโทรศัพท์บ้านใช้ประมาณ 40 ครอบครัว และภายในหมู่บ้านมีตู้โทรศัพท์สาธารณะบริการจำนวน 2 ตู้

สถานพยาบาล ที่อยู่ใกล้หมู่บ้านมากที่สุดเป็นสถานเอนามัยตำบลบ้านสาบ ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1.5 กม. เป็นสถานพยาบาลที่ชาวบ้านนิยมไปใช้บริการ หากไม่สบายมากจะไปใช้บริการโรงพยาบาลประจำอำเภอ ซึ่งตั้งอยู่ในตัวอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

โรงเรียน ในหมู่บ้านสาบใต้มีศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็กอายุระหว่าง 2-4 ปี และโรงเรียนประถมศึกษาเปิดสอนถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างละ 1 แห่ง ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ชาวบ้านนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาเป็นโรงเรียนปากกวีานวิทยา

สถาบันการเงิน / แหล่งทุน ธนาคารที่ตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านมากที่สุดของ ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย ไทยพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 15 กม. ส่วนแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของชาวบ้านในหมู่บ้าน นอกเหนือจากธนาคาร คือ กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน และออมทรัพย์ของกลุ่มผักตบชวา โดยทั้งสองกลุ่มเปิดให้สมาชิกกู้ยืมได้ระยะสั้นภายใน 1 ปี และ 5 เดือนตามลำดับ เสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน ซึ่งในหมู่บ้านนี้เกือบทุกครัวเรือนเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ (135 ครัวเรือน จาก 147 ครัวเรือน)

ร้านค้า ในหมู่บ้านมีร้านขายของชำทั้งหมด จำนวน 3 ร้าน ซึ่งชาวบ้านนิยมซื้อเฉพาะสินค้าบริโภค ส่วนสินค้าอุปโภคและปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และ/หรือ ยากำจัดวัชพืช ชาวบ้านนิยมไปซื้อหรือจ้างใช้สอยร้านค้าที่อยู่ในเมือง เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองมากนัก นอกจากนี้การซื้อปัจจัยการผลิตทางการเกษตรบางครั้งชาวบ้านรวมตัวกันซื้อในนามของกลุ่มเกษตรกร หรือกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านซึ่งจะสามารถซื้อได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาดหรือซื้อปลีกตามร้านค้าต่างๆ

2.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านสาบใต้เริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้านตั้งแต่ปีใดไม่ปรากฏเนื่องจากไม่มีการจดบันทึกเป็นหลักฐานไว้ จากการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านและพ่อหลวงบ้าน พบว่า น่าจะเป็นการก่อตั้งขึ้นมาในสมัยเดียวกับเมืองพะเยา ซึ่งเดิมชื่อว่า “ภูกามยาว” หรือ “พยาว” เคยเป็นเมืองที่มีเอกราชสมบูรณ์ มีกษัตริย์ปกครองสืบราชสันตติวงศ์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา กษัตริย์พระองค์แรกมีพระนามว่า “ขุนจอมธรรม หรือ ขุนศรีจอมธรรม” เมื่อปีพุทธศักราช 1638 จากนั้นมีกษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมาอีกหลายพระองค์ ยุครุ่งเรืองสุดปีพุทธศักราช 1800 ในสมัยพ่อขุนงำเมือง จนถึงปีพุทธศักราช 1880 ในสมัยพ่อขุนคำลือพระนัดดาในพ่อขุนงำเมือง เมืองภูกามยาวอ่อนแอลงจนตกอยู่ใต้อิทธิพลของอาณาจักรล้านนา ต่อจากนั้นได้ขึ้นกับ มณฑลพายัพ และจังหวัดเชียงราย ตามลำดับ จนกระทั่งวันที่ 28 สิงหาคม 2520 ได้ยกฐานะจาก อำเภอพะเยา ขึ้นเป็นจังหวัดพะเยา จนถึงปัจจุบัน

สาเหตุที่ชาวบ้านสันนิษฐานว่าก่อตั้งขึ้นในสมัยเดียวกับเมืองพะเยานั้น เพราะว่าในเขตหมู่บ้านมีร่องรอยของวัดร้างปรากฏให้เห็นอยู่ ปัจจุบันเป็นสำนักปฏิบัติธรรมมีแม่ชีอาศัยอยู่ 2 รูป สำหรับที่มาของชื่อหมู่บ้านนั้น ได้มีการบอกเล่าต่อๆ กันมาว่า มาจากชื่อของขุนสาบ สมัยก่อนได้ยกทัพไปตีเมืองลำปางและชนะศึกในการรบครั้งนั้น จึงได้อพยพผู้คนจากเมืองลำปางมาตั้งรกรากที่บ้านสาบ ซึ่งเดิมเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่และมีประชากรมาก แต่เมื่ออำเภอพะเยาได้ยกฐานะเป็นจังหวัดพะเยาในปี 2520 ทางราชการจึงได้แบ่งแยกบ้านสาบออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านสาบใต้และบ้านสาบนเหนือ จนถึงปัจจุบัน

2.3 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

2.3.1 สภาพทางสังคม

ในหมู่บ้านสาใต้มีประชากรทั้งหมด 147 ครัวเรือน จำนวน 572 คน เป็นชาย 280 คน และหญิง 292 คน ขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ยประมาณ 4 คนต่อครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 18-49 ปี (ร้อยละ 50) รองลงมาเป็นช่วงอายุน้อยกว่า 14 ปี และมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 17 และ 16) (ตารางที่ 2.1) การศึกษาของประชากรส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาสูงถึงร้อยละ 49 รองลงมาเป็นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ประมาณร้อยละ 25 และ 16 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.2)

กลุ่มเศรษฐกิจในหมู่บ้านที่มีการรวมตัวกันทั้งที่เป็นทางการ (จดทะเบียนเป็นกลุ่ม) และไม่เป็นทางการทั้งหมด 5 กลุ่ม (ตาราง 2.3) คือ

- กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน ก่อตั้งเมื่อปี 2535 และจดทะเบียนเป็นกลุ่มเมื่อประมาณปี 2538 การก่อตั้งครั้งแรกมีสมาชิกเพียง 16 ครัวเรือน ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 135 ครัวเรือน (ร้อยละ 92) จากทั้งหมด 147 ครัวเรือน ซึ่งถือว่าการออมทรัพย์ของหมู่บ้านนี้ค่อนข้างประสบผลสำเร็จในการระดมทุนหรือการออมของชุมชน ปัจจุบันมีเงินออมทั้งหมดประมาณ 130,000 บาท สมาชิกสามารถกู้ยืมได้โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือน กำหนดชำระคืนภายใน 1 ปี

- กลุ่มแม่บ้านสาธารณสุข รวมกลุ่มกันขึ้นในปี 2538 ตามคำแนะนำของสาธารณสุขตำบล ที่เข้ามาให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยแก่คนในชุมชน ปัจจุบันกลุ่มนี้จะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมก็ต่อเมื่อมีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่เข้ามาเยี่ยมในชุมชน

- กลุ่มจักสานไม้ไผ่ เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตงานจักสาน คือ เข่งไม้ไผ่ และส้อมไก่ จากเดิมที่มีการผลิตและใช้ในครัวเรือน จึงมีการรวมตัวกันขึ้นการรวมกันในตอนแรก เพื่อขอความช่วยเหลือจากกระทรวงแรงงาน (จังหวัดพะเยา) เข้ามาฝึกอบรมและช่วยเหลือในเรื่องของอุปกรณ์การผลิตเพราะชาวบ้านมีไม้ไผ่ที่ปลูกตามหัวไร่ปลายนาอยู่แล้ว การรวมกลุ่มกันเกิดขึ้นเมื่อปี 2539 จนถึงปัจจุบันยังทำการผลิตอยู่ แต่เป็นการผลิตของสมาชิกแต่ละรายและขายเอง ซึ่งจะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงในหมู่บ้าน โดยราคาที่ซื้อขายถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง เช่น เข่งไม้ไผ่ 1 ใบ ราคา 10 บาท โดยไม้ไผ่ 1 ต้น สามารถผลิตได้ประมาณ 3 ใบ ใน 1 วัน ชาวบ้านสามารถทำการผลิตได้ประมาณ 5-6 ใบ ส่วนส้อมไก่อารราคาขึ้นอยู่กับขนาดและขั้นตอนการผลิตจะยุ่งยากและใช้เวลามากกว่าการสานเข่งไม้ไผ่ ราคามีตั้งแต่ 40 , 50 และ 100 บาท กลุ่มนี้มีบทบาทในชุมชน คือ มีการสอนให้กับสมาชิกหรือผู้ที่ต้องการเรียนรู้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายและสร้างงานให้คนในชุมชนมีรายได้เสริม

- กลุ่มเลี้ยงโค รวมกลุ่มกันเมื่อปี 2541 แต่ไม่มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ ซึ่งเดิมมีการเลี้ยงกันเป็นจำนวนน้อยในครัวเรือน คือ 2-3 ตัว เมื่อมีการรวมกลุ่มกันทำให้สมาชิกสามารถกู้เงินอัดราดอกเบี้ยต่ำจากแหล่งต่างๆ ซื้อวัวเพื่อเลี้ยงเพิ่มขึ้น และเกิดสมาชิกใหม่จากกลุ่มคนที่ไม่เคยเลี้ยงมาก่อน ปัจจุบันมีการเลี้ยงวัวในหมู่บ้านทั้งหมดประมาณ 60 ครัวเรือน เฉลี่ยครัวเรือนละ 10 ตัว

- กลุ่มผักตบชวา ก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2541 ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 39 คน ภายในกลุ่มมีการออมเงินโดยหักจากรายได้ในการผลิตเป็นชิ้นงาน ชิ้นละ 5 บาท ขณะนี้มีเงินออมทั้งหมด 25,000 บาท ให้กู้แก่สมาชิกในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือน และกำหนดชำระคืนภายใน 5 เดือน

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรแยกตามช่วงอายุของบ้านสาใต้ หมู่ 1

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวน (คน)	สัดส่วน (ร้อยละ)
น้อยกว่า 14	95	17
15-17	46	8
18-49	287	50
50-59	53	9
มากกว่า 60	91	16
รวม	572	100

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสา, 2544

ตารางที่ 2.2 ระดับการศึกษาของประชากรบ้านสาใต้ หมู่ 1

ระดับการศึกษา	สัดส่วน (ร้อยละ)
ประถมศึกษา (ป.1-ป.6)	49
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	25
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)	16
ปริญญาตรี	7
สูงกว่าปริญญาตรี	-
อื่นๆ (ไม่รู้หนังสือและคนพิการ)	3

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสา, 2544

ตารางที่ 2.3 กลุ่มเศรษฐกิจในหมู่บ้านสาใต้ หมู่ 1

กลุ่ม	ปีที่ก่อตั้ง	บทบาท / หน้าที่ต่อชุมชน
1.กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน	2535	ระดมเงินออมและให้กู้ยืมภายในชุมชน
2.กลุ่มแม่บ้านสาธารณสุข	2538	ให้ความรู้ด้านสาธารณสุขแก่คนในชุมชน
3.กลุ่มจักสานไม้ไผ่	2539	สร้างงานแก่คนในชุมชนให้มีรายได้เสริม
4.กลุ่มเลี้ยงโค	2541	แนะนำและให้ความรู้กับสมาชิกรายใหม่
5.กลุ่มผักตบชวา	2541	สร้างงาน ออมเงินและให้กู้ยืมแก่สมาชิกในกลุ่ม

ที่มา: จากการสัมภาษณ์นางดา ใบเงิน ณ เดือนมกราคม, 2545

2.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำนาเป็นอาชีพหลักประมาณ 100 ครัวเรือนจากทั้งหมด 147 ครัวเรือน ส่วนที่เหลือเช่าที่ดินของคนจากต่างหมู่บ้านและประกอบอาชีพรับจ้าง ส่วนรายได้ของคนในหมู่บ้านโดยเฉลี่ยประมาณ 30,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นรายได้ที่มาจากทั้งในและนอกภาคเกษตร ซึ่งเป็นรายได้จากภาคเกษตรประมาณ 20,000 บาท และนอกภาคเกษตร (หัตถกรรมและรับจ้าง) ประมาณ 10,000 บาท การรับจ้างนอกภาคเกษตรของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นงานรับเหมาก่อสร้าง ค่าจ้างแรงงานรายวันของผู้หญิงวันละ 100 บาท และผู้ชายวันละ 150 บาท สำหรับค่าจ้างแรงงานในภาคเกษตรช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งชายและหญิงเฉลี่ยวันละประมาณ 140 บาท

ลักษณะการถือครองที่ดินผู้ที่มีที่ดินเป็นของตนเองมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ยประมาณ 3-5 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนผู้ที่เช่าที่ดินทำนามีการจ่ายค่าเช่าเป็นผลผลิต 2 แบบ คือ บันผลผลิต 50:50 หมายถึง ผู้เช่าและผู้ให้เช่าจะได้รับผลผลิตเท่ากัน โดยผู้ให้เช่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการผลิตบางส่วน เช่น ค่าไถนา และ/หรือ ค่าปุ๋ย ซึ่งแล้วแต่จะมีการตกลงกัน และวิธีที่สองเป็นการปันผลผลิต 3:2 หมายถึง ผู้เช่าได้ 3 ส่วน และผู้ให้เช่าได้เพียง 2 ส่วน การให้เช่าวิธีนี้ปัจจัยการผลิตหรือต้นทุนการผลิตทั้งหมดเป็นของผู้เช่า

2.4 ทุนทางสังคมและภูมิปัญญาชาวบ้านของประชากรในหมู่บ้าน

ในหมู่บ้านมีวัดร้างสมัยเมืองกุฎมัยเป็นโบราณสถานของหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ปัจจุบันเป็นสำนักปฏิบัติธรรมมีแม่ชีอาศัยอยู่ 2 รูป แต่วัดที่ชาวบ้านนิยมไปทำบุญ คือ วัดศรีบุญเรืองวัดประจำหมู่บ้าน

ทุนทางสังคมของหมู่บ้านมาจาก นางดาและนายมูล ใบเงิน บุคคลทั้งสองมีบทบาทสำคัญในชุมชน โดยนางดาเป็นผู้คิดริเริ่มก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านและกลุ่มผักตบชวาบ้านสาใต้ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดการก่อตั้งกลุ่มจักสานไม้ไผ่ระยะแรกเริ่ม ขณะเดียวกันนายมูลสามีเป็นสมาชิกของกลุ่มจักสานไม้ไผ่และมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ผักตบชวาใหม่ๆ ให้กับกลุ่มที่นางดาเป็นประธานอีกด้วย ซึ่งทำให้กลุ่มผักตบชวามีสินค้าใหม่ออกมาเสนอต่อพ่อค้าอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้บางครั้งยังช่วยสอนการผลิตสินค้าให้กับสมาชิกของกลุ่มผักตบชวา

สำหรับนายจันตา วงศ์เรือง อายุ 88 ปี ก็เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านที่ชาวบ้านให้ความนับถือ เป็นผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษากับชาวบ้านในเรื่องกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับวัด

ส่วนภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นความรู้เรื่องการจักสานที่ถ่ายทอดต่อกันมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สำคัญ ที่ส่งผลให้ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ สามารถนำมาพัฒนาให้ชุมชนมีรายได้เสริม เช่น กลุ่มจักสานไม้ไผ่ นอกจากนี้ความรู้และลวดลายของการสานไม้ไผ่ยังสามารถนำมาใช้สานผลิตภัณฑ์ผักตบชวาขายเป็นรายได้เสริมอีกด้วย

2.5 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ที่หมู่บ้านสาใต้ได้รับตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันเป็นความช่วยเหลือที่มาจากภาครัฐบาล (ตารางที่ 2.4) โดยแรงงานจังหวัด เข้ามาอบรมเรื่องจักสานให้กับกลุ่มจักสานในปี 2539 และในปี 2541 การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ได้จัดหาเจ้าหน้าที่มาฝึกอบรมการสานผลิตภัณฑ์ผักตบชวา

ให้กับกลุ่มผักตบชวาบ้านสาใต้ ปี 2543 พัฒนาชุมชนอำเภอเมือง เข้ามาฝึกอบรมและให้ความรู้เรื่องแกะสลัก แก้วชาบ้าน นอกจากนั้นในปีเดียวกันนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสา ได้ให้เงินกู้ยืมปลอดดอกเบี้ยแก่กลุ่ม เลี้ยงโค ส่วนในปี 2544 ตามนโยบายของรัฐบาลเรื่องกองทุนหมู่บ้าน บ้านสาใต้ได้รับเงินจำนวน 100,000 บาท ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านได้นำเงินดังกล่าวมาให้ชาวบ้านกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี กำหนดชำระคืน ภายใน 1 ปี และหน่วยงานของรัฐที่ให้คำปรึกษาในการเกษตร แก้วชาบ้านด้วยดีตลอดมาและเป็นประจำทุก ปี ได้แก่ เกษตรตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ประจำในท้องถิ่น

ตารางที่ 2.4 ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

หน่วยงาน	พ.ศ.	ความช่วยเหลือที่ได้รับ	ความถี่ (ครั้ง/ปี)
สำนักงานแรงงานจังหวัด	2539	ฝึกอบรมการจักสานไม้ไผ่	1
การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)	2541	ฝึกอบรมการสานผลิตภัณฑ์ผักตบชวา	1
พัฒนาชุมชน	2543	ฝึกอบรมการแกะสลัก	1
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	2543	ให้เงินกู้ยืมปลอดดอกเบี้ยแก่กลุ่มเลี้ยงโค	1
กองทุนหมู่บ้าน	2544	เงินกู้ยืมปลอดดอกเบี้ยต่ำ	1
เกษตรตำบล	ทุกปี	คำแนะนำปรึกษาด้านการเกษตร	5

ที่มา: จากการสัมภาษณ์นายถนอม เครือบุญ ณ ผู้ใหญ่บ้าน ณ เดือนมกราคม, 2545

2.6 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านและสภาพปัญหา

2.6.1 การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน

ปัจจุบันชุมชนบ้านสาใต้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากอดีต กล่าวคือ สมัยก่อนชาวบ้าน ไม่มีไฟฟ้าใช้ ปัจจุบันมีใช้แทบทุกครัวเรือน ส่วนโทรศัพท์มีใช้อยู่เพียงประมาณ 40 ครัวเรือน จากทั้งหมด 147 ครัวเรือน การคมนาคมขนส่งพืชผลทางการเกษตรและติดต่อกับชุมชนต่างๆ สะดวกมากขึ้น แต่ถนนใน หมู่บ้านบางช่วงและถนนที่ใช้ขนส่งผลผลิตเกษตรยังเป็นลูกรังอยู่ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านดีขึ้นจาก เดิมที่มีการประกอบอาชีพอย่างเดียว คือ ทำนาในฤดูฝน แล้วฤดูแล้งทำการผลิตพืชผลเพื่อบริโภคในครัวเรือน (กระเทียม และหอมแดง ฯลฯ) ปัจจุบันชาวบ้านมีอาชีพเสริม มีรายได้มาจุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็น การผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวา จักสานไม้ไผ่ และเลี้ยงโค การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของ คนในชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม การศึกษาของบุตรหลานสูงขึ้น แต่ละบ้านมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น วิทยุ รถจักรยานยนต์ ฯลฯ ใช้เกือบทุกครัวเรือน

2.6.2 สภาพปัญหาและการแก้ไข

ความสะดวกที่เพิ่มขึ้นมักจะมีปัญหาตามมา ในบ้านสาใต้นี้ก็เช่นกันปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ขยะที่แต่ละบ้านมีการจัดเก็บกันเองไม่เป็นระบบ ไม่มีมาตรฐานการจัดเก็บ แต่ละครัวเรือนจะเผากันเองใน บริเวณบ้าน บ้างครั้งก่อมลภาวะกลิ่นและควันรบกวนเพื่อนบ้านที่อยู่ข้างเคียง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านยาเสพติดที่แพร่ระบาดในหมู่วิญญู่นของชุมชน การลักขโมย โดยเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2544 มีการขโมยลำโพงกระจาย เสียของโรงเรียนบ้านสาและยังจับผู้กระทำผิดไม่ได้ ด้านน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคในหมู่บ้านมักจะขาดแคลน

ในช่วงฤดูแล้งของทุกปี ซึ่งบ้านสาใต้ไม่มีระบบประปาหมู่บ้าน น้ำที่ชาวบ้านใช้บริโภคมาจากบ่อน้ำตื้นที่ขุดขึ้นมาใช้ของแต่ละบ้านหรือใช้ร่วมกัน

2.7 ศักยภาพการพัฒนาของหมู่บ้าน

ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านสาเป็นพื้นที่ที่ติดกับกว๊านพะเยา ซึ่งประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำนา นอกจากนี้ยังทำอุตสาหกรรมภายในครัวเรือนหลากหลายอาชีพ เช่น การปั้นหม้อน้ำดิน การเจาะครกหิน การจักสานกล่อ่งข้าว การจักสานไม้ไผ่ การทำปลาต้ม การทำแคบหมู การทำผลิตภัณฑ์ผักตบชวา การประมง ดังคำขวัญที่ว่า “แหล่งงานฝีมือ เลื่องลือทั่วถิ่น ปั้นหม้อน้ำดิน ครกหิน นิยม ปลาต้มแคบหมู ปลาประหวาน ประชาชื่นบาน จักสานกล่อ่งข้าว” นอกจากนี้ยังมีกว๊านพะเยาที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ต่อไปในอนาคต ซึ่งจะส่งผลต่อยอดขาย รายได้ การกระจายสินค้า การจัดจำหน่าย และการตลาด ฯลฯ ของกลุ่มอุตสาหกรรมภายในครัวเรือนเหล่านี้ นั้นหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในตำบลนี้จะดีขึ้นในอนาคต

สำหรับศักยภาพการพัฒนาของบ้านสาใต้ หมู่ 1 ที่สามารถจะพัฒนาหรือขยายเพิ่มขึ้นอีกได้ คือ กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มจักสานไม้ไผ่ และกลุ่มผักตบชวาบ้านสา โดยกลุ่มเลี้ยงโคสามารถที่จะขยายการเลี้ยงต่อไปได้อีก เพราะโคพันธุ์พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยงมีความต้านทานโรคสูง สามารถเลี้ยงได้ง่ายโดยดูแลเกษตรกรนิยมเลี้ยงในทุ่งนาในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนในฤดูฝนนำไปเลี้ยงในป่าบนภูเขา หรือเลี้ยงไว้ที่บ้านหากมีจำนวนไม่มาก 2-3 ตัว ซึ่งชาวบ้านจะเก็บฟางข้าวเอาไว้เลี้ยงโค และเนื้อโคเป็นที่ต้องการของตลาด ราคาขายเนื้อโคและโคมีชีวิตมีราคาเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในขณะที่มีการเลี้ยงในประเทศลดลงทำให้มีจำนวนไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศทำให้มีการนำเข้าเนื้อโคเพิ่มขึ้นทุกปี และเกษตรกรสามารถขยายพันธุ์โคได้เอง

กลุ่มจักสานไม้ไผ่สามารถที่จะขยายการผลิตต่อไปได้อีก เพราะทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตมีอยู่แล้วในท้องถิ่น และสามารถขยายการเพาะปลูกไม้ไผ่ภายในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรภายในชุมชนให้เกิดมูลค่าเพิ่ม โดยใช้ความรู้การจักสานหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดต่อกันมาในการผลิตและชาวบ้านสามารถเรียนรู้การผลิตได้ภายในชุมชน อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ที่ผลิตกันอยู่ในปัจจุบันได้แก่แห และส้อมไก่ใช้ปัจจัยการผลิตมาก แต่ทำรายได้น้อย (ไม้ไผ่ 1 ลำผลิตแหได้ 3 ใบ หรือคิดเป็นเงิน 30 บาท โดยใช้เวลาในการผลิต 1 วัน) และราคาขายยังถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง ฉะนั้นเพื่อเพิ่มมูลค่าไม้ไผ่และช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ควรผลิตสินค้าให้มีหลายชนิดมากขึ้น เช่น ไม้จิ้มฟัน โต๊ะเก้าอี้ไม้ไผ่ นอกจากนี้ควรเพิ่มชนิดไม้ไผ่ที่ปลูกอยู่ในปัจจุบัน (ไผ่รวก) เป็น ไผ่สีสุก ไผ่ตรง ฯลฯ ซึ่งการเพิ่มประเภทไม้ไผ่ทำให้นักกลุ่มจักสานสามารถขยายการผลิตและเพิ่มช่องทางการจำหน่าย โดยขายเป็นหน่อไม้สด หรือแปรรูปเป็นหน่อไม้ดองสำหรับบริโภคได้อีก และลำต้นไม้ไผ่สามารถนำมาผลิตเป็น ตะเกียบ ฯลฯ ได้อีกด้วย

กลุ่มผักตบชวาบ้านสาใต้ มีการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ (ผักตบชวาจากกว๊านพะเยา) สร้างงานและรายได้ให้กับคนในชุมชน สมาชิกของกลุ่มที่มีอยู่ในปัจจุบันใช้แรงงานในครัวเรือนของตนช่วยในการผลิต โดยคนในครอบครัวจะช่วยผลิตในช่วงที่ว่างงานหรือว่างจากภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ แสดงให้เห็นถึงการใช้ทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการผลิต ขณะเดียวกันกลุ่มมีความพร้อมที่จะขยายการผลิตและรับสมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสามารถที่จะขยายการผลิตเพิ่มขึ้นได้อีก และ

นอกจากนี้ยังสามารถขยายช่องทางการจำหน่ายได้อีก โดยการเพิ่มร้านค้าที่ฝากขาย มีร้านแสดงและขายสินค้าเป็นของกลุ่มเอง

ในชุมชนมีการระดมเงินออมเพื่อลดการพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก (กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านมีสมาชิก 135 ครอบครัวจากทั้งหมด 147 ครอบครัว) ซึ่งกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านสามารถขยายการผลิตโดยการกู้ยืมเงินที่ได้จากการออมทรัพย์ของหมู่บ้านไปใช้ในการผลิตได้ และผลประโยชน์หรือดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นก็ย้อนกลับมาสู่ชุมชนเอง นอกจากนี้การออมทรัพย์ภายในชุมชนยังแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือ ความสามัคคีของคนในชุมชนเอง

บทที่ 3

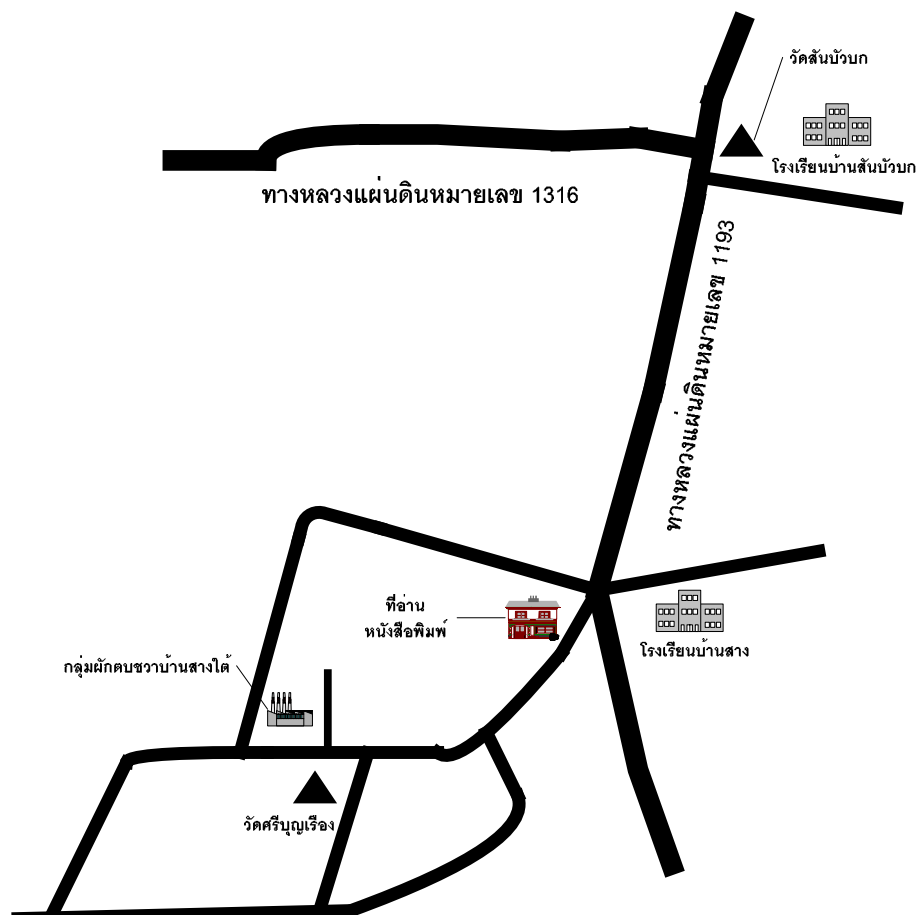
ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มฯ

3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มฯ

3.1.1 ชื่อสถานประกอบการ : กลุ่มผลิตภัณฑ์ผักตบชวาบ้านสาใต้

3.1.2 สถานที่ตั้ง :

บ้านสาใต้ ต.บ้านสา อ.เมือง จ.พะเยา การเดินทางไปได้ติดต่อหรือเยี่ยมชมกลุ่มฯ สามารถเดินทางไปได้ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1193 เลี้ยวเข้าถนนตรงข้ามกับโรงเรียนบ้านสา ตรงปากทางปากทางมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ตรงไปเรื่อยๆ จนถึงวัดศรีบุญเรือง ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน และเลี้ยวซ้ายตรงข้ามกับวัดประมาณ 20 เมตร จะมีป้ายชื่อกลุ่มฯ ตั้งอยู่ที่หน้าบ้านประธานกลุ่มฯ

แผนภาพที่ 3.1 ที่ตั้งของสถานประกอบการ

3.1.3 ผู้นำคนสำคัญของกลุ่มฯ

นางดา ใบเงิน อายุ 51 ปี (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.1) เป็นประธานกลุ่มฯ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เดิมประกอบอาชีพทำนา สมรสกับนายมูล ใบเงิน มีบุตรด้วยกันทั้งหมด 3 คน คือ นายสินชัย นางอรธินาและนางสาวอรทัย ใบเงิน ทั้ง 3 อาศัยอยู่บ้านเดียวกันกับนางดา นายสินชัยกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ส่วนนางสาวอรทัยกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยนเรศวร สาขาวิชาการจัดการ นายมูลและบุตรชายไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มฯ แต่มีส่วนช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์และทำพิมพ์ (ตัวแบบสำหรับใช้สานผลิตภัณฑ์) นอกจากนี้บุตรชายยังทำหน้าที่ย้อมสีเส้นผักตบชวาให้กับนางดาด้วย ส่วนนางดาประธานกลุ่มฯ เป็นผู้ที่คิดริเริ่มก่อตั้งกลุ่มฯ และดำรงตำแหน่งนี้มาจนถึงปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่จะทำหน้าที่ในด้านการหาตลาด จัดหาปัจจัยการผลิต ระบายการสั่งซื้อ (order) จากลูกค้า กระจายยอดการผลิตตามใบสั่งซื้อให้กับสมาชิก ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่รวบรวมสินค้าจากสมาชิกเพื่อส่งให้กับพ่อค้า และยังทำหน้าที่แนะนำและสอนเทคนิคการผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มฯ

ตารางที่ 3.1 สมาชิกในครัวเรือนของประธานกลุ่มฯ

ชื่อ-สกุล	ความสัมพันธ์	เพศ	อายุ (ปี)	อาชีพหลัก	การมีส่วนร่วมในกลุ่มฯ	บทบาทในชุมชน
นางดา ใบเงิน	-	หญิง	51	ทำนา	ประธานกลุ่ม	รองประธานกลุ่มแม่บ้าน
นายมูล ใบเงิน	สามี	ชาย	60	ทำนา	ออกแบบผลิตภัณฑ์	สมาชิกกลุ่มจักสานไม้ไผ่
นายสินชัย ใบเงิน	บุตร	ชาย	32	ทำนา	ออกแบบผลิตภัณฑ์	สมาชิกกลุ่มหนุ่มสาว
นางอรธินา ใบเงิน	บุตร	หญิง	28	-	-	-
น.ส.อรทัย ใบเงิน	บุตร	หญิง	22	-	-	-

ที่มา: จากการสำรวจ

3.2 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มฯ

การก่อตั้งกลุ่มเริ่มจากการที่นางดา ใบเงิน เป็นรองประธานกลุ่มแม่บ้านและได้ไปดูงาน ประชุม และฝึกอบรมของหน่วยงานราชการต่างๆ ซึ่งการไปประชุมและดูงานทุกครั้งจะไปแทนประธานแม่บ้าน ทั้งนี้เพราะประธานแม่บ้านไม่ว่างและมีภารกิจส่วนตัวมากจึงให้นางดาไปแทน จากการที่ได้ไปดูงานตามที่ต่างๆ กลับมาทำให้เกิดความคิดที่จะรวมกลุ่มและผลิตผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาขึ้น จึงได้ชักชวนชาวบ้านโดยส่วนใหญ่เป็นภรรยาของสมาชิกกลุ่มจักสานไม้ไผ่ที่มีอยู่แล้วในขณะนั้นมาทดลองทำการผลิตสินค้าจากผักตบชวา (ยังไม่รวมเป็นกลุ่ม) ซึ่งคนในหมู่บ้านนี้ไม่เคยผลิตมาก่อนจึงทำให้การผลิตในช่วงแรกนั้นขายไม่ได้ ดังนั้นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จึงแจกให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ต่อมาได้ปรับปรุงการผลิตจากคำติชมของผู้พบเห็น จนผลิตภัณฑ์ฝีมือดีพอจะขายได้ นางดาจึงให้ชาวบ้านผลิตและได้ออกไปหาตลาดโดยนำสินค้าที่ผลิตได้ไปเสนอให้กับพ่อค้าคนกลางซึ่งมีอยู่แล้วในท้องถิ่น คือ คุณเจริญศรี ผลตอบรับกลับมาคือยอดการสั่งซื้อ

สินค้าจากกลุ่มฯ จึงทำให้เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งกลุ่มฯ ขึ้นมาในปี 2541 ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อสร้างงาน และรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนหลังจากฤดูทำนา ในขณะนั้นมีสมาชิกเพียง 14 คน ต่อมาเมื่อมีการสั่งซื้อเข้ามามากขึ้นจึงเปิดรับสมาชิกเรื่อยๆ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 39 คน

3.3 บทบาทของกลุ่มฯ ต่อชุมชน

กลุ่มฯ มีบทบาทต่อชุมชนที่เห็นได้ชัดคือ การสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน เพราะทุกคนในหมู่บ้านสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มฯ ได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ภายในกลุ่มฯ มีเงินกองกลางหรือที่สมาชิกเรียกว่าเงินออมทรัพย์ เปิดให้สมาชิกกู้ยืมลดการพึ่งพาจากแหล่งเงินทุนจากภายนอก ผลกำไรที่ได้รับย้อนกลับมาแบ่งปันเป็นเงินโบนัสคืนให้กับสมาชิก และการรวมกลุ่มฯ ยังแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง ความร่วมมือ และความสามัคคีภายในชุมชน

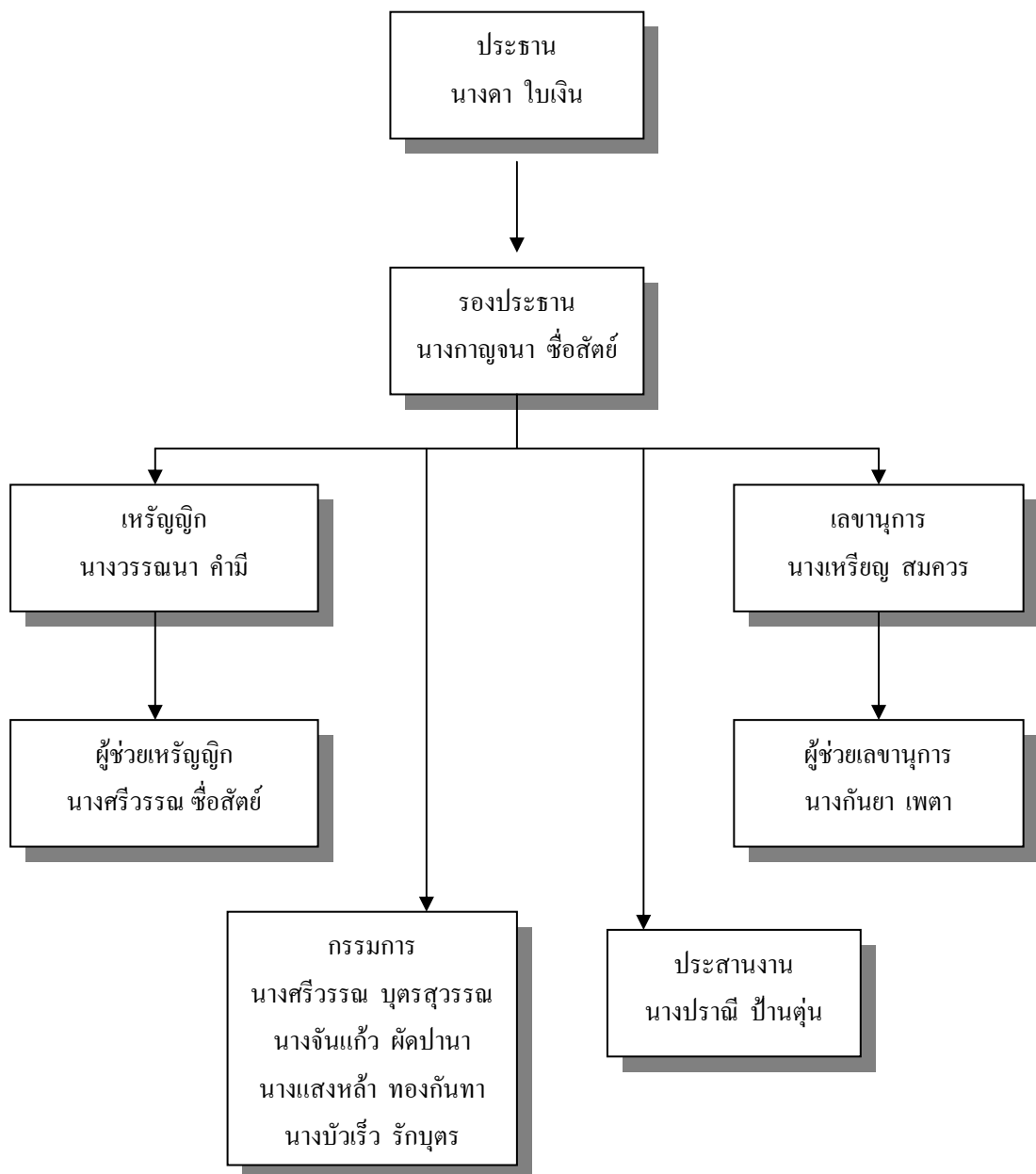
3.4 การจัดการองค์กรและการบริหารงานของกลุ่มฯ

3.4.1 การบริหารและการจัดการองค์กรของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ เริ่มก่อตั้งเมื่อปี 2541 ถึงปัจจุบัน เป็นช่วงที่นางดา ใบเงิน ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าจะมีการเลือกตั้งประธานกลุ่มทุกๆ 4 ปีก็ตามสมาชิกยังเลือกให้ดำรงตำแหน่งต่อไป ส่วนตำแหน่งคณะกรรมการกลุ่มฯ มีทั้งหมด 8 ตำแหน่ง ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ เภรัญญิก ผู้ช่วยเภรัญญิก ฝ่ายประสานงาน และกรรมการ (แผนภาพที่ 3.1)

สำหรับการคัดเลือกคณะกรรมการของกลุ่มฯ นั้นใช้หลักประชาธิปไตย กล่าวคือ มีการเรียกประชุมสมาชิก ซึ่งสมาชิก 1 คน สามารถออกเสียงได้ 1 เสียง โดยทำการเลือกประธานกลุ่มฯ ก่อน หลักเกณฑ์การพิจารณาเลือกบุคคลที่เข้ารับตำแหน่งประธานกลุ่มฯ คือ ต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ ได้รับความเชื่อถือจากสมาชิก สามารถควบคุมดูแลการทำงานของสมาชิก และสามารถบริหารจัดการด้านการผลิตและการตลาดได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ต้องเป็นบุคคลที่มีเวลาให้แก่กลุ่มฯ อย่างเต็มที่ และสามารถให้คำแนะนำแก่สมาชิกในด้านการผลิตและตลาดได้ จากเกณฑ์การคัดเลือกสมาชิกเห็นว่านางดามีคุณสมบัติดังกล่าวจึงเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มฯ เมื่อได้ประธานกลุ่มฯ ต่อจากนั้นจึงดำเนินการเลือกคณะกรรมการในตำแหน่งอื่น ซึ่งขั้นตอนการเลือกผู้บริหารมีดังนี้ ส่วนการเสนอชื่อผู้บริหารในแต่ละตำแหน่ง จะพิจารณาถึงความเหมาะสมกับตำแหน่งนั้นๆ ได้แก่

- ตำแหน่งรองประธาน ต้องสามารถปฏิบัติงานได้เทียบเท่ากับประธานกลุ่มทุกอย่าง สามารถควบคุมดูแลกิจการของกลุ่มฯ ได้ในกรณีที่ประธานไม่สามารถปฏิบัติงานได้ นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประธานในกิจกรรมต่างๆ
- ตำแหน่งเลขานุการ ต้องมีความสามารถในการจดบันทึก เข้าร่วมการประชุมหรือต้องสามารถเดินทางไปออกงานแสดงสินค้ากับประธาน และ/หรือ รองประธานได้

แผนภาพที่ 3.2 โครงสร้างองค์กร

- ตำแหน่งเหรัญญิก ต้องมีความรู้ความสามารถจดบันทึกบัญชี มีความซื่อสัตย์ ละเอียดรอบคอบ มีความเข้าใจในเรื่องของการทำงาน ตลอดจนให้คำแนะนำปรึกษาบางอย่างแก่ประธานได้
- กรรมการ คือ บุคคลที่สามารถร่วมรับรู้และตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของกลุ่มฯ ได้
- ฝ่ายประธานงาน สามารถติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการของกลุ่มฯ ต่อจากนั้นประธานกลุ่มฯ นำรายชื่อคณะกรรมการเสนอในที่ประชุมเพื่อขอความเห็นจากสมาชิกว่าเห็นด้วย

หรือไม่ที่จะแต่งตั้งบุคคลเหล่านี้ในตำแหน่งที่เสนอ โดยยกมือออกเสียงลงมติ คณะกรรมการกลุ่มฯ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี จึงจะเลือกตั้งใหม่ ซึ่งการทำงานในแต่ละตำแหน่งไม่มีค่าตอบแทนใดๆ

กรรมการทุกคนในกลุ่มฯ ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน และสมาคมพัฒนาหมู่บ้าน สมาชิกของกรรมการเกือบทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่มจักสาน ยกเว้นสมาชิกของนางวรรณาคามี ซึ่งรับราชการเป็นครู กรรมการของกลุ่มฯ ที่เลือกเข้ามาบริหารงานมีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้ (ตารางที่ 3.2)

1. นางดา ใบเงิน ประธานกลุ่มฯ อายุ 51 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เดิมทำนาเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันนอกจากจะทำนาแล้วยังทำหัตถกรรมผักตบชวาเป็นอาชีพเสริม มีบทบาทในชุมชนคือ เป็นรองประธานกลุ่มแม่บ้าน ตำแหน่งในกลุ่มฯ มีหน้าที่หาตลาด จัดหาปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิก ให้คำแนะนำ ปรึกษา สอนการผลิตให้กับสมาชิก เป็นผู้กระจายการผลิตให้สมาชิก และรวบรวมสินค้าจากสมาชิกส่งให้กับพ่อค้า รับชำระเงินจากพ่อค้า จ่ายเงินตอบแทนการผลิตให้กับสมาชิก ทำหน้าที่ร่วมกับเหรียญกษาปณ์ ผู้ช่วยเหรียญกษาปณ์ และคณะกรรมการพิจารณาจัดสรรผลกำไรจากการกู้ยืมเป็นเงินโบนัสการผลิตให้กับสมาชิก จัดบันทึกบัญชีอย่างง่ายทุกชนิดเกี่ยวกับกลุ่มฯ จัดประชุมสามัญประจำปีของกลุ่มฯ และจัดบันทึกการประชุมในบางครั้งหากเลขานุการติดธุระไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ โดยหน้าที่ที่ปฏิบัติส่วนใหญ่สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ กลุ่มฯ พิจารณาเลือกตั้งขึ้นมา แต่บางหน้าที่เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการในตำแหน่งอื่นๆ เช่น รับชำระเงิน จ่ายค่าตอบแทนการผลิต จัดประชุม จัดบันทึกบัญชี ฯลฯ

2. นางกาญจนา ชื่อสัตย์ รองประธาน อายุ 22 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีหน้าที่ช่วยงานของประธานในหน้าที่ต่างๆ เดิมมีอาชีพทำนา ปัจจุบันนอกจากจะทำนาแล้วยังทำการผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวาอีกด้วย บทบาทในชุมชนเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พิจารณาการขอกู้ยืมเงินและอนุมัติการกู้ยืมให้กับชาวบ้านหรือคนในชุมชน

3. นางวรรณาคามี เหรียญกษาปณ์ อายุ 38 ปี เป็นอาจารย์สอนที่โรงเรียนบ้านสา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ขณะนี้รับราชการและทำผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเป็นอาชีพเสริม มีหน้าที่และบทบาทในกลุ่มฯ ในด้านการเงิน กล่าวคือ มีหน้าที่นำเงินที่หักจากสมาชิกภายหลังส่งมอบสินค้าให้กับพ่อค้าแล้ว ฝากเข้าบัญชีเงินออมทรัพย์ของกลุ่มฯ พิจารณาอนุมัติเงินกู้ยืมแก่สมาชิก พิจารณาการจัดสรรผลกำไรที่ได้จากการกู้ยืมเงินของกลุ่มฯ เป็นเงินโบนัสการผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มฯ แต่เนื่องด้วยหน้าที่หลักคือสอนหนังสือทำให้ไม่มีเวลาบริหารงานกลุ่มฯ มากนักหน้าที่รับชำระเงินและจ่ายค่าตอบแทนการผลิตจึงตกเป็นของประธาน ซึ่งบางครั้งประธานและผู้ช่วยเหรียญกษาปณ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน ดังนั้นหน้าที่ที่ปฏิบัติจึงไม่สอดคล้องกับตำแหน่งที่ดำรงอยู่เท่าที่ควร

4. นางศรีวรรณ ชื่อสัตย์ ผู้ช่วยเหรียญกษาปณ์ อายุ 38 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีหน้าที่ช่วยงานและปฏิบัติงานแทนเหรียญกษาปณ์ ในกรณีที่เหรียญกษาปณ์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เดิมมีอาชีพทำนา ขณะนี้นอกจากจะทำนาแล้วยังทำการผลิตสินค้าผักตบชวาเป็นอาชีพเสริม

5. นางเหรียญ สมควร เลขานุการ อายุ 38 ปี ศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีหน้าที่ในการจัดบันทึกการประชุมกลุ่มฯ เดิมมีอาชีพค้าขาย ขณะนี้เมื่อมีเวลาว่างจะทำการผลิตสินค้าผักตบชวาเป็น

อาชีพเสริม หน้าที่ที่ปฏิบัติสอดคล้องกับตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายหากติดภารกิจไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้ ประธานหรือผู้ช่วยเลขานุการจะเป็นผู้ปฏิบัติแทน

6. นางกันยา เพตา ผู้ช่วยเลขานุการ อายุ 37 ปี ศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนก่อตั้งกลุ่มมีอาชีพทำนา ปัจจุบันทำการผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเป็นอาชีพเสริม บทบาทหน้าที่ในกลุ่ม คือ ช่วยงาน เลขานุการในการจัดบันทึกการประชุม

7. นางปราณี ป้านตุน ฝ่ายประสานงาน อายุ 37 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปัจจุบันมีอาชีพค้าขายและผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเป็นอาชีพเสริม มีหน้าที่คอยประสานงานระหว่างสมาชิก และคณะกรรมการ และแจ้งข่าวการประชุมให้กับสมาชิก ตลอดจนร่วมมือกับประธานจัดการประชุมสามัญประจำปีของกลุ่มฯ หน้าที่ปฏิบัติสอดคล้องกับเกณฑ์การเลือกตั้งของกลุ่มฯ

กรรมการในคณะกรรมการกลุ่มฯ มีทั้งหมด 4 คน คือ นางศรียรรณ บุตรสุวรรณ อายุ 42 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นางจันแก้ว ผัดปานา อายุ 33 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นางบัวเรว รักบุตร อายุ 25 ปี จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนางแสงหล้า ทองกันทา อายุ 32 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 4 คน เดิมมีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันทำการผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเป็นอาชีพเสริม และทุกคนมีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่คณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น (ข้อ 1-7) ได้แก่ แสดงความเห็นและการอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิก พิจารณาการจัดสรรเงินโบนัสแก่สมาชิก ตลอดจนให้คำแนะนำแก่คณะกรรมการเฉพาะตำแหน่งที่ขอความเห็นมาแต่ละครั้ง

สำหรับสมาชิกกลุ่มฯ เกือบทุกคนมีโอกาสดพบและพูดคุยกันเป็นประจำในช่วงที่นำสินค้ามาส่งที่บ้านประธาน ซึ่งเป็นวันที่พ่อค้าคนกลางมารับสินค้าและชำระเงิน ส่วนการประชุมกลุ่มฯ จะใช้วันที่มีการออกมทรัพย์ของหมู่บ้านเป็นวันประชุม เนื่องจากเป็นวันที่สมาชิกทุกคนนำเงินไปฝากออมทรัพย์และร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มฯ จะประชุมหลังจากสมาชิกเสร็จจากการฝากออมทรัพย์และประชุมหมู่บ้าน สำหรับการประชุมสามัญประจำปีของกลุ่มฯ มีขึ้นในเดือนมกราคมของทุกปี เพื่อแจ้งผลการดำเนินงานและรายงานเรื่องต่างๆ ให้สมาชิกทราบ ตลอดจนจ่ายเงินโบนัสการผลิดซึ่งเป็นผลกำไรจากการกู้ยืมของสมาชิกและเปิดโอกาสให้สมาชิกกู้ยืมเงินจากการออมทรัพย์กลุ่มฯ อีกด้วย

สำหรับการคิดหรือการสร้างตัวแทนคนรุ่นใหม่ ขึ้นมารับตำแหน่งแทนประธานกลุ่มฯ ในอนาคตนั้น ประธานกลุ่มได้พยายามฝึกนางกาญจนา ชื่อสัตย์ ขึ้นมารับตำแหน่งแทน โดยพยายามพาไปออกงานแสดงสินค้าตามที่ต่างๆ ด้วย และหากมีประชุมของหน่วยราชการที่จัดขึ้นก็จะพาไปด้วย แต่บางครั้งนางกาญจนาก็ไม่สามารถที่จะไปด้วยได้หากมีการประชุมติดต่อกันหลายวันหรือต้องพักค้างคืน เพราะมีภาระครอบครัว อย่างไรก็ตามประธานก็ยังคิดว่านางกาญจนาเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะมาดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มฯ แทน เนื่องจากเป็นเป็นผู้ที่มนุษยสัมพันธ์และเข้ากับคนอื่นได้ง่าย

ตารางที่ 3.2 โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผักบวบบ้านสาบใต้ ปี 2544

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	เพศ	สถานภาพ	ระดับการศึกษา	ตำแหน่ง	หน้าที่	อาชีพเดิม	อาชีพหลัก	ปัจจุบันเป็น *สมาชิกกลุ่ม	บทบาทในชุมชน
1	นางดา ใบเงิน	51	หญิง	สมรส	ป.4	ประธาน	หาตลาด รับไปส่งซื้อ	ทำนา	ทำนา	-ออมทรัพย์หมู่บ้าน -กลุ่มแม่บ้าน -สมาคมสภาปณิกกิจหมู่บ้าน	รองประธานกลุ่มแม่บ้าน
2	นางกาญจนา ชื้อสสัย	22	“	“	ม.3	รองประธาน	ช่วยประธาน	ทำนา	ทำนา	“ -กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	พิจารณาและอนุมัติการกู้ยืม
3	นางวรรณ คำมี	38	“	“	ปริญญาตรี	เหรียญ	ด้านการเงิน	รับราชการ	รับราชการ	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-
4	นางศรีวรรณ ชื้อสสัย	38	“	“	ม.3	ผู้ช่วยเหรียญ	ด้านการเงิน	ทำนา	ทำนา	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-
5	นางเหรียญ สมควร	38	“	“	ป.6	เลขานุการ	จัดบันทึกการประชุม	ค้าขาย	ค้าขาย	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-
6	นางกันยา เพตา	37	“	“	ป.4	ผู้ช่วยเลขานุการ	จัดบันทึกการประชุม	ทำนา	ทำนา	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-
7	นางปราณี ป้านตุ่น	37	“	“	ป.4	ประสานงาน	แจ้งข่าวให้สมาชิกทราบ	ค้าขาย	ค้าขาย	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ที่	ชื่อ – สกุล	อายุ	เพศ	สถานภาพ	ระดับการศึกษา	ตำแหน่ง	หน้าที่	อาชีพเดิม	อาชีพหลัก	ปัจจุบันเป็น *สมาชิกกลุ่ม	บทบาทในชุมชน
8	นางศรียรรณ บุตรสุวรรณ	42	“	“	ป.6	กรรมการ	แนะนำปรีกษา	ทำนา	ทำนา	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-
9	นางจันแก้ว ผัดปานา	33	“	“	ป.4	กรรมการ	แนะนำปรีกษา	ทำนา	ทำนา	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-
10	นางบัวเรียว รักบุตร	25	“	“	ม.3	กรรมการ	แนะนำปรีกษา	ทำนา	ทำนา	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-
11	นางแสงหล้า ทองกันทา	32	“	“	ป.6	กรรมการ	แนะนำปรีกษา	ทำนา	ทำนา	-กรรมการกองทุนหมู่บ้าน	-

หมายเหตุ: ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มจักสานไม้ไผ่ ยกเว้นนางวรรณ คำมี

ที่มา: ทีมจากการสำรวจ

3.4.2 ปัญหาการจัดการองค์กรของกลุ่มฯ

จากโครงสร้างองค์กรของกลุ่มฯ จะเห็นได้ว่ากรรมฝ่ายต่างๆ เข้ามารับผิดชอบในหน้าที่ที่แต่งตั้งขึ้น แต่กรรมการเหล่านี้ในบางตำแหน่ง ได้แก่ เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ ประธานงาน และกรรมการ ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง หรือปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ เช่น โดยตำแหน่งเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการมีหน้าที่นี้แต่กลับไม่ได้ทำ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่นี้แทนกลับเป็นประธานกลุ่มฯ ส่วนผู้ประสานงานก็ไม่ได้ทำหน้าที่ตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย เพราะกลุ่มฯ ไม่มีการประชุมกลุ่มฯ บ่อยนัก เมื่อมีข่าวสารแจ้งให้สมาชิกทราบจะเป็นการบอกกล่าวต่อๆ กันไป เนื่องจากสมาชิกทุกคนมีโอกาสดูพบและพูดคุยกันอยู่เสมอ แต่ถ้าหากจำเป็นต้องประชุม กลุ่มฯ จะประชุมในวันอาทิตย์หมู่บ้าน และเป็นวันที่มีการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านด้วย และตำแหน่งกรรมการมีหน้าที่ช่วยคณะกรรมการในตำแหน่งอื่นๆ ตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ของกลุ่ม แต่ก็ไม่ได้ทำหน้าที่นี้ ซึ่งส่วนใหญ่ประธานเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจเกือบทั้งหมด อย่างไรก็ตามคณะกรรมการกลุ่มฯ ยังขาดตำแหน่งฝ่ายตลาด ซึ่งทำให้ประธานต้องทำหน้าที่แทน ในการหาตลาด นำสินค้าไปฝากขาย ซึ่งก็มีข้อจำกัดในเรื่องของการเดินทางและนำสินค้าไปฝากขาย เพราะไม่มีรถยนต์ส่วนตัว ขณะเดียวกันประธานยังทำหน้าที่บริหารงานกลุ่มฯ ในส่วนของการกระจายการผลิตให้กับสมาชิก ตลอดจนสอนการผลิตให้กับสมาชิก ซึ่งจะเห็นได้ว่าประธานกลุ่มฯ ทำหน้าที่หลายอย่าง หากคณะกรรมการแต่ละฝ่ายที่ตั้งขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย การบริหารงานของกลุ่มฯ น่าจะคล่องตัวได้กว่านี้ ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารงานของกลุ่ม

3.5 แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ

หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนแก่กลุ่มฯ เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีอยู่ในท้องถิ่น (ตารางที่ 3.3) มีรายละเอียดดังนี้

- เกษตรตำบล เข้ามาช่วยให้คำแนะนำปรึกษาแก่กลุ่มฯ ในด้านการผลิตตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มฯ ในปี 2541 จนถึงปัจจุบัน ตลอดจนประสานงานการออกงานแสดงสินค้าของหน่วยต่างๆ ให้กับกลุ่มฯ เช่น การออกงานแสดงสินค้าของเกษตรจังหวัด งานแสดงสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น
- พัฒนาชุมชน เข้ามาเมื่อปี 2542 ถึงปัจจุบัน โดยส่วนใหญ่เข้ามาเยี่ยมชมและให้คำแนะนำปรึกษา แต่ไม่ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ เช่น การฝึกอบรมในเรื่องของการผลิต หรือการใช้เทคโนโลยีในการผลิต
- การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ได้ส่งวิทยากรเข้ามาฝึกอบรมเทคนิคและวิธีการผลิตให้กับกลุ่มฯ เมื่อปี 2542 คือ แม่ศรีคำ ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านแม่ใส ตำบลแม่ใส

ตารางที่ 3.3 แหล่งให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนแก่กลุ่มฯ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน

ปี (พ.ศ.)	หน่วยงาน	ความช่วยเหลือ	นำไปใช้ประโยชน์
2541 - ปัจจุบัน	เกษตรตำบล	ให้คำแนะนำปรึกษา ประสานงานการออกแสดงสินค้า	ปรับปรุงการผลิต แนะนำสินค้า / หาดตลาดใหม่
2542 - ปัจจุบัน	พัฒนาชุมชน	ให้คำแนะนำปรึกษา	ปรับปรุงการผลิต
2542	กศน.	วิทยากรฝึกอบรม	เทคนิค และวิธีการผลิต

ที่มา: จากการสำรวจ

กลุ่มฯ และคณะกรรมการกลุ่มทราบดีถึงนโยบายกองทุนหมู่บ้าน จากการประชุมกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านที่จัดให้มีการประชุมขึ้นทุกเดือน โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้แจ้งข่าวและประชาสัมพันธ์ให้ทราบ ซึ่งทางกลุ่มฯ ให้ความคิดเห็นว่าเป็นนโยบายที่ดี เนื่องจากสามารถกู้ยืมเงินได้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำคือประมาณร้อยละ 6 ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยทั้งในและนอกสถาบันการเงิน และเป็นแหล่งเงินกู้ของคนที่เข้าร่วมพักชำระหนี้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) การขอพักชำระหนี้กับ ธกส. ทำให้ผู้นั้นไม่สามารถขอกู้ยืมเงินกับธนาคารได้อีก สมาชิกกลุ่มฯ จึงหันมากู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านไปลงทุนในด้านต่างๆ แทน ซึ่งในปัจจุบันสมาชิกของกลุ่มฯ ได้รับอนุมัติเงินกู้จากกองทุนดังกล่าวแล้วทั้งหมด 10 คน

สำหรับนโยบายหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล กลุ่มฯ ทราบดีจากโทรทัศน์ และหลังจากนั้นเกษตรตำบลได้แจ้งให้ทราบและประสานงานเข้ามาที่กลุ่มฯ โดยตรง เพื่อให้นำสินค้าที่ผลิตได้ไปออกงานแสดงสินค้าที่กรุงเทพฯ และจังหวัดพะเยา ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ประธานเห็นว่านโยบายที่ทำให้กลุ่มฯ มีโอกาสขยายตลาดในอนาคต รวมถึงพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ให้ตรงกับความต้องการตลาดได้ เนื่องจากกลุ่มฯ มีโอกาสออกงานแสดงสินค้าตามที่ต่างๆ ทำให้เห็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ อื่นๆ ซึ่งกลุ่มฯ สามารถนำมาปรับปรุง และพัฒนาการผลิต

3.6 ศักยภาพการจัดการองค์กรของกลุ่มฯ

1. ในด้านครอบครัวของประธานไม่ว่าจะเป็นนายมูลและนายสินชัยลูกชาย มีส่วนช่วยให้กลุ่มฯ สามารถพัฒนาต่อไปได้อีก ทั้งด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสอนการผลิตให้กับสมาชิก ซึ่งการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นทำให้กลุ่มฯ สามารถที่จะขายสินค้าได้เพิ่มขึ้น ส่วนการสอนการผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มฯ มีโอกาสรับสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นได้เรื่อยๆ ส่งผลให้กลุ่มฯ สามารถขยายการผลิตเพิ่มขึ้นได้ในอนาคต

2. การจัดองค์กรยังขาดกรรมการฝ่ายตลาด ที่มีความรู้ และความสามารถ ซึ่งหากกลุ่มฯ สามารถสรรหาบุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าว มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และมีรถยนต์ที่อำนวยความสะดวกในการนำสินค้าไปขาย และติดต่อกับลูกค้า หรือหาตลาด กลุ่มฯ สามารถที่จะขยายตลาดเพิ่มขึ้นได้อีกในอนาคต

3. กลุ่มฯ มีการออมทรัพย์ภายในกลุ่ม โดยการหักเงินจากการผลิตสินค้าเป็นรายชิ้นทำให้กลุ่มฯ มีเงินสะสม และปล่อยกู้ให้กับสมาชิก ซึ่งการออมทรัพย์ของกลุ่มฯ ช่วยลดการพึ่งพาเงินจากภายนอก และผล

กำไรที่ได้จากเงินที่ฝากธนาคารและดอกเบี้ยเงินกู้ ยังนับเป็นผลกำไรให้กับสมาชิกตอนสิ้นปี ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการออมทรัพย์ของกลุ่มฯ ในลักษณะนี้จะส่งผลให้การรวมกลุ่มมีความยั่งยืนในอนาคต ขณะเดียวกันประธานกลุ่มที่มีอายุมากขึ้นได้คิดหรือสร้างตัวแทนกลุ่มขึ้นมารับตำแหน่งแทนในอนาคต

บทที่ 4

การผลิตและเทคโนโลยีการผลิต

4.1 ผลิตภัณฑ์

กลุ่มฯ ผลิตสินค้าจากผักตบชวาเป็นกลุ่มสินค้าประเภทกระเป๋าท่างๆ คือ กระเป๋าถือเครื่องวงกลม กระเป๋าถือทรงสี่เหลี่ยม กระเป๋าถือทรงหอยแครง กระเป๋าสะพายเครื่องวงกลมเล็ก กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม และกระเป๋าสะพายทรงรีลายตาข่ายและลายยกดอก (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.1-ก.4) ซึ่งแต่ละแบบจะแตกต่างกันไปตามขนาด (ตารางที่ 4.1) สำหรับการผลิตจะขึ้นอยู่กับความต้องการของพ่อค้าคนกลางที่เข้ามาสั่งให้ผลิตตามใบสั่งซื้อ

ตารางที่ 4.1 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

ผลิตภัณฑ์	ขนาดที่ผลิต (เซนติเมตร) (กว้าง x ยาว x สูง *)
กระเป๋าถือเครื่องวงกลม	เล็ก (33 x 20 x 23) ใหญ่ (35 x 25 x 28)
กระเป๋าถือทรงสี่เหลี่ยม	เล็ก (30 x 31 x 23) ใหญ่ (35 x 25 x 28)
กระเป๋าถือทรงหอยแครง	เล็ก (15 x 7 x 10) กลาง (20 x 10 x 16) ใหญ่ (30 x 15 x 25)
กระเป๋าสะพายเครื่องวงกลม	เล็ก (20 x 15 x 16)
กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม	เล็ก (30 x 30 x 37) ใหญ่ (38 x 38 x 31)
กระเป๋าสะพายทรงรีลายตาข่าย / ลายยกดอก	เล็ก (27 x 27 x 19) กลาง (32 x 22 x 21) ใหญ่ (36 x 25 x 27)

หมายเหตุ: * หมายถึง ความสูงจากฐานถึงปากกระเป๋า

ที่มา: จากการสำรวจ

4.2 การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิต

4.2.1 การบริหารการผลิต

การบริหารการผลิตของกลุ่มฯ ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของประธาน ทั้งนี้เพราะกลุ่มฯ ไม่มีคณะกรรมการที่รับผิดชอบในด้านนี้ เมื่อพ่อค้าติดต่อสั่งซื้อโดยตรงมาที่บ้านประธาน ประธาน และ/หรือ กรรมการกลุ่มฯ จะแจ้งการสั่งซื้อให้กับสมาชิกทราบและให้มารับสินค้าไปผลิต โดยประธานเป็นผู้กระจายการผลิตให้กับสมาชิกไปผลิตเองที่บ้าน ซึ่งพิจารณากระจายงานตามกำลังการผลิตและความถนัดของสมาชิกแต่ละคน จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่สามารถช่วยสมาชิกทำการผลิตได้ ตลอดจนสินค้าค้างส่งงวดก่อนหน้านี้ เพื่อให้ทันกับวันนัดส่งสินค้าให้กับพ่อค้าคนกลาง อย่างไรก็ตามหากเป็นช่วงที่มียอดการสั่งซื้อเข้ามาน้อยและให้ระยะเวลาการผลิตยาวนาน ประธานกลุ่มฯ จะกระจายการผลิตให้กับสมาชิกในสัดส่วนของชิ้นงานที่เท่ากัน สำหรับสินค้าที่ผลิตสมาชิกใช้เงินทุนตนเองทั้งหมด (ภาพที่ 4.1)

4.2.2 การวางแผนการผลิต

ประธานกลุ่มฯ เป็นผู้ทำหน้าที่วางแผนการผลิต โดยจะวางแผนภายหลังจากที่ลูกค้ามียอดการสั่งซื้อเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นการกระจายการผลิตและจัดซื้อวัตถุดิบที่ใช้ผลิต ซึ่งการผลิตของกลุ่มฯ เป็นการผลิตตามใบสั่งซื้อของพ่อค้าถึงร้อยละ 99 ส่วนที่เหลือร้อยละ 1 เป็นการผลิตเพื่อฝากขายและออกงานแสดงสินค้าสาเหตุที่กลุ่มฯ ผลิตตามใบสั่งซื้อเป็นหลักเนื่องจากกลุ่มฯ ต้องการหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์ เพราะผลิตภัณฑ์ผักตบชวาเก็บรักษาไม่ได้นานจากปัญหาเชื้อราโดยเฉพาะในฤดูฝน

ในปี 2544 กลุ่มฯ มีปริมาณการผลิตผลิตภัณฑ์ทั้งหมดจำนวน 2,418 ชิ้นต่อปี โดยผลิตกระเป๋าสะพายครึ่งวงกลมเล็กมากที่สุดถึง 480 ชิ้นต่อปี หรือร้อยละ 19.85 รองลงมาเป็นกระเป๋าดือครึ่งวงกลมขนาดเล็กจำนวน 360 ชิ้นต่อปี (ร้อยละ 14.89) และกลุ่มฯ ผลิตกระเป๋าทรงรีลายต่ำ/ลายดอกขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่น้อยที่สุดจำนวนเท่ากัน 60 ชิ้นต่อปี (ร้อยละ 2.48)

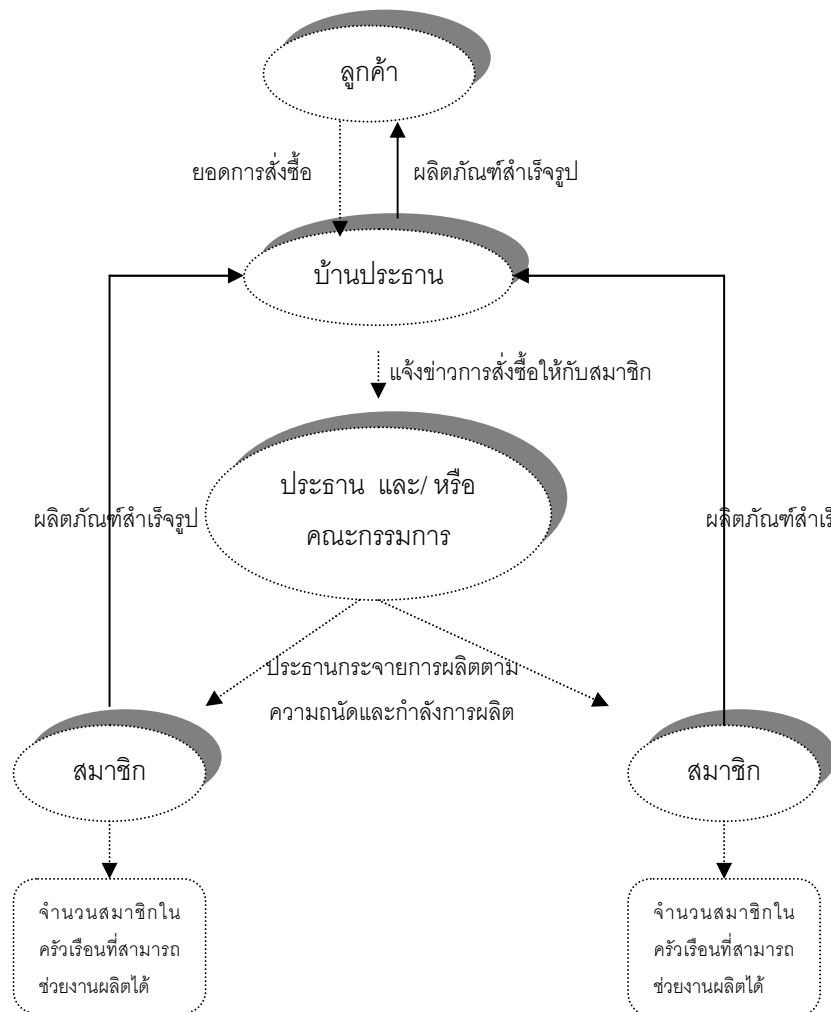
จากการสัมภาษณ์โดยให้ประธานกลุ่มฯ ประมาณกำลังการผลิตของสมาชิกทั้งหมด ถ้าหากทุกคนสามารถผลิตได้เต็มกำลัง กล่าวคือผลิตจำนวน 6 วันต่อสัปดาห์ หรือ 24 วันต่อเดือน แต่ละวันทำการผลิตวันละ 8 ชั่วโมง พบว่า ปริมาณที่ผลิตจริงต่ำกว่ากำลังการผลิตที่สมาชิกกลุ่มฯ สามารถผลิตได้ คือกลุ่มฯ สามารถผลิตกระเป๋าดือทรงหอยแครงขนาดเล็กได้มากที่สุดจำนวน 22,932 ชิ้นต่อปี รองลงมาเป็นกระเป๋าสะพายครึ่งวงกลมขนาดเล็กและกระเป๋าสายทรงรีลายต่ำ/ลายดอกขนาดเล็กผลิตได้จำนวนเท่ากัน 21,996 ชิ้นต่อปี และผลิตกระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยมได้น้อยที่สุดจำนวน 8,892 ชิ้นต่อปี (ตารางที่ 4.2) โดยช่วงเวลาที่มีการสั่งซื้อเข้ามามากที่สุด คือ ช่วงเดือนธันวาคม – มีนาคม (ตารางที่ 4.3) เป็นช่วงฤดูแล้งมีความชื้นน้อย ผลิตภัณฑ์ไม่มีปัญหาเรื่องเชื้อรา และสมาชิกกลุ่มฯ วางเว้นจากฤดูทำนาสามารถผลิตสินค้าได้มากกว่าช่วงอื่นๆ

4.3 การจัดหาปัจจัยการผลิต

4.3.1 วัตถุดิบ

วัตถุดิบหลัก

1. ผักตบชวา ก้านสด (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.5) ประธานกลุ่มฯ เป็นผู้จัดหาและสั่งซื้อจากชาวบ้านบ้านปากกวีวัน ผู้ขายเป็นผู้รับภาระค่าขนส่ง การซื้อแต่ละครั้งจะซื้อในปริมาณมากและแจกจ่ายให้กับสมาชิกตามความต้องการหรือยอดการผลิตของสมาชิกแต่ละราย ช่วงที่มีการซื้อและกักตุนไว้มากคือช่วงเดือนธันวาคม-มีนาคม ยอดการซื้อในแต่ละเดือนประมาณ 200,000 - 300,000 ก้าน เพราะเป็นช่วงที่ผักตบชวามีก้านขาวและยาวกว่าฤดูฝน ผิวมันมาก เมื่อนำมาสานผลิตภัณฑ์มีปัญหาเรื่องเชื้อราเล็กน้อย ซึ่งในช่วงเดียวกันนี้มียอดการสั่งซื้อเข้ามามาก สำหรับช่วงเดือนอื่นๆ มียอดการสั่งซื้อประมาณ 100,000 ก้าน ราคาขาย 100 ก้าน 7 บาท และประธานกลุ่มฯ จะขายต่อให้กับสมาชิกในราคาเดียวกัน

แผนภาพที่ 4.1 การบริหารและการวางแผนการผลิต

ตารางที่ 4.2 ปริมาณการผลิตในปี 2544 และกำลังการผลิตของกลุ่มฯ

ผลิตภัณฑ์	ขนาดที่ผลิต	จำนวนที่ผลิตในปี 2544 (ใบ/ปี)	กำลังการผลิตของสมาชิกแต่ละราย (ใบ/เดือน)	กำลังการผลิตของกลุ่มฯ (ใบ/ปี)
กระเป๋าดึงเครื่องวงกลม	เล็ก	365	17	7,956
	ใหญ่	245	11	5,148
กระเป๋าดึงทรงสี่เหลี่ยม	เล็ก	245	15	7,020
	ใหญ่	245	10	4,680
กระเป๋าดึงทรงหอยแครง	เล็ก	101	25	11,700
	กลาง	95	18	8,424
	ใหญ่	101	12	5,616
กระเป๋าสะพายเครื่องวงกลม	เล็ก	485	23	10,764
กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม	เล็ก	101	12	5,616
	ใหญ่	185	8	3,744
กระเป๋าสะพายทรงรีลายดำ / ลายยกดอก	เล็ก	65	13	6,084
	กลาง	65	17	7,956
	ใหญ่	185	12	5,616
รวม		2,418	193	90,324

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.3 ช่วงระยะเวลาการผลิตและกำลังการผลิตที่กลุ่มสามารถผลิตสินค้า

ผลิตภัณฑ์	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
กระเป๋าดึงเครื่องวงกลม	←											→
กระเป๋าดึงทรงสี่เหลี่ยม	←											→
กระเป๋าดึงทรงหอยแครง	←											→
กระเป๋าสะพายเครื่องวงกลม	←											→
กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม	←											→
กระเป๋าสะพายทรงรีลายดำ / ลายยกดอก	←											→

หมายเหตุ: ——— หมายถึง ยอดการสั่งซื้อมาก
 หมายถึง ยอดการสั่งซื้อน้อย
 - - - - หมายถึง ยอดการสั่งซื้อปกติ

ที่มา: จากการสำรวจ

วัตถุดิบรอง

1. สีย้อม (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.6) ใช้สำหรับย้อมผักตบชวา ก้านแห้งที่ตัดเป็นเส้นคล้ายเส้นตอกเรียบร้อยแล้ว ประธานเป็นผู้จัดซื้อจากตลาดในหมู่บ้าน หรือพ่อค้าที่เข้ามาเร่ขายในหมู่บ้าน ซึ่งจัดซื้อก็ต่อเมื่อใกล้จะหมดหรือหมดลง โดยซื้อเป็นกล่องใหญ่จากพ่อค้าเร่ในราคากล่องละ 540 บาท ซึ่งจะมีกล่องเล็กทั้งหมด 12 กล่อง เฉลี่ยราคากล่องละ 45 บาท ถ้าซื้อปลีกจากร้านค้าในหมู่บ้านมีราคาสูงถึงกล่องละ 55 บาท สีย้อมกล่องเล็กสามารถย้อมผักตบชวาได้ประมาณ 500 ก้าน ประธานคิดราคาจากสมาชิกในราคาเดียวกับที่ซื้อมา

2. กำมะถัน (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.7) ใช้สำหรับอบผักตบชวา ก้านแห้ง สมาชิกแต่ละรายจะจัดหาเองและมีการซื้อทุกเดือน ส่วนใหญ่ซื้อจากตลาดในหมู่บ้าน กิโลกรัมละ 40 บาท ช่วงที่มีการผลิตมากในเดือนธันวาคม – มีนาคม สมาชิกแต่ละรายใช้กำมะถันในการผลิตเฉลี่ยประมาณ 2 กิโลกรัมต่อเดือน เดือนอื่นๆ จะใช้ประมาณ 1 กิโลกรัม กำมะถัน 100 กรัม อบผักตบชวาได้ประมาณ 600 ก้าน

3. ผักตบชวาเส้นเปีย (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.8) ใช้สำหรับสานผลิตภัณฑ์ร่วมกับผักตบชวา ก้านแห้ง หรือเส้นผักตบชวา สมาชิกแต่ละรายจัดหาเองซื้อจากชาวบ้านบ้านสันกว๊าน ช่วงเดือนธันวาคม – มีนาคม ใช้เดือนละ 2 มัด ช่วงอื่นๆ เฉลี่ยเดือนละ 1 มัด แต่จะมีความยาวประมาณ 50 วา หรือประมาณ 100 เมตร ราคา 55 บาท ผู้ขายเป็นผู้จัดส่ง วัตถุดิบชนิดนี้สมาชิกจะไม่ซื้อกักตุนไว้ เนื่องจากหากทิ้งไว้นานมีโอกาสเกิดเชื้อรา

4. ถ่านไม้ (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.9) เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเผาไหม้กำมะถันในขั้นตอนของการอบ สมาชิกแต่ละรายเป็นผู้จัดหา ซื้อจากชาวบ้านในหมู่บ้านปีละ 1 กระสอบ (กระสอบใส่ข้าวเปลือกสีน้ำตาล) ราคากะสอบละ 150 บาท จ่ายเป็นเงินสดผู้ขายเป็นผู้รับภาระค่าขนส่ง

5. แลคเกอร์ (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.10) ใช้สำหรับเคลือบเงาผลิตภัณฑ์ให้สวยงามและสามารถช่วยป้องกันเชื้อราได้ระดับหนึ่ง และใช้ทาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของลูกค้าที่เข้ามาสั่งซื้อเท่านั้น สมาชิกแต่ละรายจัดซื้อเองตามร้านค้าในหมู่บ้าน เฉลี่ยเดือนละ 1 กระป๋อง ราคา 95 บาท

6. เกลือแกง ใช้สำหรับเป็นส่วนผสมในน้ำสำหรับย้อมสีเส้นผักตบชวา ใช้ประมาณ 1 ช้อนแกงต่อน้ำประมาณ 3 ลิตร ย้อมเส้นผักตบชวาได้ประมาณ 500 เส้น ใช้ในการผลิตปีละประมาณ 2 กระสอบ ราคา 15 บาท และ/หรือ จัดซื้อใหม่เมื่อหมด ซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้าน และประธานกลุ่มฯ เป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่าย แต่ใช้ผลิตให้กับสมาชิกทั้งหมด 39 ราย

7. น้ำส้มสายชู ใช้ผสมน้ำล้างเส้นผักตบชวาที่ย้อมสีเรียบร้อยแล้ว ใช้ประมาณ 1 ช้อนแกงต่อน้ำ 20 ลิตร ใช้ในการผลิตปีละประมาณ 3 ขวด ขนาด 750 ซีซี ราคา 35 บาท และ/หรือ จัดซื้อใหม่เมื่อหมดลง ซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้าน และประธานกลุ่มฯ เป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่าย แต่ใช้ผลิตให้กับสมาชิกทั้งหมด 39 ราย

8. ยางรัด ใช้สำหรับรัดผักตบชวา ก้านดิบตากแดด สมาชิกซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้านในราคา 50 บาทต่อกิโลกรัม มีทั้งหมดประมาณ 1,500 เส้น ใช้ในการผลิตปีละประมาณ 1 กก. และ/หรือ จัดซื้อใหม่เมื่อหมดลง

ตารางที่ 4.4 การจัดหมวดหมู่ผลิตภัณฑ์ในการผลิต

วัตถุดิบ	หน่วย	ราคาหน่วย (บาท/หน่วย)	แหล่งที่มาของวัตถุดิบ	ความถี่ (ครั้ง/เดือน)	ปริมาณการใช้ ซื้อ/ครั้ง	ปริมาณการใช้ ซื้อ/ปี	การชำระเงิน	วิธีการขนส่ง	ค่าขนส่ง (บาท)
ผลิตภัณฑ์กั้นดิน ¹ ธ.ค. - มี.ค. เม.ย. - พ.ย.	ก้าน	7/100	บ้านพักสวน	4	62,500	1,000,000	สด	ผู้ขายจัดส่ง	-
	"	"	"	"	25,000	800,000	"	"	-
สีส้ม ¹	กล่อง*	540	พ่อค้าเร่ ร้านค้าในหมู่บ้าน	1*	1	2	สด	ขนส่งเอง	-
กัมมะถัน ² ธ.ค. - มี.ค. เม.ย. - พ.ย.	กิโลกรัม	40	ร้านค้าในหมู่บ้าน	1	2	8	สด	ขนส่งเอง	-
	"	"	"	"	1	8	"	"	-
ผลิตภัณฑ์วัสดุสำเร็จรูป ² ธ.ค. - มี.ค. เม.ย. - พ.ย.	เมตร	1.82	บ้านพักสวน	1	200	800	สด	ผู้ขายจัดส่ง	-
	"	"	"	1	100	800	"	"	-
ถ่านไม้ ²	กระสอบ	150	จากสวนบ้าน	1*	1	1	สด	ผู้ขายจัดส่ง	-
แลคเกอร์ ¹	กระป๋อง	95	ร้านค้าในหมู่บ้าน	1	1	12	"	ขนส่งเอง	-
เกลือแกง	ห่อแกล	15	"	1**	1	1	"	"	-
น้ำส้มสายชู	ห่อแกล	35	"	1**	1	1	"	"	-
ยางรัด	กิโลกรัม	50	"	1**	1	1	"	"	-

หมายเหตุ: ¹ หมายถึง ภาระงานเป็นผู้จัดหาและขายต่อให้สมาชิกในราคาเดียวกัน

² หมายถึง สมมติว่าแต่ละรายจัดหาเอง

* หมายถึง จัดซื้อปีละครั้ง

** หมายถึง จัดซื้อปีละครั้ง และ/หรือเมื่อหมดลง

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.5 ช่วงเวลาในการจัดหาปัจจัยการผลิต

ปัจจัยการผลิต	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ผักตบชวาก้านดิบ	←											→
สีย้อม	←											→
กำมะถัน	←											→
ผักตบชวาส้มสุก	←											→
ถ่านไม้	←											→
แอลกอฮอล์	←											→
เกลือแกง	←											→
น้ำส้มสายชู	←											→
ยางรัด	←											→

หมายเหตุ หมายถึง ช่วงที่มีการซื้อและกักตุนเก็บไว้มาก

..... หมายถึง ช่วงที่มีการจัดซื้อปกติ

ที่มา: จากการสำรวจ

4.3.2 วัสดุและอุปกรณ์การผลิต

วัสดุ ที่ใช้ในการผลิต สมาชิกแต่ละรายเป็นผู้จัดหาเอง ซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้านจ่ายชำระเป็นเงินสดและขนส่งเอง วัสดุที่มีอายุการใช้งานไม่เกิน 1 ปี และจัดซื้อปีละครั้ง ได้แก่ ไม้บรรทัด เข็มหมุด ถุงพลาสติก มิดโคน ตะปู (ภาคผนวก ก รูปที่ ก. 11) และจานรองถ่านไม้ (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.9) แสดงรายละเอียดในภาคผนวก ข และ ค และใช้ในการผลิตดังนี้

1. ไม้บรรทัด ใช้สำหรับวัดขนาดผลิตภัณฑ์ที่ผลิต สมาชิกทุกคนมีใช้ในการผลิตจำนวน 1 อัน ซื้อมาในราคาอันละ 5 บาท
2. เข็มหมุด ใช้ยึดผลิตภัณฑ์ขณะที่สานติดกับพิมพ์โฟม ไม่ให้ขยับหรือเคลื่อนที่ขณะสาน ผลิตภัณฑ์ทำให้สานผลิตภัณฑ์มีรูปทรงที่สวยงาม สมาชิกใช้ในการผลิตประมาณ 12 เล่ม ซื้อมาในราคา 10 บาท
3. มิดโคน ใช้สำหรับตัดเส้นผักตบชวาทหลังจากสานผลิตภัณฑ์เรียบร้อยแล้ว สมาชิกแต่ละรายจัดซื้อ 6 เดือนต่อด้าม ในราคาด้ามละ 2 บาท หรือคิดเป็นค่าใช้จ่าย 4 บาทต่อปี
4. ตะปู ใช้สำหรับยึดผลิตภัณฑ์เข้ากับพิมพ์ไม้ในขณะที่สานไม่ให้เคลื่อนที่ ซึ่งทำให้การสานผลิตภัณฑ์มีรูปทรงที่สวยงาม ตะปูที่ใช้ในการผลิตสมาชิกได้มาวัสดุเหลือใช้จากกิจกรรมอื่นๆ และนำมาใช้ในการผลิตผักตบชวาทอีกต่อหนึ่ง ในการผลิตตะปูทั้งหมดจำนวน 10 เล่ม สมาชิกมีมูลค่าราคา 3 บาท
5. จานรองถ่านไม้ ใช้ผลิตในขั้นตอนของการอบผักตบชวา สมาชิกได้มาจากวัสดุเหลือใช้และตีมูลค่าในราคาใบละ 1 บาท
6. กระสอบฟางและพลาสติก ใช้สำหรับปิดฝาเตาอบขณะอบผักตบชวาทด้วยกำมะถัน เพื่อไม่ให้กำมะถันระเหยออกได้ง่าย และใช้วัสดุเหลือใช้ ประสิทธิภาพมูลค่าประมาณ 10 บาท สมาชิกทุกคนใช้ร่วมกัน

สำหรับการจัดหาและช่วงเวลาในการจัดหาแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.4 และ 4.5

อุปกรณ์การผลิต ทุกชนิดสมาชิกเป็นผู้จัดหาเอง (ตารางที่ 4.6) มีรายละเอียดดังนี้

1. พิมพ์ไม้ (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.20) ใช้สำหรับสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ที่มีรูปทรงเป็นเหลี่ยม เช่น ทรงสี่เหลี่ยม ทำให้การสานขึ้นรูปบริเวณมุมของผลิตภัณฑ์สวยงาม สมาชิกส่วนใหญ่ซื้อจากนายมูล สามีนางดา ประธานกลุ่มฯ แต่สมาชิกบางรายผลิตขึ้นมาใช้เอง โดยดูต้นแบบมาจากของนายมูล นายมูลขายพิมพ์ในราคาตัวละ 50-80 บาท ขึ้นอยู่กับขนาด โดยส่วนใหญ่พิมพ์แต่ละแบบสมาชิกจะใช้ในการผลิตเพียง 3 ปี จึงเปลี่ยนแบบพิมพ์ใหม่ตามคำสั่งซื้อของพ่อค้า ซึ่งสืบเนื่องมาจากความต้องการของตลาดอีกต่อหนึ่ง

2. พิมพ์โฟม ใช้สำหรับสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ที่ส่วนฐานมีลักษณะโค้งกลม เช่น กระเป๋าทือและกระเป๋าสะพายครึ่งวงกลม สมาชิกจัดหาและซื้อในราคาเดียวกับพิมพ์ไม้ แต่อายุการใช้งานสั้นกว่าพิมพ์ไม้เพียงประมาณปีครึ่ง ทั้งนี้เพราะตัวพิมพ์จะเปื่อยยุ่ยจากการใช้เข็มหมุดแทงและยึดผลิตภัณฑ์ในขณะสานขึ้นรูป

6. สายวัด ใช้วัดขนาดผลิตภัณฑ์ และความยาวเส้นเปียสายกระเป๋าสานที่สมาชิกผลิตเอง สมาชิกมีใช้ในการผลิตจำนวน 1 อัน ซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้านในราคาอันละ 40 บาท อายุการใช้งานประมาณ 5 ปี

7. เข็มเย็บกระสอบ ใช้เย็บขอบปากผลิตภัณฑ์และต่อสายกระเป๋ากับตัวผลิตภัณฑ์ สมาชิกซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้านในราคาเล่มละ 15 บาท อายุการใช้งานประมาณ 5 ปี

8. กรรไกร สำหรับตัดเส้นผักตบชวา (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.18) ซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้านในราคาตัวละ 20 บาท อายุการใช้งานประมาณ 5 ปี

9. ค้อน สำหรับตอกตะปูยึดผลิตภัณฑ์เข้ากับพิมพ์ไม้ สมาชิกซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้านในราคาตัวละ 100 บาท อายุการใช้งานประมาณ 10 ปี

10. กระบอกฉีดน้ำ ใช้ฉีดพรมน้ำขณะที่สานขึ้นรูป ช่วยให้การสานได้ง่ายและเส้นผักตบชวียึดติดกันมากขึ้น สมาชิกซื้อจากร้านค้าในหมู่บ้านในราคาอันละ 35 บาท อายุการใช้งานประมาณ 2 ปี

11. เครื่องรีดผักตบชวา สมาชิกใช้รีดเส้นผักตบชวาก้านแห้งให้เรียบแบน เพื่อใช้เป็นเส้นยืนในการสานขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์ชนิดนี้มาจากเครื่องรีดเมล็ดฝ้ายสมัยโบราณ ประธานกลุ่มฯ ติมูลค่าเครื่องละ 200 บาท อายุการใช้งานประมาณ 30 ปี

12. เตอบ ใช้สำหรับอบผักตบชวา กลุ่มฯ มีเพียง 1 เตอ สามารถอบผักตบชวาจำนวน 600 ก้านต่อครั้ง สมาชิกทุกคนใช้ร่วมกัน ตั้งอยู่ที่บ้านของประธาน ก่อสร้างด้วยมูลค่า 600 บาท อายุการใช้งานประมาณ 20 ปี

13. เตออังโล่ ใช้สำหรับต้มน้ำย้อมสีเส้นผักตบชวา ประธานเป็นผู้ทำหน้าที่ย้อมให้กับสมาชิกกลุ่มฯ ทุกราย และใช้เตอที่บ้านของประธาน ซึ่งเตอนี้ประธานใช้ร่วมกับการหุงต้มอาหารในครัวเรือน ซื้อมาในราคาเตอละ 150 บาท มีอายุการใช้งานประมาณ 3 ปี ดังนั้นจึงนำมาคิดคำนวณต้นทุนเพียงร้อยละ 10 ของค่าเสื่อมแต่ละปี และเตอนี้ใช้ย้อมในการผลิตของสมาชิกกลุ่มฯ ทุกคน

4.3.3 บรรจุภัณฑ์

สมาชิกกลุ่มฯ ใช้ ถุงพลาสติกสีดำ (ถุงขยะ) ขนาด 40 x 80 เซนติเมตร สำหรับเก็บรักษาผักตบชวาอบแห้งไม่ให้ถูกความชื้น เพราะเมื่อถูกความชื้นแล้วจะขึ้นรา สมาชิกกลุ่มฯ จัดซื้อเองจากร้านค้าในหมู่บ้านปีละครั้ง ในราคาใบละ 6 บาท สมาชิกแต่ละคนมีใช้ในการผลิตประมาณ 4 ใบ

ส่วนบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มฯ ไม่ได้ใช้ เนื่องจากการผลิตตามยอดการสั่งซื้อและพ่อค้ามารับเอง โดยรับสินค้าเป็นชิ้นไปเลย จึงทำให้กลุ่มฯ ไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ สำหรับสินค้าฝากขายที่ร้าน ทางร้านที่ฝากขายเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายบรรจุภัณฑ์ทั้งหมด

4.3.4 การตรวจสอบคุณภาพและการเก็บรักษาปัจจัยการผลิต

การตรวจสอบคุณภาพปัจจัยการผลิต

การตรวจสอบคุณภาพปัจจัยการผลิตของกลุ่มฯ โดยเฉพาะผักตบชวาซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก ประธานกลุ่มฯ เป็นผู้จัดซื้อและตรวจสอบคุณภาพ ในการตรวจสอบจะดูถึงขนาดและความยาวของก้าน ความมันของผิว เพราะถ้าก้านใหญ่และยาวเมื่อนำมาตัดเป็นเส้นจะทำให้ได้เส้นยาวสม่ำเสมอ สานผลิตภัณฑ์ได้สวยงาม และช่วงใดผักตบชวาที่มีคุณภาพดังกล่าว ประธานจะซื้อมากกว่าปกติ แต่ถ้าก้านสั้นก็จะลดการสั่งซื้อลง สำหรับแบบพิมพ์ผู้ที่ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานของแบบพิมพ์ คือ นายมูลสามีนางดา เพราะนายมูลเป็นผู้ทดลองทำแบบใหม่เป็นคนแรก เพื่อให้ประธานเป็นผู้ทดลองสานผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ๆ หากผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความสวยงาม ขนาดพอดีกับที่ต้องการ สมาชิกกลุ่มฯ สามารถสั่งซื้อได้จากนายมูล หรือมาดูแบบและวัดขนาดแล้วไปทำเองที่บ้าน สำหรับปัจจัยการผลิตอื่นๆ กลุ่มฯ ไม่มีการตรวจสอบคุณภาพแต่อย่างใด

การเก็บรักษาปัจจัยการผลิต

การเก็บรักษาปัจจัยการผลิตของกลุ่มฯ มีการเก็บรักษาที่ไม่ยุ่งยากมากนัก ทั้งนี้เพราะกลุ่มฯ ไม่มีการซื้อวัตถุดิบมากักตุนหรือเก็บรักษาไว้ในปริมาณมาก กล่าวคือ จะซื้อให้เพียงพอกับการผลิตในแต่ละเดือนตามยอดการสั่งซื้อที่มีเข้ามาเท่านั้น

การเก็บรักษาผักตบชวาก้านแห้งที่อบเรียบร้อยแล้ว สมาชิกเก็บไว้ในถุงพลาสติกสีดำ (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.17) เพื่อป้องกันความชื้นในอากาศ และเชื้อรา ที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่วัตถุดิบได้ หากพบว่าก้านผักตบชวามีเชื้อราสมาชิกลำเอียงมาใช้เป็นเส้นยืนในการสานผลิตภัณฑ์ ส่วนแบบพิมพ์เก่า (ภาคผนวก ก รูปที่ ก.20) ที่ไม่ใช้ในการผลิตแล้วและผักตบชวาเส้นเปีย สมาชิกจัดเก็บไว้ในพื้นที่ว่างมุมบ้านของบ้านที่ไม่ใช้ทำประโยชน์ สำหรับสีย้อม กำมะถัน และแลคเกอร์เก็บไว้ในสูงห่างจากมือเด็ก ส่วนถ่านไม้ใช้กระสอบป่าน (กระสอบบรรจุข้าวสีน้ำตาล) เป็นบรรจุภัณฑ์ในการเก็บรักษา เพราะผู้ขายใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ครั้งแรกตั้งแต่ซื้อมา เก็บรักษาโดยการกองไว้ใต้ถุนบ้าน

ตารางที่ 4.6 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต

วัสดุและอุปกรณ์	จำนวน	ราคา (บาท)	แหล่งที่มา	ปีที่ได้มา (พ.ศ.)	อายุการใช้ งาน(ปี)	ลักษณะการ ใช้งาน
ไม้บรรทัด	1	5	ร้านค้าในหมู่บ้าน	2544	1	วัดขนาดผลิตภัณฑ์
เข็มหมุด	1	10	"	"	1	ยึดผลิตภัณฑ์กับพิมพ์โฟม
ถุงพลาสติก*	1	24	"	"	1	เก็บรักษาผักตบชวา
มีดโกน	1	4	"	"	1	ตัดผักตบชวาที่สานผลิตภัณฑ์
ตะปู	1	3	"	"	1	ยึดผลิตภัณฑ์กับพิมพ์ไม้
จานรองถาดไม้	1	1			1	รองฐานไม้อบผักตบชวา
กระสอบฟาง และพลาสติก	10	1	วัสดุเหลือใช้	"	1	คลุมเตาเผาป้องกันกัมมันต ระเหยออก
พิมพ์ไม้หรือโฟม	5	50-80	ซื้อหรือผลิตเอง	2542	3 , 1.5	ขึ้นรูปผลิตภัณฑ์
สายวัด	1	40	ร้านค้าในหมู่บ้าน	2543	5	วัดขนาดผลิตภัณฑ์
เข็มเย็บกระสอบ	1	15	"	2543	5	ต่อสายสะพาย
กรรไกร	1	20	"	2543	5	ตัดเส้นผักตบชวา
ค้อน	1	100	"	2542	10	ขึ้นรูปผลิตภัณฑ์
กระบอกลัดน้ำ	1	35	"	2542	2	ฉีดเส้นผักตบชวา
เครื่องรีด	1	200	ผลิตเอง	2530	30	รีดเส้นผักตบชวา
เตาอบ	1	600	ผลิตเอง	2541	20	อบผักตบชวา
เตาอังโล่	1	150	ร้านค้าในหมู่บ้าน	2542	5	ต้มน้ำย้อมสีเส้นผักตบชวา

หมายเหตุ: * บรรจุภัณฑ์ของวัตถุดิบ

ที่มา: จากการสำรวจ

4.4 แรงงานและการจ้างงาน

4.4.1 การใช้แรงงานในการผลิต

การผลิตของกลุ่มฯ เป็นการกระจายงานให้กับสมาชิกทำที่บ้านของตนเอง ซึ่งแรงงานที่ใช้โดยส่วนใหญ่เป็นตัวสมาชิกเอง แต่การทำงานที่บ้านของตนเองทำให้สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสได้ช่วยผลิตสินค้าด้วย เมื่อยามว่างเว้นจากภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบ หรือช่วงที่ดูโทรทัศน์ งานที่ช่วยเป็นงานเกี่ยวกับ ทำพิมพ์ การตัดเส้น ผักตบชวาเพื่อเตรียมสานผลิตภัณฑ์ สานห่วงกระเป๋าก็กอ เปียเส้นผักตบชวาทำเป็นสายกระเป๋าก็กอ หรือสานผลิตภัณฑ์ในบางครั้ง (ตารางที่ 4.7)

4.4.2 การจ้างงาน

แรงงานที่ทำการผลิตสินค้าของกลุ่มฯ ทั้งตัวสมาชิกและคนในครอบครัวที่ช่วยงานได้รับค่าตอบแทนเป็นรายชิ้น และได้รับเงินภายหลังจากกลุ่มฯ ส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้าเรียบร้อยแล้ว เพราะสินค้าส่วนใหญ่ขายให้กับพ่อค้าคนกลางและขายเป็นเงินสด

ตารางที่ 4.7 การใช้แรงงานในการผลิต

ลักษณะหน้าที่	แรงงานที่ใช้			ค่าตอบแทนที่ได้รับ
	สมาชิก	คนในครอบครัว		
		ชาย	หญิง	
ทำพิมพ์		*		สมาชิกและคนในครอบครัวได้รับค่าตอบแทนเป็นรายชิ้น
สานผลิตภัณฑ์	*	**	**	
ตัดเส้นผักตบชวา	*	-	**	
สานห่วงกระเป๋าทู	*	**	**	
เปียสายกระเป๋าทู	*	**	**	

หมายเหตุ: * หมายถึง ทำเป็นประจำ

** หมายถึง ทำเป็นบางครั้ง

ที่มา: จากการสำรวจ

4.5 ต้นทุนและผลตอบแทน

ในหัวข้อนี้จะทำวิเคราะห์ให้เห็นถึงการคิดต้นทุนการผลิตและส่วนต่างที่ได้รับจากการขายสินค้า ซึ่งต้นทุนการผลิตมี 3 ลักษณะ คือ 1) ต้นทุนที่สมาชิกคิดโดยการประมาณต้นทุนการผลิตรวม ซึ่งคิดมาจากแรงงานในการผลิตและวัตถุดิบที่จ่ายเป็นเงินสดเท่านั้น 2) ต้นทุนกลุ่มฯ เป็นราคาที่รับซื้อจากสมาชิก 3.) ต้นทุนจากการวิเคราะห์คิดจากต้นทุนเงินสด ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ ที่เกิดจากการผลิตของสมาชิกทั้งหมด

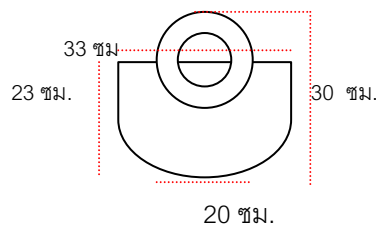
จากการวิเคราะห์ พบว่า ต้นทุนรวมทั้งหมดในการผลิตสินค้าทุกชนิดประกอบด้วยต้นทุนแรงงานที่ไม่เป็นเงินสดในสัดส่วนที่สูงสุด รองลงมาเป็นต้นทุนเงินสดในส่วนของค่าใช้จ่ายผักตบชวา สำหรับส่วนต่างที่กลุ่มฯ ได้รับเหนือต้นทุนที่รับซื้อจากสมาชิกทั้งการขายส่งและปลีกจำนวน 5 และ 10 บาทต่อชิ้น (ภาคผนวก ข และ ค) โดยผลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.8 มีรายละเอียดดังนี้

กระเป๋าทูครึ่งวงกลมขนาดเล็ก มีขนาดปากและฐานของกระเป๋ากว้าง 33 และ 20 เซนติเมตร มีความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 23 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงห่วงถือด้านบนสุดมีความสูงเท่ากับ 30 เซนติเมตร ในการผลิตจะใช้ผักตบชวาทั้งหมด 200 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 20 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 60 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 65 บาท และขายปลีกในราคา 70 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 40 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 66.67 ของราคาที่ได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 102.39 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 28.22 บาท หรือร้อยละ 27.56 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 71.17 บาท หรือร้อยละ 72.44 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 31.78 บาทหรือร้อยละ 52.97 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน

ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -12.83 -41.09 และ -42.39 บาท หรือร้อยละ 21.39 68.49 และ 70.66 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาของกลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 65 และ 70 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 45 บาท หรือร้อยละ 69.23 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 36.78 บาท หรือร้อยละ 56.59 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -7.83 -36.09 และ -37.39 บาท หรือร้อยละ 12.05 55.53 และ 57.53 ตามลำดับ

ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 50 บาท หรือร้อยละ 71.43 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 41.78 บาท หรือร้อยละ 59.69 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -2.83 -31.09 และ -32.39 บาท หรือร้อยละ 4.05 44.42 และ 46.28 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

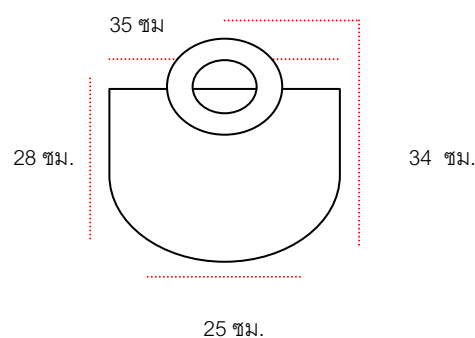

กระเป๋าทอครึ่งวงกลมขนาดใหญ่ มีขนาดปากและฐานของกระเป๋ากว้าง 35 และ 25 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 28 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงห่วงถือด้านบนสุดมีความสูงเท่ากับ 34 เซนติเมตร ใช้ผักตบชวาในการผลิตทั้งหมด 320 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 40 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 95 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 100 บาท และขายปลีกในราคา 110 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 55 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 57.89 ของราคาที่ได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 151.70 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 39.71 บาท หรือร้อยละ 26.18 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 111.98 บาท หรือร้อยละ 73.82 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 55.29 บาทหรือร้อยละ 58.20 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -14.87 -54.65 และ -56.70 บาท หรือร้อยละ 15.65 57.52 และ 59.68 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาของกลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 100 และ 110 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 60 บาท หรือร้อยละ 60 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 60.29 บาท หรือร้อยละ 60.29 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุน

แรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -9.87 -49.65 และ -51.70 บาท หรือร้อยละ 9.87 49.65 และ 51.70 ตามลำดับ

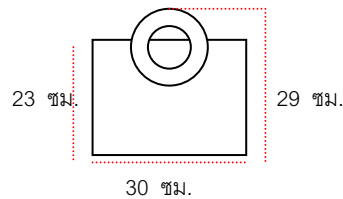
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 70 บาท หรือร้อยละ 63.64 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 70.29 และ 0.13 บาท หรือร้อยละ 63.64 และ 0.12 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -39.64 และ -41.70 บาท หรือร้อยละ 36.04 และ 37.91 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าทองสีเหลี่ยมขนาดเล็ก ขนาดปากและฐานของกระเป๋ากว้าง 30 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 23 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงห่วงด้านบนสุดมีความสูงเท่ากับ 29 เซนติเมตร ในการผลิตจะใช้ผักตบชวาทั้งหมด 200 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 50 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 80 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 85 บาท และขายปลีกในราคา 90 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 30 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 37.50 ของราคาที่เป็นสมาชิกได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 99.08 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 16.53 บาท หรือร้อยละ 16.68 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 82.56 บาท หรือร้อยละ 83.32 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 63.47 บาทหรือร้อยละ 79.34 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -1.17 -17.75 และ -19.08 บาท หรือร้อยละ 1.46 22.18 และ 23.86 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาของกลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 85 และ 90 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 35 บาท หรือร้อยละ 41.18 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 68.47 และ 3.83 บาท หรือร้อยละ 80.65 และ 4.51 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -12.08 และ -14.08 หรือร้อยละ 15 และ 16.57 ตามลำดับ

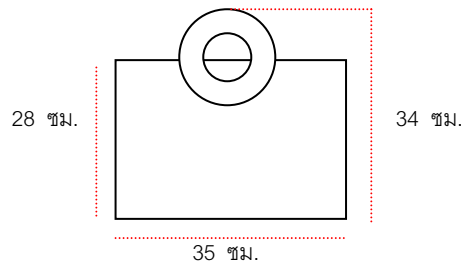
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 40 บาท หรือร้อยละ 73.47 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 73.47 และ 8.83 บาท หรือร้อยละ 81.64 และ 9.81 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -7.75 และ -9.08 บาท หรือร้อยละ 8.61 และ 10.09 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ขนาดปากและฐานของกระเป๋ากว้าง 35 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 28 เซนติเมตร หรือจากฐานจนห้วงถือด้านบนสุดมีความสูงเท่ากับ 34 เซนติเมตร ใช้ผักตบชวาในการผลิตทั้งหมด 320 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 70 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 110 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 115 บาท และขายปลีกในราคา 125 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 40 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 36.36 ของราคาที่ได้สมาชิกได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 148.05 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 26.28 บาท หรือร้อยละ 17.75 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 121.76 บาท หรือร้อยละ 82.25 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 83.72 บาทหรือร้อยละ 76.11 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -9.87 -36.22 และ -38.05 บาท หรือร้อยละ 8.97 32.93 และ 34.59 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาที่กลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 115 และ 125 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 45 บาท หรือร้อยละ 39.13 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 88.72 บาท หรือร้อยละ 77.15 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -4.87 -31.22 และ -33.05 บาท หรือร้อยละ 4.23 27.15 และ 28.74 ตามลำดับ

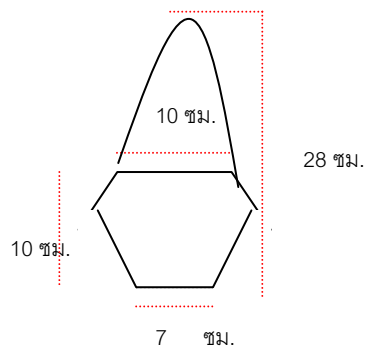
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 55 บาท หรือร้อยละ 44 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 98.72 และ 5.13 บาท หรือร้อยละ 78.98 และ 4.11 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -21.22 และ -23.05 บาท หรือร้อยละ 16.98 และ 18.44 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าทรงหอยแครงขนาดเล็ก ปากและฐานของกระเป๋ามีความกว้าง 15 และ 7 เซนติเมตร พับปากบีบเข้าเล็กน้อยเพื่อให้เป็นทรงหอยแครง ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 10 เซนติเมตร หรือจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุดยาว 28 เซนติเมตร ใช้ผ้าทอขาวที่เป็นก้านในการผลิตทั้งหมด 30 ด้าน และผ้าทอขาวเส้นเปียประมาณ 5 วา หรือประมาณ 10 เมตร สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 20 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 35 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 40 บาท และขายปลีกในราคา 45 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 15 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 42.86 ของราคาที่ได้สมาชิกได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 60.05 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 8.51 บาท หรือร้อยละ 14.17 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 51.54 บาท หรือร้อยละ 85.83 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 26.49 บาทหรือร้อยละ 75.70 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -15.93 -24.46 และ -25.05 บาท หรือร้อยละ 45.50 69.87 และ 71.56 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาของกลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 40 และ 45 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 20 บาท หรือร้อยละ 50 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 31.49 บาท หรือร้อยละ 78.73 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -10.93 -19.46 และ -20.05 บาท หรือร้อยละ 27.31 48.64 และ 50.12 ตามลำดับ

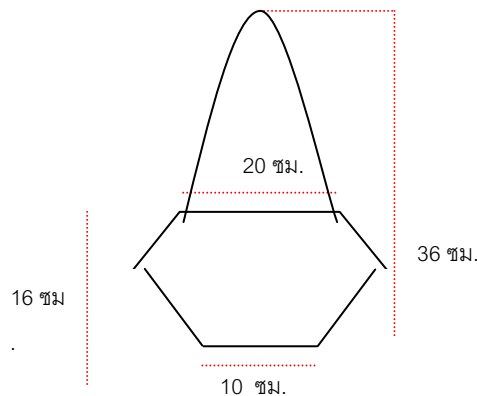
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 25 บาท หรือร้อยละ 55.56 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 36.49 บาท หรือร้อยละ 81.10 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงานต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -5.93 -14.46 และ -15.05 บาท หรือร้อยละ 13.17 32.12 และ 33.44 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าสะพายทรงหอยแครงขนาดกลาง ปากและฐานของกระเป๋ามีความกว้าง 20 และ 10 เซนติเมตร พับปากบีบเข้าเล็กน้อยเพื่อให้เป็นทรงหอยแครง ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 16 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุดยาว 32 เซนติเมตร ใช้ผักตบชวาที่เป็นก้านในการผลิตทั้งหมด 50 ด้าน และผักตบชวาเส้นเปียประมาณ 8 วา หรือประมาณ 16 เมตร สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 30 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 45 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 50 บาท และขายปลีกในราคา 60 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 15 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 33.33 ของราคาที่ได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 83.75 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 14.49 บาท หรือร้อยละ 17.30 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 69.26 บาท หรือร้อยละ 82.69 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 30.51 บาทหรือร้อยละ 67.81 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -23.48 -37.99 และ -38.75 บาท หรือร้อยละ 52.17 84.43 และ 86.11 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาของกลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 50 และ 60 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 20 บาท หรือร้อยละ 40 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 35.51 บาท หรือร้อยละ 71.03 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -18.48 -32.99 และ -33.75 บาท หรือร้อยละ 36.95 95.98 และ 67.50 ตามลำดับ

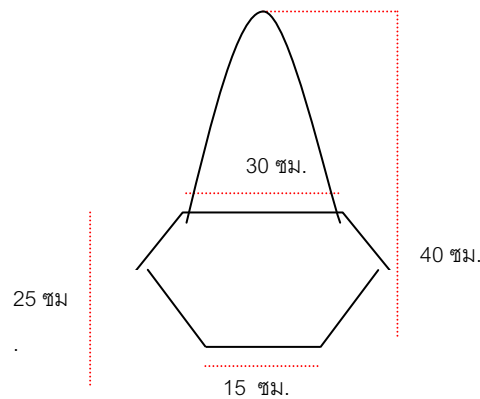
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 30 บาท หรือร้อยละ 50 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 45.51 บาท หรือร้อยละ 75.86 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -8.47 -22.99 และ -23.75 บาท หรือร้อยละ 14.13 38.32 และ 39.58 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าสะพายทรงหอยแครงขนาดใหญ่ ปากและฐานของกระเป๋ามีความกว้าง 30 และ 15 เซนติเมตร พับปากบีบเข้าเล็กน้อยเพื่อให้เป็นทรงหอยแครง ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 25 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุดยาว 40 เซนติเมตร ใช้ผ้าทอขาวที่เป็นก้านในการผลิตทั้งหมด 80 ก้าน และ ผักตบชวาเส้นเปียประมาณ 10 วา หรือประมาณ 20 เมตร สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิต ทั้งหมดเท่ากับ 40 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 75 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 80 บาท และขายปลีกในราคา 90 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 35 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 46.67 ของราคาที่เป็นสมาชิก ได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 122.46 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 18.68 บาท หรือร้อยละ 15.25 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 103.77 บาท หรือร้อยละ 84.75 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 56.32 บาทหรือร้อยละ 75.09 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -27.47 -46.20 และ -47.46 บาท หรือร้อยละ 36.62 61.60 และ 63.27 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาของกลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 80 และ 90 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 40 บาท หรือร้อยละ 50 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 61.32 บาท หรือร้อยละ 76.65 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -22.47 -41.20 และ -42.46 บาท หรือร้อยละ 28.08 51.50 และ 53.07 ตามลำดับ

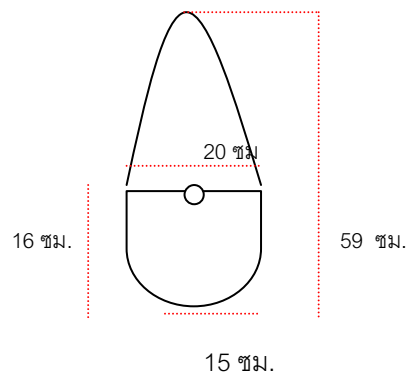
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 50 บาท หรือร้อยละ 55.56 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 71.32 บาท หรือร้อยละ 79.24 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -12.47 -31.20 และ -32.46 บาท หรือร้อยละ 13.85 34.67 และ 36.06 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าสะพายครึ่งวงกลมขนาดเล็ก ปากและฐานของกระเป๋ามีความกว้าง 20 และ 15 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 16 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุดยาว 59 เซนติเมตร ใช้ผักตบชวาที่เป็นก้านในการผลิตทั้งหมด 150 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 20 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 35 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 40 บาท และขายปลีกในราคา 50 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 15 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 42.86 ของราคาที่สมาชิกได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 62.12 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 8.23 บาท หรือร้อยละ 13.25 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 53.90 บาท หรือร้อยละ 86.75 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 26.77 บาทหรือร้อยละ 76.49 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -18.08 -26.34 และ -27.12 บาท หรือร้อยละ 51.67 75.25 และ 77.50 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาที่กลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 40 และ 50 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 20 บาท หรือร้อยละ 50 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 31.77 บาท หรือร้อยละ 79.43 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -13.08 -21.34 และ -22.12 บาท หรือร้อยละ 32.71 53.34 และ 55.31 ตามลำดับ

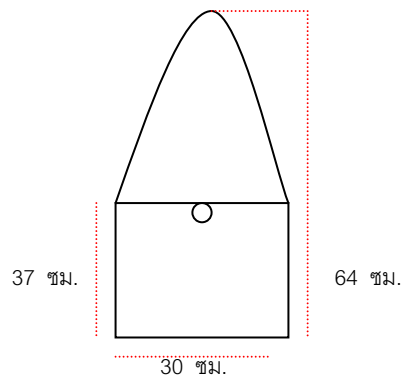
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 30 บาท หรือร้อยละ 60 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 41.77 บาท หรือร้อยละ 83.54 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -3.08 -11.34 และ -12.12 บาท หรือร้อยละ 6.17 22.67 และ 24.25 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก ปากและฐานของกระเป๋ามีความกว้างเท่ากันประมาณ 30 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 37 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุด ยาว 64 เซนติเมตร ใช้ผ้าทอขาวที่เป็นก้านในการผลิตทั้งหมด 200 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 70 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 115 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 120 บาท และขายปลีกในราคา 130 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 45 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 39.13 ของราคา ที่สมาชิกได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 125.11 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 16.88 บาท หรือร้อยละ 13.49 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 108.24 บาท หรือร้อยละ 86.51 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 98.12 และ 8.83 บาทหรือร้อยละ 85.32 และ 7.68 จากราคา ที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -8.13 และ -10.11 บาท หรือร้อยละ 7.07 และ 8.80 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่า ต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ ขายส่งและปลีกตามราคาของกลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 120 และ 130 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 50 บาท หรือร้อยละ 41.67 ส่วนต้นทุน วิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 103.12 และ 13.83 บาท หรือร้อยละ 85.94 และ 11.53 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -3.13 และ -5.11 บาท หรือร้อยละ 2.61 และ 4.26 ตามลำดับ

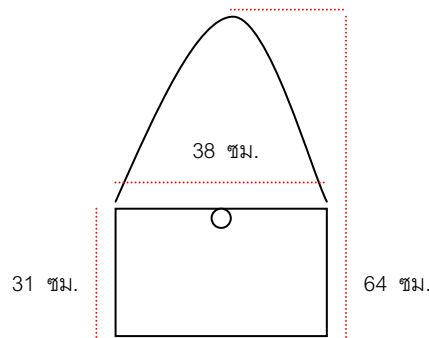
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 60 บาท หรือร้อยละ 46.15 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด แรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุน ทั้งหมดเท่ากับ 113.12 23.83 6.87 และ 4.89 บาท หรือร้อยละ 87.02 18.33 5.29 และ 3.76 จากราคา ขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ปากและฐานของกระเป๋ามีความกว้างเท่ากันประมาณ 38 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 31 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุด ยาว 64 เซนติเมตร ใช้ผักตบชวาที่เป็นก้านในการผลิตทั้งหมด 250 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 80 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 125 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 130 บาท และขายปลีกในราคา 140 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 45 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 36 ของราคาที่ได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 150.88 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 20.92 บาท หรือร้อยละ 13.87 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 129.96 บาท หรือร้อยละ 86.13 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 104.08 บาทหรือร้อยละ 83.26 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -2.71 -23.72 และ -25.88 บาท หรือร้อยละ 2.17 18.98 และ 20.70 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาที่กลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 130 และ 140 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 50 บาท หรือร้อยละ 38.46 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 109.08 และ 2.29 บาท หรือร้อยละ 83.91 และ 1.76 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -18.72 และ -20.88 บาท หรือร้อยละ 14.40 และ 16.06 ตามลำดับ

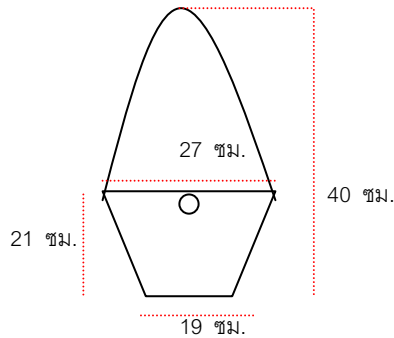
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 60 บาท หรือร้อยละ 42.86 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 119.08 และ 12.29 บาท หรือร้อยละ 85.06 และ 8.78 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -8.72 และ -10.88 บาท หรือร้อยละ 6.23 และ 7.77 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

กระเป๋าสะพายทรงรีลายเต้า หรือลายยกดอกขนาดเล็ก ขนาดของสินค้าและมีต้นทุนการผลิตเท่ากัน เนื่องจากใช้พิมพ์แบบเดียวกันในการผลิต แต่จะแตกต่างกันตรงที่ลวดลายในการผลิตตามใบสั่งซื้อของพ่อค้า ผลิตภัณฑ์มีขนาดของปากและฐานกว้าง 27 และ 19 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 21 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุดยาว 40 เซนติเมตร ใช้ก้านผักตบชวาในการผลิต ทั้งหมด 80 ก้าน และขายในราคาส่งและปลีกเท่ากับ 50 และ 60 บาท สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 30 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 45 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 50 บาท และขายปลีกในราคา 60 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 15 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 33.33 ของราคาที่ได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 60.71 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 7.43 บาท หรือร้อยละ 12.24 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 53.28 บาท หรือร้อยละ 87.76 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 37.57 บาทหรือร้อยละ 83.50 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -7.47 -14.92 และ -15.71 บาท หรือร้อยละ 16.59 33.16 และ 34.90 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาที่กลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 50 และ 60 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 20 บาท หรือร้อยละ 40 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด 42.57 บาท หรือร้อยละ 85.15 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -2.47 -9.92 และ -10.71 บาท หรือร้อยละ 4.93 19.85 และ 21.41 ตามลำดับ

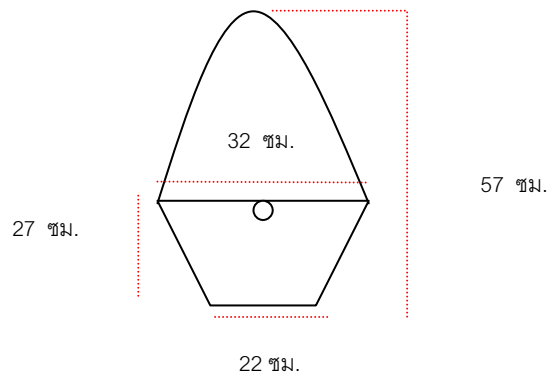
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 30 บาท หรือร้อยละ 50 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด ต้นทุนแรงงาน และต้นทุนผันแปรเท่ากับ 52.57 7.53 และ 0.08 บาท หรือร้อยละ 87.62 12.56 และ 0.13 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -0.71 บาท หรือร้อยละ 1.18 จากราคาขายปลีก

กระเป๋าสะพายทรงรีลายดำหรือลายดอกขนาดกลาง ผลิตภัณฑ์มีขนาดของปากและฐานกว้าง 32 และ 22 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 21 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุดยาว 57 เซนติเมตร ใช้ผักตบชวาที่เป็นก้านในการผลิตทั้งหมด 150 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 50 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 85 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 90 บาท และขายปลีกในราคา 100 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 35 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 41.18 ของราคาที่สามารถได้รับ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนผลิตทั้งหมด 86.77 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 13.99 บาท หรือร้อยละ 16.12 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 72.78 บาท หรือร้อยละ 83.88 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 71.01 และ 13.75 บาทหรือร้อยละ 83.54 และ 16.18 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -0.30 และ -1.77 บาท หรือร้อยละ 0.35 และ 2.08 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาของกลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 90 และ 100 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 40 บาท หรือร้อยละ 44.44 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด ต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด 76.01 18.75 4.70 และ 3.23 บาท หรือร้อยละ 84.46 20.83 5.22 และ 3.59 ตามลำดับ

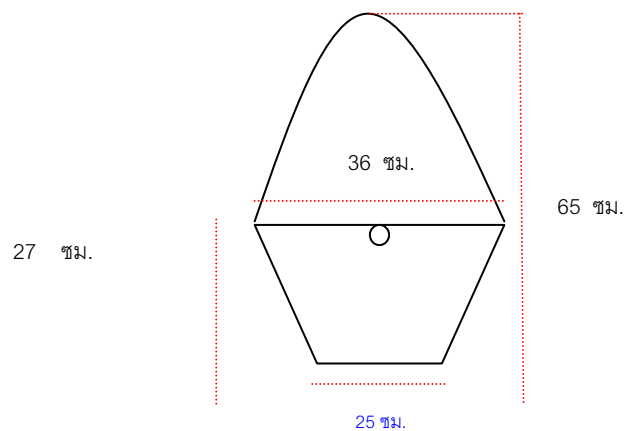
ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 50 บาท หรือร้อยละ 50 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสด ต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 86.01 28.75 14.70 และ 13.23 บาท

กระเป๋าสะพายทรงรีลายตำหรือลายดอกขนาดใหญ่ ผลิตภัณฑ์มีขนาดของปากและฐานกว้าง 36 และ 25 เซนติเมตร ส่วนความสูงตั้งแต่ฐานจนถึงปากสูง 27 เซนติเมตร หรือหากจะวัดจากฐานจนถึงสายสะพายด้านบนสุดยาว 65 เซนติเมตร ใช้ผ้าทอขาวที่เป็นก้านในการผลิตทั้งหมด 250 ก้าน สมาชิกกลุ่มฯ คิดประมาณต้นทุนรวมในการผลิตทั้งหมดเท่ากับ 60 บาท โดยขายให้กับกลุ่มฯ ในราคา 95 บาท จากนั้น กลุ่มฯ ขายส่งในราคา 100 บาท และขายปลีกในราคา 110 บาท ซึ่งสมาชิกได้กำไรจากการผลิตเท่ากับ 35 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 36.84 ของราคาที่ได้ขายให้กับกลุ่มฯ แต่จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีต้นทุนการผลิตทั้งหมด 132.43 บาท แบ่งเป็นต้นทุนเงินสด 23.01 บาท หรือร้อยละ 17.38 จากต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนไม่เป็นเงินสด 109.41 บาท หรือร้อยละ 82.41 สมาชิกมีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 71.99 บาทหรือร้อยละ 75.78 จากราคาที่ขายให้กับกลุ่มฯ แต่สมาชิกขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปรและต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -12.71 -35.79 และ -37.43 บาท หรือร้อยละ 13.38 37.67 และ 39.40 ตามลำดับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สมาชิกประมาณการต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์

อย่างไรก็ตามสมมุติว่ากลุ่มฯ ทำการผลิตเองโดยใช้ต้นทุนกลุ่มฯ ทั้งหมดและใช้แรงงานสมาชิกเป็นผู้ผลิต แต่ขายส่งและปลีกตามราคาที่กลุ่มฯ ได้รับจากพ่อค้า คือ 100 และ 110 บาท ตามลำดับ จากการวิเคราะห์พบว่า ในการขายส่งกลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 40 บาท หรือร้อยละ 40 ส่วนต้นทุนวิเคราะห์ปรากฏว่า กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดเท่ากับ 76.99 บาท แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนแรงงาน ต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมด -7.71 -30.79 และ -32.43 บาท

ส่วนการขายปลีก กลุ่มฯ จะมีกำไรเหนือต้นทุนที่สมาชิกประมาณการเท่ากับ 50 บาท หรือร้อยละ 45.45 จากราคาขายปลีก สำหรับต้นทุนวิเคราะห์ กลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนเงินสดและต้นทุนแรงงานเท่ากับ 86.99 และ 2.29 บาท หรือร้อยละ 79.08 และ 2.08 แต่ขาดทุนเหนือต้นทุนผันแปร และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ -20.79 และ -22.43 บาท หรือร้อยละ 18.90 และ 20.39 จากราคาขายปลีก ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่าผลิตภัณฑ์ที่สมาชิกผลิตแล้วคิดประมาณต้นทุนรวม และกลุ่มฯ รับซื้อมาขายต่อมีกำไรจากการขายส่งและปลีกเหนือต้นทุนที่คิดทุกผลิตภัณฑ์ โดยสินค้าที่ผลิตสมาชิกมีกำไรมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานเครื่องวงกลมขนาดใหญ่จำนวน 55 บาทต่อชิ้น และน้อยที่สุดคือกระเป๋าสานทรงหอยแครงขนาดเล็กและขนาดกลาง และกระเป๋าสานทรงรีลายตาข่าย/ลายดอก มีกำไรเท่ากัน คือ 15 บาทต่อชิ้น ในขณะที่กลุ่มฯ มีกำไรจากการขายส่งเท่ากันทุกผลิตภัณฑ์ เท่ากับ 5 บาทต่อชิ้น สำหรับราคาขายปลีกกลุ่มฯ มีกำไรเหนือต้นทุนรับซื้อระหว่าง 10-15 บาทต่อชิ้น ขึ้นอยู่กับชนิดของผลิตภัณฑ์

ส่วนต้นทุนจากการวิเคราะห์กลับพบว่า ราคาขายส่งและขายปลีกขาดทุนเกือบทุกผลิตภัณฑ์ ยกเว้น ผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานทรงรีลายตาข่าย/ลายดอกขนาดกลาง มีกำไรเหนือต้นทุนวิเคราะห์จากการขายส่งและขายปลีก เท่ากับ 3.23 และ 13.23 บาทต่อชิ้น ตามลำดับ สำหรับผลิตภัณฑ์กระเป๋าสานทรงรีเหลี่ยมขนาดเล็กมีกำไรจากการขายปลีก เท่ากับ 4.89 บาทต่อชิ้น นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกและกลุ่มฯ คิดต้นทุนต่ำกว่าต้นทุนวิเคราะห์ (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 การเปรียบเทียบอัตรากำไรจากการผลิต

รายการ	กำไรสุทธิครั้งงวด		กำไรสุทธิครั้งงวด			กำไรสุทธิครั้งงวด			กำไรสุทธิครั้งงวด		
	เล็ก	ใหญ่	เล็ก	ใหญ่	เฉลี่ย	เล็ก	ใหญ่	เฉลี่ย	เล็ก	ใหญ่	เฉลี่ย
ต้นทุนสมาชิก	20	40	50	70		20	30	40	20		
ต้นทุนกลุ่มๆ/ราคาที่สามารถได้รับ	60	95	80	110		35	45	75	35		
ต้นทุนจากการวิเคราะห์	102.39	151.70	99.08	148.05		60.05	83.75	122.46	62.12		
ราคาขายส่ง	65	100	85	115		40	50	80	40		
ราคาขายปลีก	70	110	90	125		45	60	90	50		
อัตราส่วนต่างของต้นทุนวิเคราะห์และต้นทุนสมาชิก	82.39	111.70	49.08	78.05		40.05	53.75	82.46	42.12		
อัตราส่วนต่างของต้นทุนวิเคราะห์และต้นทุนกลุ่มๆ	42.39	56.70	19.08	38.05		25.05	38.75	47.46	27.12		
อัตราส่วนต่างของต้นทุนและราคาที่สามารถได้รับ	40	55	30	40		15	15	35	15		
อัตราส่วนต่างของกลุ่มๆ และขายส่ง	5	5	5	5		5	5	5	5		
อัตราส่วนต่างของกลุ่มๆ และขายปลีก	10	15	10	15		10	15	15	15		
อัตราส่วนต่างจากต้นทุนวิเคราะห์และราคาขายส่ง	-37.39	-51.70	-14.08	-33.05		-20.05	-33.75	-42.46	-22.12		
อัตราส่วนต่างจากต้นทุนวิเคราะห์และราคาขายปลีก	-32.39	-41.70	-9.08	-23.05		-15.05	-23.75	-32.46	-12.12		

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าสะพายทรงสี่เหลี่ยม		กระเป๋าสะพายทรงรีลายดำ/ลายดอก		
	เล็ก	ใหญ่	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ต้นทุนสมาชิก	70	80	30	50	60
ต้นทุนกลุ่มฯ/ราคาที่สมาชิกได้รับ	115	125	45	85	95
ต้นทุนจากการวิเคราะห์	125.11	150.88	60.71	86.77	132.43
ราคาขายส่ง	120	130	50	90	100
ราคาขายปลีก	130	140	60	100	110
อัตราส่วนต่างของต้นทุนวิเคราะห์และต้นทุนสมาชิก	55.11	70.88	30.71	36.77	72.43
อัตราส่วนต่างของต้นทุนวิเคราะห์และต้นทุนกลุ่มฯ	10.11	25.88	15.71	1.77	37.43
อัตราส่วนต่างของต้นทุนและราคาที่สมาชิกได้รับ	45	45	15	35	35
อัตราส่วนต่างของกลุ่มฯ และขายส่ง	5	5	5	5	5
อัตราส่วนต่างของกลุ่มฯ และขายปลีก	15	15	15	15	15
อัตราส่วนต่างจากต้นทุนวิเคราะห์และราคาขายส่ง	-5.11	-20.88	-10.71	3.23	-32.43
อัตราส่วนต่างจากต้นทุนวิเคราะห์และราคาขายปลีก	4.89	-10.88	-0.71	13.23	-22.43

ที่มา: จกการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

รายการ	กระเป๋าสีฟ้าเครื่องวงกลมขนาดเล็ก				
	ต้นทุน จาก กลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. บัณฑิตการผลิต					
- วัสดุหลัก		14.0000	0.0000	14.0000	13.67
- วัสดุอื่น ๆ		14.2193	0.0415	14.2609	13.93
2. แรงงาน		0.0000	72.8329	72.8329	71.13
ต้นทุนคงที่					
- ค่าเสื่อม		0.0000	1.3005	1.3005	1.27
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	20	28.22	74.17	102.39	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)			60		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (1)			40		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)			31.78		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)			-12.83		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)			-41.09		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)			-42.39		
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			66.67		
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			52.97		
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-21.39		
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-68.49		
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-70.66		
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)			65		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (6)			45		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)			36.78		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)			-7.83		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)			-36.09		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)			-37.39		
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			69.23		
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			56.59		
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-12.05		
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-55.53		
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-57.53		

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าคีร์วงกลมขนาดเล็ก				
	ต้นทุน จากกลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ราคาขายปลีกกลุ่มฯ (บาท)				70	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (11)				50	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (12)				41.78	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (13)				-2.83	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (14)				-31.09	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (15)				-32.39	
อัตราส่วน (11) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)				71.43	
อัตราส่วน (12) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)				59.69	
อัตราส่วน (13) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)				-4.05	
อัตราส่วน (14) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)				-44.42	
อัตราส่วน (15) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)				-46.28	

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าคีรีวงกลมขนาดใหญ่				
	ต้นทุน จากกลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. บัณฑิตการผลิต					
- วัสดุหลัก					
ผักคชวา		22.4000	0.0000	22.4000	14.77
- วัสดุอื่นๆ		17.3133	0.0658	17.3791	11.46
2. แรงงาน		0.0000	109.8667	109.867	72.42
ต้นทุนคงที่					0.00
- ค่าเสื่อม		0.0000	2.0524	2.0524	1.35
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	40	39.71	111.98	151.70	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)				95	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (1)				55	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)				55.29	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)				-14.87	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)				-54.65	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)				-56.70	
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				57.89	
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				58.20	
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				-15.65	
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				-57.52	
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				-59.68	
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)				100	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (6)				60	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)				60.29	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)				-9.87	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)				-49.65	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)				-51.70	
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				60.00	
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				60.29	
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				-9.87	
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				-49.65	
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				-51.70	

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าล้างผักผลไม้ขนาดใหญ่				
	ต้นทุน จากกลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ราคาขายปลีกกลุ่มฯ (บาท)			110		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (11)			70		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (12)			70.29		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (13)			0.13		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (14)			-39.65		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (15)			-41.70		
อัตราส่วน (11) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			63.64		
อัตราส่วน (12) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			63.90		
อัตราส่วน (13) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			0.12		
อัตราส่วน (14) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-36.04		
อัตราส่วน (15) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-37.91		

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระแสเงินสดที่เชื่อมโยงขนาดเล็ก				
	ต้นทุน	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	จากกลุ่มฯ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุนต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. ปัจจัยการผลิต					
- วัตถุดิบหลัก					
ผักคตขวา		14.0000	0.0000	14.0000	14.13
- วัตถุดิบอื่นๆ		2.5258	0.0554	2.5812	2.61
2. แรงงาน		0.0000	81.1667	81.1667	81.92
ต้นทุนคงที่					0.00
- ค่าเสื่อม		0.0000	1.3363	1.3363	1.35
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	50	16.53	82.56	99.08	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)			80		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (1)			30		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)			63.47		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)			-1.17		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)			-17.75		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)			-19.08		
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			37.50		
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			79.34		
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-1.46		
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-22.18		
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-23.86		
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)			85		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (6)			35		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)			68.47		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)			3.83		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)			-12.75		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)			-14.08		
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			41.18		
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			80.56		
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			4.51		
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-15.00		
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-16.57		

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าสีเขียวทรงสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก				
	ต้นทุน	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	จากกลุ่มฯ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุนต่อต้นทุนทั้งหมด
ราคาขายปลีกกลุ่มฯ (บาท)			90		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (11)			40		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (12)			73.47		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (13)			8.83		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (14)			-7.75		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (15)			-9.08		
อัตราส่วน (11) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			44.44		
อัตราส่วน (12) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			81.64		
อัตราส่วน (13) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			9.81		
อัตราส่วน (14) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-8.61		
อัตราส่วน (15) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-10.09		

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่				
	ต้นทุน จาก กลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. บัณฑิตการผลิต					
- วัสดุหลัก					
ผักคชวา		22.4000	0.0000	22.4000	15.13
- วัสดุอื่นๆ		3.8780	0.0762	3.9542	2.67
2. แรงงาน		0.0000	119.8667	119.867	80.96
ต้นทุนคงที่					0.00
- ค่าเสื่อม		0.0000	1.8218	1.8332	1.24
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	70	26.28	121.76	148.05	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)			110		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (1)			40		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)			83.72		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)			-9.87		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)			-36.22		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)			-38.05		
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			36.36		
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			76.11		
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-8.97		
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-32.93		
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-34.59		
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)			115		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (6)			45		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)			88.72		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)			-4.87		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)			-31.22		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)			-33.05		
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			39.13		
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			77.15		
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-4.23		
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-27.15		
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-28.74		

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าทรงสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่				
	ต้นทุน จาก กลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ราคาขายปลีกกลุ่มฯ (บาท)			125		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (11)			55		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (12)			98.72		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (13)			5.13		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (14)			-21.22		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (15)			-23.05		
อัตราส่วน (11) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			44.00		
อัตราส่วน (12) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			78.98		
อัตราส่วน (13) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			4.11		
อัตราส่วน (14) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-16.98		
อัตราส่วน (15) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-18.44		

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าทรงหยอดตรงขนาดเล็ก				
	ต้นทุน จาก กลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. บัณฑิตการผลิต					
- วัสดุหลัก					
ผักคชชา		2.1000	0.0000	2.1000	3.50
- วัสดุอื่นๆ		6.4063	0.0242	6.4305	10.71
2. แรงงาน		0.0000	50.9250	50.9250	84.81
ต้นทุนคงที่					0.00
- ค่าเสื่อม		0.0000	0.5910	0.5910	0.98
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	20	8.51	51.54	60.05	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)			35		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (1)			15		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)			26.49		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)			-15.93		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)			-24.46		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)			-25.05		
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			42.86		
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			75.70		
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-45.50		
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-69.87		
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-71.56		
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)			40		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (6)			20		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)			31.49		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)			-10.93		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)			-19.46		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)			-20.05		
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			50.00		
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			78.73		
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-27.31		
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-48.64		
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-50.12		

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าทรงหยอดตรงขนาดเล็ก				
	ต้นทุน จาก กลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ราคาขายปลีกกลุ่มฯ (บาท)			45		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (11)			25		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (12)			36.49		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (13)			-5.93		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (14)			-14.46		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (15)			-15.05		
อัตราส่วน (11) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			55.56		
อัตราส่วน (12) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			81.10		
อัตราส่วน (13) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-13.17		
อัตราส่วน (14) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-32.12		
อัตราส่วน (15) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-33.44		

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระแสเงินสดของโครงการขนาดกลาง				
	ต้นทุน	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	จากกลุ่มฯ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุนต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. บัญชีการผลิต					
- วัตถุดิบหลัก					
ผักคตชวา		4.2000	0.0000	4.2000	5.02
- วัตถุดิบอื่นๆ		10.2858	0.0312	10.3169	12.32
2. แรงงาน		0.0000	68.4750	68.4750	81.76
ต้นทุนคงที่					0.00
- ค่าเสื่อม		0.0000	0.7567	0.7567	0.90
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	30	14.49	69.26	83.75	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)			45		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (1)			15		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)			30.51		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)			-23.48		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)			-37.99		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)			-38.75		
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			33.33		
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			67.81		
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-52.17		
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-84.43		
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-86.11		
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)			50		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (6)			20		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)			35.51		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)			-18.48		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)			-32.99		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)			-33.75		
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			40.00		
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			71.03		
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-36.95		
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-65.98		
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-67.50		

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าดึงทรงหยอญีเครงขนาดกลาง				
	ต้นทุน	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
	จากกลุ่มฯ	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุนต่อต้นทุนทั้งหมด
ราคาขายปลีกกลุ่มฯ (บาท)			60		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (11)			30		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (12)			45.51		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (13)			-8.47		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (14)			-22.99		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (15)			-23.75		
อัตราส่วน (11) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			50.00		
อัตราส่วน (12) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			75.86		
อัตราส่วน (13) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-14.13		
อัตราส่วน (14) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-38.32		
อัตราส่วน (15) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-39.58		

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าทรงหอยครงขนาดใหญ่				
	ต้นทุน จาก กลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. บัณฑิตการผลิต					
- วัสดุหลัก					
ผักคชวา		5.6000	0.0000	5.6000	4.57
- วัสดุอื่นๆ		13.0838	0.0519	13.1357	10.73
2. แรงงาน		0.0000	102.4667	102.467	83.68
ต้นทุนคงที่					0.00
- ค่าเสื่อม		0.0000	1.2535	1.2535	1.02
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	40	18.68	103.77	122.46	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)			75		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (1)			35		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)			56.32		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)			-27.47		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)			-46.20		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)			-47.46		
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			46.67		
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			75.09		
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-36.62		
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-61.60		
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-63.27		
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)			80		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (6)			40		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)			61.32		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)			-22.47		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)			-41.20		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)			-42.46		
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			50.00		
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			76.65		
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-28.08		
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-51.50		
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-53.07		

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระเป๋าทรงหอยเครงขนาดใหญ่				
	ต้นทุน จาก กลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ราคาขายปลีกกลุ่มฯ (บาท)			90		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (11)			50		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (12)			71.32		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (13)			-12.47		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (14)			-31.20		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (15)			-32.46		
อัตราส่วน (11) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			55.56		
อัตราส่วน (12) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			79.24		
อัตราส่วน (13) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-13.85		
อัตราส่วน (14) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-34.67		
อัตราส่วน (15) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-36.06		

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระแสเงินสดครั้งวงกลมขนาดเล็ก				
	ต้นทุน จากกลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. บัญชีการผลิต					
- วัตถุดิบหลัก					
ผักคอบชวา		7.0000	0.0000	7.0000	11.27
- วัตถุดิบอื่นๆ		1.2281	0.0250	1.2531	2.02
2. แรงงาน		0.0000	53.0833	53.083	85.45
ต้นทุนคงที่					0.00
- ค่าเสื่อม		0.0000	0.7883	0.7883	1.27
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	20	8.23	53.90	62.12	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)				35	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (1)				15	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)				26.77	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)				-18.08	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)				-26.34	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)				-27.12	
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				42.86	
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				76.49	
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				-51.67	
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				-75.25	
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)				-77.50	
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)				40	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (6)				20	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)				31.77	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)				-13.08	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)				-21.34	
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)				-22.12	
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				50.00	
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				79.43	
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				-32.71	
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				-53.34	
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)				-55.31	

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระแสเงินสดครั้งวงกลมขนาดเล็ก				
	ต้นทุน จากกลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ราคาขายปลีกกลุ่มฯ (บาท)			50		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่ม (บาท/หน่วย) (11)			30		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (12)			41.77		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (13)			-3.08		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (14)			-11.34		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (15)			-12.12		
อัตราส่วน (11) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			60.00		
อัตราส่วน (12) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			83.54		
อัตราส่วน (13) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-6.17		
อัตราส่วน (14) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-22.67		
อัตราส่วน (15) ต่อราคาขายปลีกกลุ่มฯ (%)			-24.25		

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	กระแสพาสายตรงที่เชื่อมโยงขนาดเล็ก				
	ต้นทุน จากกลุ่มฯ	ต้นทุนจากการวิเคราะห์			
		เงินสด	ไม่เป็นเงิน สด	รวม	อัตราส่วนของต้นทุน ต่อต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนผันแปร					
1. บัณฑิตการผลิต					
- วัสดุหลัก					
ผักคตขวา		14.0000	0.0000	14.0000	11.19
- วัสดุอื่นๆ		2.8779	0.0823	2.9602	2.37
2. แรงงาน		0.0000	106.1667	106.167	84.86
ต้นทุนคงที่					0.00
- ค่าเสื่อม		0.0000	1.9881	1.9881	1.59
ต้นทุนทั้งหมดต่อหน่วย (บาท)	70	16.88	108.24	125.11	100
ราคาที่สมาชิกได้รับหรือต้นทุนกลุ่มฯ (บาท)			115		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (1)			45		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (2)			98.12		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (3)			8.83		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (4)			-8.13		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (5)			-10.11		
อัตราส่วน (1) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			39.13		
อัตราส่วน (2) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			85.32		
อัตราส่วน (3) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			7.68		
อัตราส่วน (4) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-7.07		
อัตราส่วน (5) ต่อราคาที่สมาชิกได้รับ (%)			-8.80		
ราคาขายส่งกลุ่มฯ (บาท)			120		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนจากกลุ่มฯ (บาท/หน่วย) (6)			50		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสด (บาท/หน่วย) (7)			103.12		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนแรงงาน (บาท/หน่วย) (8)			13.83		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนผันแปร (บาท/หน่วย) (9)			-3.13		
ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด (บาท/หน่วย) (10)			-5.11		
อัตราส่วน (6) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			41.67		
อัตราส่วน (7) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			85.94		
อัตราส่วน (8) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			11.53		
อัตราส่วน (9) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-2.61		
อัตราส่วน (10) ต่อราคาขายส่งกลุ่มฯ (%)			-4.26		